

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Psikoloji Anabilim Dalı

Klinik Psikoloji Bilim Dalı

**EBEVEYN KABUL-REDDİ İLE PSİKOLOJİK BELİRTİLER
ARASINDAKİ İLİŞKİDE DUYGU DÜZENLEME İLE
KİŞİLERARASI PROBLEMLERİN ROLÜ**

Fatma Dilvin ABACI

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2018

EBEVEYN KABUL-REDDİ İLE PSİKOLOJİK BELİRTİLER ARASINDAKİ
İLİŞKİDE DUYGU DÜZENLEME İLE KİŞİLERARASI PROBLEMLERİN ROLÜ

Fatma Dilvin ABACI

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Psikoloji Anabilim Dalı

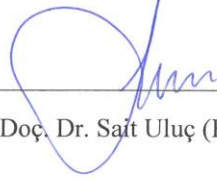
Klinik Psikoloji Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2018

KABUL VE ONAY

Fatma Dilvin Abacı tarafından hazırlanan “Ebeveyn Kabul-Reddi ile Psikolojik Belirtiler Arasındaki İlişkide Duygu Düzenleme ile Kişilerarası Problemlerin Rolü” başlıklı bu çalışma, 22.06.2018 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Saif Uluç (Başkan)

Prof. Dr. İhsan Dağ (Danışman)

Doç. Dr. A. Bikem Hacıömeroğlu

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Musa Yaşar Sağlam

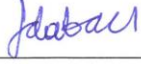
Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kağıt ve elektronik kopyalarının Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- ☐ Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- ☐ Tezim/Raporum sadece Hacettepe Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- ☒ Tezimin/Raporumun ..2.. yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

22.06.2018

Fatma Dilvin Abacı

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin/raporumun tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kâğıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinlerin yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

o Tezimin/Raporumun tamamı dünya çapında erişime açılabilir ve bir kısmı veya tamamının fotokopisi alınabilir.

(Bu seçenekle teziniz arama motorlarında indekslenebilecek, daha sonra tezinizin erişim statüsünün değiştirilmesini talep etmeniz ve kütüphane bu talebinizi yerine getirirse bile, teziniz arama motorlarının önbelleklerinde kalmaya devam edebilecektir)

~~x~~ Tezimin/Raporumun...22./06/2020 tarihine kadar erişime açılmasını ve fotokopi alınmasını (İç Kapak, Özet, İçindekiler ve Kaynakça hariç) istemiyorum.

(Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir, kaynak gösterilmek şartıyla bir kısmı veya tamamının fotokopisi alınabilir)

o Tezimin/Raporumun.....tarihine kadar erişime açılmasını istemiyorum ancak kaynak gösterilmek şartıyla bir kısmı veya tamamının fotokopisinin alınmasını onaylıyorum.

o Serbest Seçenek/Yazarın Seçimi

...12 / 07 / 2018

Fatma

Fatma Dilvin ABACI

ETİK BEYAN

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında zgn olduğunu, Tez Danışmanının **Prof. Dr. İhsan DAĞ** danışmanlığında tarafımdan retilildiğini ve Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Yönergesine göre yazıldığını beyan ederim.

Fatma Dilvin ABACI

ÖZET

ABACI, Fatma Dilvin. *Ebeveyn Kabul-Reddi ile Psikolojik Belirtiler Arasındaki İlişkide Duygu Düzenleme ile Kişilerarası Problemlerin Rolü*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2018.

Çalışmada, algılanan ebeveyn kabul reddi ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişkide duygu düzenleme güçlükleri ile kişilerarası problemlerin rolünün araştırılması amaçlanmıştır. Çalışmanın örneklemini Hacettepe Üniversitesi'nde öğrenim gören toplam 580 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırma verileri, Demografik Bilgi Formu, Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği, Duygu Düzenlemede Güçlükler Ölçeği, Kişilerarası Problemler Envanteri ve Kısa Semptom Envanteri kullanılarak toplanmıştır.

Ebeveyn kabul reddi, duygu düzenleme güçlükleri, kişilerarası problemler ve psikolojik belirtiler değişkenleri arasındaki ilişkileri araştırmak için Korelasyon analizi yapılmış ve değişkenler arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler saptanmıştır. Demografik değişkenlerle yapılan analizlere göre, algılanan anne reddi cinsiyete göre farklılaşmazken, baba reddinin cinsiyete göre anlamlı bir şekilde değiştiği ve erkek katılımcılarda kadınlara kıyasla daha yüksek olduğu bulunmuştur. Ebeveyn kabul reddi, duygu düzenleme güçlükleri, kişilerarası problemler ve psikolojik belirtiler, en çok yaşanılan yer, ailenin yanında yaşamak, anne ve babanın eğitim seviyesi, kişinin kaçıncı kardeş olduğu değişkenlerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmamıştır. Kardeş sayısı ile algılanan ebeveyn reddi arasında anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Algılanan baba reddi ve psikolojik belirti puanları, algılanan ekonomik seviyeye göre farklılaşmıştır. Anneden ve babadan algılanan red ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişkide, duygu düzenleme güçlükleri ve kişilerarası problemlerin aracı rolünün değerlendirilmesi için kadın ve erkek katılımcılar için ayrı olarak Seri Çoklu Aracı Değişken Analizleri yapılmıştır. Analiz sonuçlarına göre, katılımcılarda algılanan ebeveyn reddinin psikolojik belirtilerle ilişkisinde duygu düzenleme güçlüklerinin ve kişilerarası problemlerin aracı rolü bulunmaktadır. Ebeveyn kabul-reddinin psikolojik

belirtiler üzerindeki dolaylı etkileri incelendiğinde, kadın katılımcılarda duygu düzenleme güçlükleri aracılığıyla, kişilerarası problemler aracılığıyla ve duygu düzenleme gücü ile kişilerarası problemlerin seri aracılığıyla olmak üzere tüm dolaylı etkiler istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Fakat erkek katılımcılarda, ebeveyn kabul reddinin kişilerarası problemler aracılığıyla psikolojik belirtileri etkilediği dolaylı yol anlamlı bulunmamıştır. Çalışmanın klinik doğruları, sınırlılıkları açıklanmış ve yeni çalışmalar için önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Sözcükler

Ebeveyn Kabul-Reddi, Duygu Düzenleme, Kişilerarası Problemler, Psikolojik Belirtiler, Psikopatoloji

ABSTRACT

ABACI, Fatma Dilvin. *The Role of Emotion Regulation and Interpersonal Problems in the Relationship Between Parental Acceptance-Rejection and Psychological Symptoms*, Master's Thesis, Ankara, 2018.

In the study, it was aimed to investigate the role of emotion regulation difficulties and interpersonal problems between perceived parental acceptance-rejection and psychological symptoms. The sample of the study consists of 580 students studying at Hacettepe University. Data were collected using Demographic Information Form, Parental Acceptance-Rejection Scale, Emotion Regulation Difficulties Scale, Interpersonal Problems Inventory and Brief Symptom Inventory.

Correlation analysis was performed to investigate the relationship between parental acceptance-rejection, emotional regulation difficulties, interpersonal problems and psychological symptoms and statistically significant relationships were detected between the study variables. According to the statistical analyzes done with demographic variables, it was found that perceived paternal rejection differed according to gender and it was higher in male participants than female participants, while perceived maternal rejection did not differ according to gender. Parental acceptance rejection, emotional regulation difficulties, interpersonal problems and psychological symptoms did not significantly differ according to where they lived for longest duration, living with family, education level of the parents and sibling rank. There was a statistically significant relationship between number of siblings and parental rejection. Scores of perceived paternal rejection and psychological symptoms differed according to perceived economic level. Serial Multiple Mediator Analyzes were performed separately for female and male participants to assess the mediating role of emotional regulation difficulties and interpersonal problems in the relationship between perceived parental rejection and psychological symptoms. According to the results, there is a mediator role of emotional regulation difficulties and interpersonal problems in the

relationship between the perceived parental rejection and psychological symptoms. When indirect effects of parental acceptance-rejection on psychological symptoms were examined, all indirect effects through mediation of emotional regulation difficulties, through mediation of interpersonal problems and through serial mediation of emotional regulation difficulties and interpersonal problems were found to be statistically significant in female participants. However, in male participants, the indirect way in which the parental acceptance-rejection influences psychological symptoms through interpersonal problems was not significant. Clinical implications and limitations of the study were explained and suggestions for new studies were given.

Keywords

Parental Acceptance-Rejection, Emotion Regulation, Interpersonal Problems, Psychological Symptoms, Psychopathology

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
BİLDİRİM	ii
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI.....	iii
ETİK BEYAN.....	iv
ÖZET	v
ABSTRACT.....	vii
İÇİNDEKİLER.....	ix
TABLolar DİZİNİ	xiv
ŞEKİLLER DİZİNİ	xvi
 1. BÖLÜM	 1
GİRİŞ	1
1.1. EBEVEYN KABUL-RED KURAMI	1
1.1.1. Ebeveynliğin Sıcaklık Boyutu	2
1.1.2. Ebeveyn Kabul-Red Kuramının Alt Kuramları	4
1.1.2.1. Kişilik Alt Kuramı	5
1.1.2.1.1. Düşmanlık ve Saldırganlık.....	6
1.1.2.1.2. Bağımlılık veya Savunucu Bağımsızlık.....	6
1.1.2.1.3. Olumsuz Öz Saygı	7
1.1.2.1.4. Olumsuz Öz Yeterlilik	7
1.1.2.1.5. Duygusal Tepkisizlik	8
1.1.2.1.6. Duygusal Tutarsızlık.....	8
1.1.2.1.7. Olumsuz Dünya Görüşü.....	9
1.1.2.2. Baş Etme Alt Kuramı	9
1.1.2.3. Sosyokültürel Sistemler Alt Kuramı	10
1.1.3. Ebeveyn Kabul-Reddi ve Psikolojik Belirtiler.....	11

1.2. DUYGU DÜZENLEME GÜÇLÜKLERİ	12
1.2.1. Ebeveyn Kabul-Reddi ve Duygu Düzenleme Güçlükleri	16
1.2.2. Duygu Düzenleme Güçlükleri ve Psikolojik Belirtiler	18
1.3. KİŞİLERARASI PROBLEMLER	20
1.3.1. Ebeveyn Kabul Reddi ve Kişilerarası Problemler	21
1.3.2. Kişilerarası Problemler ve Psikolojik Belirtiler	22
1.3.3. Kişilerarası Problemler ve Duygu Düzenleme Güçlükleri.....	23
1.4. ARAŞTIRMANIN AMACI.....	25
2. BÖLÜM	27
YÖNTEM	27
2.1. ÖRNEKLEM.....	27
2.2. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI.....	29
2.2.1. Demografik Bilgi Formu.....	30
2.2.2. Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği – Yetişkin Kısa Form	30
2.2.3. Duygu Düzenlemede Güçlükler Ölçeği	31
2.2.4. Kişilerarası Problemler Envanteri – Döngüsel Ölçekleri.....	31
2.2.5. Kısa Semptom Envanteri	32
2.3. İŞLEM.....	32
2.4. VERİLERİN ANALİZİ.....	33
3. BÖLÜM	34
BULGULAR.....	34
3.1. ÇALIŞMADAKİ ANA DEĞİŞKENLERİN TANIMLAYICI ÖZELLİKLERİ.....	34
3.2. ÇALIŞMADAKİ ANA DEĞİŞKENLER ARASINDAKİ İLİŞKİLERE DAİR KORELASYON ANALİZİ SONUÇLARI	35
3.3. ÇALIŞMADAKİ ANA DEĞİŞKENLER İLE DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLER ARASINDAKİ İLİŞKİLERE DAİR ANALİZLER	36

3.3.1. Ebeveyn Kabul-Reddi ile Demografik Değişkenler Arasındaki İlişkilere Dair Analizler.....	38
3.3.1.1. Ebeveyn Kabul-Reddinin Cinsiyet Açısından Karşılaştırılması	38
3.3.1.2. Ebeveyn Kabul-Reddinin En Çok Yaşanılan Yer Açısından Karşılaştırılması ..	38
3.3.1.3. Ebeveyn Kabul-Reddinin Yaşanılan Yer Açısından Karşılaştırılması	39
3.3.1.4. Ebeveyn Kabul-Reddinin Anne Eğitim Seviyesi Açısından Karşılaştırılması ...	39
3.3.1.5. Ebeveyn Kabul-Reddinin Baba Eğitim Seviyesi Açısından Karşılaştırılması	39
3.3.1.6. Ebeveyn Kabul-Reddinin Kardeş Sayısı Açısından Karşılaştırılması	39
3.3.1.7. Ebeveyn Kabul-Reddinin Kaçınıcı Kardeş Olduğu Açısından Karşılaştırılması .	40
3.3.1.8. Ebeveyn Kabul-Reddinin Algılanan Ekonomik Seviye Açısından Karşılaştırılması	40
3.3.2. Duygu Düzenleme Güçlükleri ile Demografik Değişkenler Arasındaki İlişkilere Dair Analizler.....	41
3.3.2.1. Duygu Düzenleme Güçlüklerinin Cinsiyet Açısından Karşılaştırılması.....	41
3.3.2.2. Duygu Düzenleme Güçlüklerinin En Çok Yaşanılan Yer Açısından Karşılaştırılması	41
3.3.2.3. Duygu Düzenleme Güçlüklerinin Yaşanılan Yer Açısından Karşılaştırılması ...	41
3.3.2.4. Duygu Düzenleme Güçlüklerinin Anne Eğitim Seviyesi Açısından Karşılaştırılması	42
3.3.2.5. Duygu Düzenleme Güçlüklerinin Baba Eğitim Seviyesi Açısından Karşılaştırılması	42
3.3.2.6. Duygu Düzenleme Güçlüklerinin Kardeş Sayısı Açısından Karşılaştırılması	42
3.3.2.7. Duygu Düzenleme Güçlüklerinin Kaçınıcı Kardeş Olduğu Açısından Karşılaştırılması	42
3.3.2.8. Duygu Düzenleme Güçlüklerinin Algılanan Ekonomik Seviye Açısından Karşılaştırılması	43
3.3.3. Kişilerarası Problemler ile Demografik Değişkenler Arasındaki İlişkilere Dair Analizler.....	43
3.3.3.1. Kişilerarası Problemlerin Cinsiyet Açısından Karşılaştırılması.....	43
3.3.3.2. Kişilerarası Problemlerin En Çok Yaşanılan Yer Açısından Karşılaştırılması ...	43
3.3.3.3. Kişilerarası Problemlerin Yaşanılan Yer Açısından Karşılaştırılması	44

3.3.3.4. Kişilerarası Problemlerin Anne Eğitim Seviyesi Açısından Karşılaştırılması	44
3.3.3.5. Kişilerarası Problemlerin Baba Eğitim Seviyesi Açısından Karşılaştırılması	44
3.3.3.6. Kişilerarası Problemlerin Kardeş Sayısı Açısından Karşılaştırılması	44
3.3.3.7. Kişilerarası Problemlerin Kaçınıcı Kardeş Olduğu Açısından Karşılaştırılması ..	44
3.3.3.8. Kişilerarası Problemlerin Algılanan Ekonomik Seviye Açısından Karşılaştırılması	45
3.3.4. Psikolojik Belirtiler ile Demografik Değişkenler Arasındaki İlişkilere Dair Analizler.....	45
3.3.4.1 Psikolojik Belirtilerin Cinsiyet Açısından Karşılaştırılması	45
3.3.4.2. Psikolojik Belirtilerin En Çok Yaşanılan Yer Açısından Karşılaştırılması	45
3.3.4.3. Psikolojik Belirtilerin Yaşanılan Yer Açısından Karşılaştırılması	46
3.3.4.4. Psikolojik Belirtilerin Anne Eğitim Seviyesi Açısından Karşılaştırılması	46
3.3.4.5. Psikolojik Belirtilerin Baba Eğitim Seviyesi Açısından Karşılaştırılması	46
3.3.4.6. Psikolojik Belirtilerin Kardeş Sayısı Açısından Karşılaştırılması	46
3.3.4.7. Psikolojik Belirtilerin Kaçınıcı Kardeş Olduğu Açısından Karşılaştırılması	47
3.3.4.8. Psikolojik Belirtilerin Algılanan Ekonomik Seviye Açısından Karşılaştırılması	47
3.4. ALGILANAN EBEVEYN KABUL-REDDİNİN PSİKOLOJİK BELİRTİLER İLE İLİŞKİSİNDE DUYGU DÜZENLEME GÜÇLÜKLERİ VE KİŞİLERARASI PROBLEMLERİN ARACI ROLÜNÜN İNCELENMESİNE DAİR ANALİZLER.....	48
3.4.1. Kadın Katılımcılarda Anneden Algılanan Kabul-Reddinin Psikolojik Belirtiler ile İlişkisinde Duygu Düzenleme Güçlükleri ve Kişilerarası Problemlerin Aracı Rolünün İncelenmesi	49
3.4.2. Erkek Katılımcılarda Anneden Algılanan Kabul-Reddinin Psikolojik Belirtiler ile İlişkisinde Duygu Düzenleme Güçlükleri ve Kişilerarası Problemlerin Aracı Rolünün İncelenmesi	53
3.4.3. Kadın Katılımcılarda Babadan Algılanan Kabul-Reddinin Psikolojik Belirtiler ile İlişkisinde Duygu Düzenleme Güçlükleri ve Kişilerarası Problemlerin Aracı Rolünün İncelenmesi	57
3.4.4. Erkek Katılımcılarda Babadan Algılanan Kabul-Reddinin Psikolojik Belirtiler ile İlişkisinde Duygu Düzenleme Güçlükleri ve Kişilerarası Problemlerin Aracı Rolünün İncelenmesi	60

4. BÖLÜM	64
TARTIŞMA	64
4.1. EBEVEYN KABUL-REDDİ, DUYGU DÜZENLEME GÜÇLÜKLERİ, KİŞİLERARASI PROBLEMLER VE PSİKOLOJİK BELİRTİLER ARASINDAKİ İLİŞKİLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ	64
4.2. ÇALIŞMADAKİ ANA DEĞİŞKENLERİN DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERE GÖRE KARŞILAŞTIRILMASINA İLİŞKİN DEĞERLENDİRMELER	68
4.3. EBEVEYN KABUL-REDDİ İLE PSİKOLOJİK BELİRTİLER ARASINDAKİ İLİŞKİDE DUYGU DÜZENLEME GÜÇLÜKLERİ VE KİŞİLERARASI PROBLEMLERİN ROLÜNE İLİŞKİN DEĞERLENDİRİLMELER.....	72
4.4. KLİNİK DOĞURGULAR	75
4.5. ÇALIŞMANIN SINIRLILIKLARI.....	76
4.6. YENİ ÇALIŞMALAR İÇİN ÖNERİLER	78
4.7. SONUÇ.....	80
KAYNAKÇA.....	84
EK 1. Demografik Bilgi Formu.....	99
EK 2. Yetişkin Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği – Kısa Form (Yetişkin EKRÖ-K).....	102
EK 3. Duygu Düzenleme Güçlükleri Ölçeği (DDGÖ).....	106
EK 4. Kişilerarası Problemler Envanteri – Döngüsel Ölçekleri (KPE-D).....	108
EK 5. Kısa Semptom Envanteri (KSE).....	110
EK 6. Gönüllü Katılım Formu	112
EK 7. Etik Kurul İzni	113
EK 8. Orijinallik Raporu	114

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Sıklık ve Yüzdelik Değerleri.....	27
Tablo 2. Çalışmadaki Ana Değişkenlerin Tanımlayıcı Özellikleri.....	35
Tablo 3. Ebeveyn Kabul-Reddi, Duygu Düzenleme Güçlükleri, Kişilerarası Problemler ve Psikolojik Belirtiler Değişkenlerine Dair Korelasyon Analizi Sonuçları.....	35
Tablo 4. Demografik Değişkenlerin Sınıflandırılması.....	37
Tablo 5. Katılımcıların Ebeveyn Kabul-Red Puanlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılması.....	38
Tablo 6. Katılımcıların Duygu Düzenleme Güçlükleri Puanlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılması.....	41
Tablo 7. Katılımcıların Kişilerarası Problemler Puanlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılması.....	43
Tablo 8. Katılımcıların Psikolojik Belirtiler Puanlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılması.....	45
Tablo 9. Çalışmadaki Ana Değişkenlerin Demografik Değişkenler ile İlişkisine Dair Özet.....	47
Tablo 10. Kadın Katılımcılarda Anne Toplam Reddi, Duygu Düzenleme Güçlükleri, Kişilerarası Problemler ve Psikolojik Belirtiler Değişkenlerine Dair Korelasyon Analizi Sonuçları.....	50
Tablo 11. Kadın Katılımcılarda Anneden Algılanan Red ile Psikolojik Belirtiler Arasındaki İlişkide Duygu Düzenleme Güçlükleri ve Kişilerarası Problemlerin Rolünün Seri Çoklu Aracı Değişken Analizi ile Değerlendirilmesi.....	53
Tablo 12. Erkek Katılımcılarda Anne Toplam Reddi, Duygu Düzenleme Güçlükleri, Kişilerarası Problemler ve Psikolojik Belirtiler Değişkenlerine Dair Korelasyon Analizi Sonuçları.....	54

Tablo 13. Erkek Katılımcılarda Anneden Algılanan Red ile Psikolojik Belirtiler Arasındaki İlişkide Duygu Düzenleme Güçlükleri ve Kişilerarası Problemlerin Rolünün Seri Çoklu Aracı Değişken Analizi ile Değerlendirilmesi.....	56
Tablo 14. Kadın Katılımcılarda Baba Toplam Reddi, Duygu Düzenleme Güçlükleri, Kişilerarası Problemler ve Psikolojik Belirtiler Değişkenlerine Dair Korelasyon Analizi Sonuçları.....	57
Tablo 15. Kadın Katılımcılarda Babadan Algılanan Red ile Psikolojik Belirtiler Arasındaki İlişkide Duygu Düzenleme Güçlükleri ve Kişilerarası Problemlerin Rolünün Seri Çoklu Aracı Değişken Analizi ile Değerlendirilmesi.....	60
Tablo 16. Erkek Katılımcılarda Baba Toplam Reddi, Duygu Düzenleme Güçlükleri, Kişilerarası Problemler ve Psikolojik Belirtiler Değişkenlerine Dair Korelasyon Analizi Sonuçları.....	61
Tablo 17. Erkek Katılımcılarda Babadan Algılanan Red ile Psikolojik Belirtiler Arasındaki İlişkide Duygu Düzenleme Güçlükleri ve Kişilerarası Problemlerin Rolünün Seri Çoklu Aracı Değişken Analizi ile Değerlendirilmesi.....	63

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Kişilerarası ilişkilerin sıcaklık boyutu.....	4
Şekil 2. Kişilerarası döngüsel model.....	21
Şekil 3. Seri Çoklu Aracı Değişken Analizinde incelenen değişkenler.....	49
Şekil 4. Kadın katılımcılarda anneden algılanan red ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişkide duygu düzenleme güçlükleri ve kişilerarası problemlerin aracı rolüne ilişkin Seri Çoklu Aracı Değişken Analizi.....	51
Şekil 5. Erkek katılımcılarda anneden algılanan red ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişkide duygu düzenleme güçlükleri ve kişilerarası problemlerin aracı rolüne ilişkin Seri Çoklu Aracı Değişken Analizi.....	55
Şekil 6. Kadın katılımcılarda babadan algılanan red ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişkide duygu düzenleme güçlükleri ve kişilerarası problemlerin aracı rolüne ilişkin Seri Çoklu Aracı Değişken Analizi.....	58
Şekil 7. Erkek katılımcılarda babadan algılanan red ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişkide duygu düzenleme güçlükleri ve kişilerarası problemlerin aracı rolüne ilişkin Seri Çoklu Aracı Değişken Analizi.....	62

1. BÖLÜM

GİRİŞ

Çocukluk dönemindeki aile ortamı, hayat boyu fiziksel ve zihinsel sağlığı anlamada önemli bir role sahiptir. Birçok psikolojik kuram çocukluk dönemi yaşantılarının yetişkinlik dönemine etkisi üzerinde durmuştur (Watson, 1928; Bowlby, 1951; Rohner, 1975). Riskli aile ortamında büyümüş olmanın, hangi aracı ve sürdürücü faktörlerin etkisiyle yetişkinlik döneminde psikolojik problemlere sebep olduğu önemli bir araştırma sorusudur. Çocuklukta algılanan ebeveyn kabul reddinin ileriki dönemde psikopatoloji geliştirmeye olan etkisi ve bu süreçte etkili olan diğer unsurları belirlemenin, psikolojik belirtilerin etiyojisini anlamada ve tedavi sürecinin şekillendirilmesinde önemli olduğu düşünülmektedir. Bu tez kapsamında kişilerin çocukluk döneminde ebeveynlerinden algılamış oldukları tutumlar ile yetişkinlik döneminde göstermiş oldukları duygu düzenleme güçlükleri, kişilerarası problemler ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu bölümde öncelikle ebeveyn kabul-red kuramı (EKAR) tanıtılmış ve literatüre göre değişkenler arasındaki ilişkiler aktarılmıştır. Daha sonra ise araştırmanın amacı ve soruları belirtilmiştir.

1.1. EBEVEYN KABUL-RED KURAMI

Ebeveyn kabul-red kuramı, tüm dünyada ebeveynlerden algılanan kabul ve reddin temel sebeplerini, sosyal ve davranışsal gelişime dair sonuçlarını açıklamaya ve tahmin etmeye çalışan bir sosyalizasyon ve hayat boyu gelişim kuramı olarak tanımlanmaktadır (Rohner 2004; Rohner, 1980). Ebeveyn kabul-red kuramı, 1960'lerden başlayarak çocukluk döneminde ebeveynlerden algılanan kabul ve reddin yetişkinliğe uzanan etkilerine odaklanmışken, 2000'lerden sonra kuram, yaşam boyu kurulan diğer önemli kişilerarası ilişkileri de kapsayacak şekilde genişletilmiş ve 2014 yılında kişilerarası kabul-red kuramı olarak güncellenmiştir (Rohner, 2016). Kuramın ismi değişmesine ve odağı genişlemesine rağmen, kuramda hala çocukluk döneminde ebeveynlerden algılanan

kabul reddin sebepleri, etkileri ve diğer ilişkili değişkenler ön plandadır (Rohner, 2016). Bu tez kapsamında da kuram, ebeveyn kabul-reddi açısından ele alınacaktır.

Ebeveyn kabul ve reddi, sıcaklık boyutunun iki uçlarını oluşturmaktadır. Ebeveyn kabulü; sıcaklık, ilgi, bakım, destek veya sevgiye işaret ederken, ebeveyn reddi; bu hislerin ve davranışların önemli oranda az olmasını veya yokluğunu ve fiziksel ve psikolojik olarak incitici davranışların ve duyguların varlığını içermektedir (Rohner, Khaleque ve Cournoyer, 2005). Ebeveyn kabul-reddi kuramına göre ebeveyn reddi; (1) soğuk ve sevgi göstermeyen, (2) düşmanca ve saldırgan, (3) kayıtsız ve ihmal eden ve (4) ayrışmamış şekilde reddeden olmak üzere dört temel şekilde ele alınmıştır. Ayrışmamış red, kişilerin davranışsal bir gösterge olmasa da ebeveynlerinin kendisini gerçekten sevmediğini veya ilgilenmediğini hissettikleri duruma işaret etmektedir (Rohner, Khaleque ve Cournoyer, 2005).

Kuramda, ebeveyn çocuğa uzun süreli, temel bakım vermeden sorumlu olan kişi olarak tanımlanmıştır (Rohner, 2015). Dolayısıyla ebeveyn kabul reddinde kastedilen ebeveyn, bazı durumlarda biyolojik ebeveynler yerine, çocuğa temel bakımı veren, çocukla güçlü bir duygusal bağı olan başka kişiler olabilir.

Ebeveyn kabul ve reddi, bireyin kendisinin ebeveyninden algıladığı sıcaklığın ölçülmesi ya da dışarıdan bir gözlemcinin bildirmesi yollarıyla ele alınabilir. Kişilerarası kabul ve red, bu iki farklı yaklaşımdan çalışıldığında çoğu zaman benzer sonuçlar vermekte, ancak iki yaklaşım birbirinden çok farklı sonuçlar gösterdiğinde, genellikle kişinin algısına güvenilmesi önerilmektedir (Rohner, 2016). Bu tez kapsamında da ebeveyn kabul reddi, bireylerin çocukluk dönemine ilişkin kendi algıları üzerinden incelenmiştir.

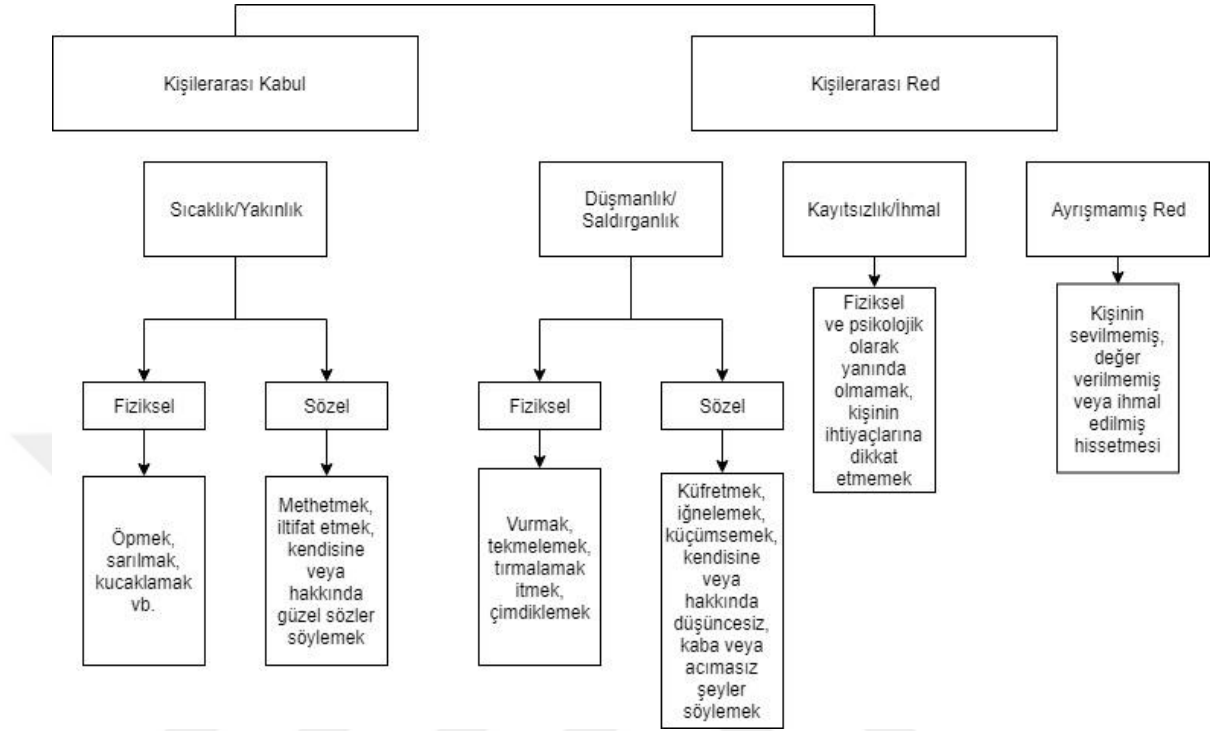
1.1.1. Ebeveynliğin Sıcaklık Boyutu

Kuramda ebeveynlerden algılanan sıcaklık, kategorik olarak değil, boyutsal olarak ele alınmıştır. Ebeveynlerden algılanan kabul ve red, ebeveynliğin sıcaklık boyutunun iki uçlarını oluşturmaktadır. Ebeveyn kabul reddi, bireylerin çocukluk dönemlerinde ebeveynlerinden algılamış oldukları sıcaklığın düzeyine ve niteliğine göre değişen şekilde ele alınır.

Ebeveynliğin sıcaklık boyutunda ebeveyn kabul ve reddi, fiziksel, sözel ve sembolik şekillerde ifade edilebilir. Sıcaklık boyutunun olumlu ucunda; ebeveynin çocuğa gösterdiği/çocuğun ebeveyninden algılamış olduğu sıcaklık, şefkat, ilgi, bakım, destek veya sevgiyi içeren kabul etme bulunmaktadır (Rohner, 2016). Kabul edici ebeveynler genellikle, çocuklarını severler ve onların faaliyetleriyle, durumlarıyla ilgilenirler; fakat bir görevi yerine getirir gibi ya da bir planın parçası olarak çocuğu eğlendirme ve rutin bakımını sağlama, duygusal sıcaklık ve ilginin otomatik göstergeleri değildir (Rohner, 2005). Rohner'e (2016) göre, sıcaklık, öpme, sarılma, okşama gibi fiziksel olarak, iltifat etme, övme, çocuğa veya çocuk hakkında güzel şeyler söyleme yoluyla sözel olarak, kültürel ifadeler gibi farklı yollarla sembolik olarak ifade edilebilir.

Sıcaklık boyutunun olumsuz ucunda ise bahsi geçen olumlu hislerin ve davranışların önemli oranda esirgenmesini veya yokluğunu ve fiziksel ve psikolojik olarak incitici davranışların ve duyguların varlığını içeren red etme bulunmaktadır (Rohner, 2016). Reddedici olarak algılanan ebeveynler, genellikle çocuklarını bir yük veya dert olarak görürler, soğuk ve anlayışsızlardır ve çocuklarını diğer çocuklarla olumsuz olarak karşılaştırabilirler (Rohner, 2005). Yoğun kültürler arası çalışmalar, ebeveyn reddinin dört temel ifadenin biri veya kombinasyonları şeklinde deneyimlenebileceğini göstermiştir (Rohner, 2004). Bunlar, (1) soğuk ve sevgi göstermeyen, (2) düşmanca ve fiziksel veya sözel olarak saldırgan, (3) kayıtsız ve ihmal eden veya (4) ayrışmamış şekilde reddeden olarak belirtilmiştir (Rohner ve Brothers, 1999). Ayrışmamış red şu şekilde tanımlanmaktadır: Kişiler, ebeveynlerinin ihmal, sevgi eksikliği ve saldırganlıklarına ilişkin açık davranışsal göstergeler olmasa bile, ebeveynleri tarafından gerçekten sevilmediğini veya ilgilenilmediğini hissederler (Rohner ve Brothers, 1999). Saldırganlık; birisine incitme niyetiyle yapılan herhangi bir davranış olarak tanımlanmış olup, vurma, itme gibi fiziksel olarak, küfretme, alay etme, küçük düşürücü konuşma gibi sözel olarak ya da incitici, sözel olmayan sembolik vücut hareketleriyle ifade edilebilir (Rohner, 2016). İhmal, çocuğun yalnızca fiziksel olan ihtiyaçlarının karşılanmamasıyla değil, ayrıca çocuğun sosyal ve duygusal ihtiyaçlarının uygun bir şekilde karşılanmamasıyla da ilişkilidir (Rohner, Khaleque ve Cournoyer, 2005). Kayıtsız ve ihmal eden ebeveynler ise çocuklarına verdikleri sözleri unutabilir, çocuğun dikkat, ilgi, yardım ve teselli isteklerini görmezden gelebilir ve çocukları tarafından

onlarla vakit geçirmek istemiyor veya onlara çok az önem veriyor gibi gözüktürler (Rohner, 2005).

Şekil 1. Kişilerarası ilişkilerin sıcaklık boyutu (Rohner, 2016)

Ebeveynliğin sıcaklık boyutu altında kapsanan duygular ve sözel ve fiziksel olmak üzere davranışsal ifadeleri Şekil 1’de şema olarak gösterilmiştir. Sıcaklık, kayıtsızlık ve düşmanlık, içsel psikolojik durumlara; yakınlık, ihmal ve saldırganlık ise bunların gözlenebilir davranışlar olarak ifadesine işaret etmektedir (Rohner, 2016). Kayıtsızlık ile davranışsal bir tepki olan ihmal arasındaki bağ, düşmanlık ile saldırganlık arasındaki bağ kadar doğrudan değildir, çünkü ebeveynler çocuklarını kayıtsızlık içermeyen bir şekilde de ihmal edebilirler (Rohner, Khaleque ve Cournoyer, 2005).

Ebeveynlerin sevgi boyutunda yer alan sözel ve fiziksel davranışları kültüre göre değişebilmektedir. Ancak çocuklar ve yetişkinlerin kabul veya red edildiklerine ilişkin algıları evrensel olarak dört sınıf davranışa ayrılmaktadır, yani kişiler sevilip sevilmediklerini belirlerken ortak bir anlam yapısı kullanmaktadırlar (Rohner, Khaleque ve Cournoyer, 2005).

1.1.2. Ebeveyn Kabul-Red Kuramının Alt Kuramları

Ebeveyn kabul-red kuramı, birbirini tamamlayan üç alt kuramdan oluşmaktadır. Bunlar, (1) Kişilik alt kuramı, (2) Baş etme alt kuramı ve (3) Sosyokültürel sistemler alt kuramıdır (Rohner, 2004).

1.1.2.1.Kişilik Alt Kuramı

Ebeveyn kabul-red kuramı, çocukluk döneminde ebeveynlerden algılanan sıcaklığın yaşam boyu etkisini görmek amacıyla, ebeveynlerinden red algılamış olan çocukların yetişkinlik döneminde gösterdiği benzer özellikleri incelemiştir. Kişilik alt kuramına göre, çocuğun olumlu tepkiye duyduğu duygusal ihtiyaç ebeveyni tarafından karşılanmadığında, duygusal ve davranışsal olarak belirli şekillerde karşılık verme eğiliminde olurlar (Rohner, 2004).

Kişilik alt kuramı, algılanan ebeveyn kabul reddinin kişiliğe dair veya psikolojik sonuçlarını açıklamayı ve tahmin etmeyi amaçlamaktadır (Rohner, 2004). Bu amaca yönelik olarak, kişilik alt kuramı, iki temel soruya cevap aramaktadır:

- 1) Çocuklar, kültür, ırk, cinsiyet, dil gibi farklılıklara bakılmaksızın, ebeveynlerinden kabul veya red algıladıklarında aynı şekilde mi tepki verirler?
- 2) Ebeveyn kabul reddinin etkileri çocukluktan erişkinliğe uzanmakta mıdır? (Rohner ve Britner, 2002)

Kişilik alt kuramına göre kişilik kavramı, bireyin az çok kararlı duygusal, bilişsel, algısal ve motivasyonel eğilimleri ile çeşitli bağlamlardaki gözlemlenebilir davranışlarıyla tanımlanmaktadır ve bu tanıma göre, davranış, içsel ve dışsal faktörlerden etkilenir, çoğunlukla zaman ve mekân boyunca bir sürekliliğe sahiptir (Rohner, Khaleque ve Cournoyer, 2005).

Kişilik alt kuramına göre, çocuklar, ebeveynlerinden veya kendilerine bakım veren diğer kişilerden sevgi ve sıcaklık almaya ihtiyaç duyarlar. Bu ihtiyaç karşılanmadığında ise yaş, cinsiyet, etnik köken farkı olmaksızın, (1) saldırgan ve düşmanca, (2) bağımlı ya da savunucu şekilde bağımsız olma, (3) olumsuz öz-saygı, (4) olumsuz öz-yeterlik, (5) duygusal tepkisizlik, (6) duygusal tutarsızlık ve (7) olumsuz dünya görüşüne sahip olma eğilimdedirler (Rohner, Khaleque ve Cournoyer, 2005). Teorik olarak, ebeveyn kabul reddiyle ilişkili olan bu yedi kişilik eğiliminin, algılanan red sebebiyle duyulan yoğun psikolojik acının etkisiyle ortaya çıkması beklenir (Rohner, 2016). Kuramda bu

yedi kişilik eğiliminin hepsi kategorik değil, boyutsal olarak değerlendirilmiştir (Rohner, 2015).

1.1.2.1.1. Düşmanlık ve Saldırganlık

Kişilik alt kuramına göre, reddedilmiş kişiler düşmanlık, saldırganlık, pasif saldırganlık gösterebilir veya düşmanlık ve saldırganlığı yönetmede problemler yaşayabilirler (Rohner, 2015). Rohner (2015)'e göre:

Düşmanlık, içsel bir öfke veya kızgınlık hissidir ve saldırganlık için temel tetikleyicilerdendir. Saldırganlık ise birisine veya bir nesneye incitme kastıyla yapılan davranışlardır. Saldırganlık, birisini kızdırmak veya intikam almak amaçlarıyla surat asma, pasif engelleme, inatçılık ve kasıtlı erteleme gibi şekillerde görüldüğünde buna pasif saldırganlık denir. Düşmanlık ve saldırganlığı yönetmede problemler, kişinin kendi öfke, kızgınlık, düşmanlık, saldırganlık eğilimi gibi hislerini tanımada ve bu hislerle başa çıkmada zorluk yaşadığı durumlardır. Düşmanlık ve saldırganlığı yönetmede yaşanan problemler, gizli veya sembolik şekillerde de ortaya çıkabilir. Örneğin, düşmanlık hislerini ve saldırganlık davranışlarını yönetmede problem yaşayan kişiler, kendi veya başkalarının hayali düşmanlıkları hakkında endişelenebilir, saldırgan hayaller kurabilir, saldırgan rüyalar görebilir, şiddet içeren etkinliklere olağandışı ilgi gösterebilirler. (Rohner, 2015)

1.1.2.1.2. Bağımlılık veya Savunucu Bağımsızlık

Kuramda bağımlılık, bağlanma figürlerinden duygusal destek, bakım, dikkat ve benzeri davranışlar için içsel, psikolojik olarak hissedilen arzu veya özleme ve bu karşılıkları almak için davranışsal çabalara işaret etmektedir (Rohner, 2004). Küçük çocuklar, bu ebeveynlere yapışma, mızımızlanma veya ebeveynler beklenmedik bir şekilde uzaklaştığında ağlama ve döndüklerinde onlara fiziksel olarak yakın olmaya çalışma şeklinde olabilirken; büyük çocuklar ve yetişkinler, olumlu karşılığa dair ihtiyaçlarını güvence, onay, destek, rahatlatma, yakınlık, teselli aramak gibi daha sembolik şekillerde gösterebilirler (Rohner, Khaleque ve Cournoyer, 2005). Reddedilme algılayan kişiler, kaygılı ve tehlikede hissetme eğiliminde olup, çoğu kez bu hisleri yatıştırmak ve

ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla olumlu karşılık için bir noktaya kadar daha fazla çaba harcamaya başlar, daha bağımlı hale gelme eğilimi gösterirler (Rohner, Khaleque ve Cournoyer, 2005).

Kuramda bağımlılık boyutsal olarak yapılandırılmış olup, bir ucu bağımsızlık diğeri ucu bağımlılıktır (Rohner, Khaleque ve Cournoyer, 2005). Bağımsız kişilerin duydukları ihtiyaç yeterli bir şekilde karşılandığından, olumlu karşılık için sık sık ya da yoğun arzu veya davranışsal çaba göstermekten uzaktırlar (Rohner, 2004).

Reddedilme bazı bireylerde bağımlılıkla ilişkiliyken, bazı bireyleri ise savunucu bağımsızlığa sürükleyebilir. Savunucu bağımsızlığa sahip bireyler, kronik reddedilmenin sebep olduğu öfke, güvensizlik ve diğeri olumsuz duyguların etkisiyle, sıcaklığa ve desteğe dair duydukları ihtiyaı, kimseye ihtiyaçları olmadığını söyleyerek sıklıkla reddederler (Rohner, 2016). Savunucu bağımsızlık, bazen reddedilmiş hissedeni kişinin diğeri insanları reddettiğı bir karşı red sürecine yol açarak, şiddet döngüsü gibi ciddi ilişki problemlerine kadar yükselebilir (Rohner, Khaleque ve Cournoyer, 2005).

1.1.2.1.3. Olumsuz Öz Saygı

Kişilerin kendileri hakkında varma eğiliminde olduğu genel yargılara işaret eden kendini değerlendirme, kişilik alt kuramında öz saygı ve öz yeterlilik olmak üzere iki temel ifade olarak ele alınmıştır (Rohner, 2015). Kişilik alt kuramına göre, ebeveynlerinden red algılayan bireylerin öz saygı ve öz yeterlikleri de olumsuz etkilenebilmektedir. Öz saygı, kişinin kendilik değeri ile ilgiliyken, öz yeterlik kişinin görev yönelimli ihtiyaçlarını karşılamaya ve günlük işleri yeterli bir şekilde yapmaya dair yeterlilik hisleriyle ilgilidir (Rohner, 2016).

Bireyler, kendilerini kendileri için önemli olan kişilerin onları gördüklerini düşündükleri şekilde görme eğiliminde olduklarından, ebeveynlerinin kendilerini sevmediğini hissedeni çocukların sevimsiz olduklarını, hatta sevmeye değeri olmadıklarını hissetmeleri muhtemeldir (Rohner, 2016). Bu sebeple, ebeveynleri tarafından reddedilmiş olduğunu hissedeni çocukların öz saygılarının düşük olması beklenen bir sonuçtur.

1.1.2.1.4. Olumsuz Öz Yeterlilik

Öz yeterlik, kişilerin hayatlarını etkileyen olaylar üzerinde etkili olacak şekilde bir icraatı yapabilme kabiliyetine olan inancı olarak tanımlanmıştır (Bandura, 1994).

Kuramda, olumlu öz yeterlilik hisleri, problemlerle başa çıkmada yeterli, kendinden emin, kendine güvenli ve sosyal olarak yeterli görmeyle ilgiliyken, olumsuz öz yeterlilik hisleri, yetersizlik, günlük işleri başarılı bir şekilde karşılamada algılanan güçsüzlükle tanımlanır (Rohner, 2015). Öz yeterliği düşük olan kişiler; zor görevlerle karşı karşıya kaldıklarında, nasıl başarılı olacaklarına odaklanmak yerine, kişisel eksiklikleri, karşılaşılabilecek engeller ve olumsuz sonuçlar üzerinde dururlar ve zorluklar karşısında çabuk pes ederler (Bandura, 1994).

Öz yeterlilik veya öz saygıdaki bozulma, bir diğerini de etkileyebilir. Kendilik değeri düşük olan kişiler, kendi ihtiyaçlarını karşılamada da iyi olmadıklarını düşünmeye eğilimli olurken, ihtiyaçlarını karşılamada yeterli olmadığını hisseden kişiler de sıklıkla kendilerini daha az olumlu değerlendirmeye başlarlar (Rohner, 2004).

1.1.2.1.5. Duygusal Tepkisizlik

Önemli seviyede red algılayan çocuk ve yetişkinler, gittikçe artan bir şekilde öfke, kırgınlık ve diğer yıkıcı duygular hissederek yoğun şekilde acı çekebilirler (Rohner, 2016). Sonuç olarak, birçok reddedilmiş kişi kendilerini daha fazla reddin vereceği acıdan korumak amacıyla duygusal olarak kendilerini kapatır ve daha az duyarlı hale gelirler; bu sebeple, genellikle sevgiyi ifade etme ve kabul etmede problemler yaşarlar (Rohner, 2016).

1.1.2.1.6. Duygusal Tutarsızlık

Duygusal tutarsızlık, reddedilmiş hisseden kişilerde ortaya çıkması beklenen sonuçlardan bir diğeridir. Rohner (2016), bu kişilerde duygusal tutarsızlık gelişimini açıklamaktadır:

Öfke, kendine dair olumsuz hisler, reddedilmenin diğer sonuçları, kişinin stresle etkili bir şekilde başa çıkma kapasitelerini etkiler. Dolayısıyla, red algılayan kişiler sıklıkla duygu düzenlemeye ilgili de sorun yaşarlar ve duygusal olarak daha az tutarlıdır. Kabul algılamış kişilerin daha sakin bir şekilde ele alabildikleri stresli durumlarla karşı

karşıya kaldıklarında, red algılayan kişiler sıklıkla duygusal olarak alt üst olabilirler. Örneğin; ağlayabilir, öfkelenebilirler. (Rohner, 2016)

1.1.2.1.7. Olumsuz Dünya Görüşü

Reddedilmiş algılamayla ilişkili bahsi geçen acı verici hisler, kişilerin olumsuz bir dünya görüşü geliştirmesini tetikleyebilir (Rohner, 2016). Ebeveyn kabul-red kuramına göre, reddedilmiş hisseden kişiler, hayatı, kişilerarası ilişkileri güvenilmez, düşmanca, duygusal olarak güvensiz, tehdit edici veya tehlikeli bulma eğilimdedirler (Rohner, Khaleque ve Cournoyer, 2005).

Rohner (2016)'e göre, kişilerin kendileri ve dünya hakkında görüşleri, hayatlarını nasıl yaşadıklarını şekillendirir. Örneğin; red algılamış kişiler, kasıtsız davranışlardan bile red ve düşmanlık algılama veya doğru olmadığına ilişkin güçlü deliller olsa da kişisel değerlerini küçümseme eğilimdedirler. Ayrıca bu kişilerin kendi bozulmuş algılarına uyumlu olacak durumları, ilişkileri ve deneyimleri arama, algılama ve yorumlama ihtimalleri yüksek olup, bu algılarıyla uyumsuz durumlardan kaçınma ya da bu durumları yeniden yorumlama eğilimindedir. (Rohner, 2016).

Red edilmiş kişiler, kişisel ilişkilerine dair zihinsel temsillerini sıklıkla tahmin edilemez, güvenilmez veya incitici olarak yapılandırır (Rohner, Khaleque ve Cournoyer, 2005). Bu zihinsel temsiller, genellikle yeni ilişkilerde de kendini gösterir ve böylelikle reddedilmiş kişiler başkalarına duygusal olarak güvenmekte zorlanırlar, güvenilmezliğe ilişkin herhangi bir işarete karşı aşırı duyarlı ve tetikte olabilirler (Rohner, Khaleque ve Cournoyer, 2005). Kurama göre, bu seçici dikkat, seçici algı, hatalı nedensel atıf biçimleri ve bozulmuş bilişsel bilgi işleme dolayısıyla, red algılamış kişiler, kabul görmüş kişilerden niteliksel olarak farklı gelişimsel yollardan ilerlerler (Rohner, Khaleque ve Cournoyer, 2005).

1.1.2.2. Baş Etme Alt Kuramı

Ebeveyn kabul-red kuramına göre, bireylerin daha önceki bölümde yedi kişilik eğilimi olarak bahsedilen psikolojik uyumu, yaşadıkları reddedilmenin şekli, sıklığı, yoğunluğu ve süresiyle doğru orantılı olarak zarar görür (Rohner, 2004). Fakat küçük bir azınlık,

bir bağlanma figürü tarafından ağır şekilde reddedilmelerine rağmen, psikolojik olarak oldukça iyi uyum gösterirler ve duygusal olarak iyi gelişebilirler (Rohner, 2004). Baş etme alt kuramı, işte bu bireylerin red yaşantılarıyla duygusal olarak daha etkili bir şekilde başa çıkmalarıyla ilişkili konuları ele almaktadır (Rohner, 2004).

Rohner (2016) bu alt kurama dair şunları belirtmiştir:

Baş etme alt kuramı, bazı reddedilmiş kişilerin, olumsuz ruhsal sonuçları yaşamadan, reddedilmeye nasıl karşı koyabildikleri sorusunu ele alır. Teorik ve deneysel olarak, baş etme süreci, kuramın en az gelişmiş kısmı olup, bu temel soruya cevap vermeye yardımcı olacak mekanizmalar ve süreçler hakkında çok az şey net bilinmektedir. Hipotezlerden biri, diğer koşulların eşit olduğu düşünüldüğünde, bireyin kişilerarası redle başa çıkabilme ihtimali, en az bir sıcak ve destekleyici bağlanma figürünün varlığıyla artmaktadır. Baş etme alt kuramına göre, kişilerin redle başa çıkma kapasitesini artıran kaynaklardan biri, bir tarafıyla öz belirleme veya öz yeterlik hissini de içeren, açıkça ayrılmış bir benlik algısına ne derece sahip olduklarıdır. Ek olarak, kişiselleştirmeme kapasitesine sahip kişiler için, bunun algılanan redle başa çıkmada sosyal-bilişsel bir kaynak olduğu kuramda öne sürülmektedir. Kişiselleştirme, “kişisel algılama” eylemine, yani olayları otomatik olarak kendine bağlama, genellikle olumsuz bir biçimde ve benmerkezci bir şekilde kendiyle ilgili olarak yorumlamaya karşılık gelmektedir. Dolayısıyla, kişiselleştiren kişiler, kasıtsız ve küçük çapta duyarsızlıkları, kasıtlı olarak reddetme veya diğer incitici niyetler olarak yorumlama eğiliminde olup; kişiselleştirmemeyi başaran kişiler ise kişilerarası ilişkilerdeki belirsizliklerle daha olumlu bir şekilde başa çıkmak için bir kaynağa sahip olmaktadır. Bu sosyal bilişsel yeteneklerin, algılanan reddin zarar verici etkilerine karşı psikolojik bir koruma sağladıkları düşünülmektedir. Fakat bu özellikler de özellikle çocuklukta gelişim dönemindeki reddedilmeden etkilenme eğilimindedirler. Bu da başa çıkmaya yardımcı olan özellikleri bağımsız olarak değerlendirmeyi zorlaştırmaktadır. (Rohner, 2016)

1.1.2.3. Sosyokültürel Sistemler Alt Kuramı

Sosyokültürel sistemler alt kuramı, neden bazı ebeveynlerin sıcak ve sevgi dolu bazılarının ise soğuk, saldırgan ya da ihmalkâr olarak reddedici olduklarını konu almıştır (Rohner, 2004). Ebeveyn kabul-reddi kuramının sosyokültürel sistemler modeli,

ebeveyn kabul ve reddinin öncülleri, sonuçları ve diğer bağıntılarını ele almaktadır (Rohner, 2016). Sosyokültürel sistemler modeli, ebeveynlerin çocuklarına karşı gösterdikleri kabul veya red gibi davranışların, aile yapısı, ev organizasyonu, ekonomik örgütlenme, siyasi örgütlenme, savunma sistemi ve diğer sosyal kurumlar ile önemli biçimlerde şekillendirildiğini göstermektedir (Rohner, 2016). Ayrıca, çocukların mizaç ve davranışsal eğilimleri gibi kişisel özelliklerinin, ebeveynlerinin kendilerine yönelik davranış biçimlerini ve kalitesini önemli ölçüde etkilediği öne sürülmektedir (Rohner, 2016).

Ebeveynlikteki toplumsal farklar ve bireysel farklılıkların hangi faktörlerle ilişkili olduğu, kuramın sosyokültürel sistemler alt kuramının ilgi alanına girmektedir (Rohner, 2016). Bu tür soruların tek veya basit bir cevabı olmamakla birlikte, bazı faktörler ilişkili gözükmemektedir (Rohner, 2016). Örneğin, sosyal ve duygusal desteklerden yoksun, çocuğu yalnız başına büyüten ebeveyn özellikle genç ve ekonomik olarak muhtaçsa, çocuklarından sevgi ve yakınlığı esirgeme konusunda, en büyük risk altında görünmektedirler (Rohner, 1986, aktaran Rohner, 2016).

1.1.3. Ebeveyn Kabul-Reddi ve Psikolojik Belirtiler

Ebeveyn reddi, 1930'lara kadar uzanan bir tarihten beri, bireylerde çeşitli gelişimsel, davranışsal ve psikolojik problemlerle ilişkilendirilmektedir (Rohner ve Britner, 2002). Çocukluk dönemi olumsuz yaşantılarının psikopatoloji ile ilişkisinin incelendiği, farklı gelir gruplarındaki 21 ülkeden 51,945 yetişkinin katıldığı çalışmada, aile içi şiddet, istismar, ihmal gibi uyumsuz aile işleyişiyle ilişkili çocukluk dönemi olumsuz yaşantılarının, psikopatolojinin en güçlü yordayıcısı olduğu, ayrıca tüm çocukluk dönemi olumsuz yaşantılarının, psikopatolojinin %29.8'ini açıkladığı bulunmuştur (Kessler ve diğ., 2010).

Çatışma, öfke ve saldırganlık içeren, soğuk, destekleyici olmayan ve ihmalkâr aile özellikleri, çocuklukta zihinsel ve fiziksel gelişimi etkilediği gibi, ergenlik ve yetişkinlikte de psikolojik bozukluklar için risk oluşturmaya devam etmektedir (Repetti, Taylor ve Seeman, 2002). Depresyon ve depresif duygudurumu, davranış problemleri ve madde bağımlılığı, ebeveyn kabul reddiyle evrensel olarak ilişkili olan psikolojik sorunlardandır (Rohner ve Britner, 2002). Ebeveyn reddinin; depresyon (Chen, Rubin

ve Li, 1995; Rojo-Moreno, Livianos-Aldana, Cervera-Martinez ve Dominguez-Carabantes, 1999; Robertson ve Simons, 1989), depresif belirtiler ve intihar eğilimi (Campos, Besser, ve Blatt, 2013); kaygı (Rapee, 1997; Giaouzi ve Giovazolias, 2015; Arrindell ve diğ., 1989; Azevedo, Simões, Marques, Cunha ve Santo, 2013; Vulić-Prtoric ve Macuka, 2006), obsesif kompulsif bozukluk (Alonso ve diğ., 2004); suç işleme (Simons, Robertson ve Downs, 1988), davranım problemleri (Kim ve diğ., 2003), yeme bozuklukları (Esparon ve Yelowlees, 1992; Herraiz-Serran ve diğ., 2015) ve madde kullanımıyla (Simons ve Robertson, 1989; Campo ve Rohner, 1992) ilişkili olduğu çeşitli çalışmalarda gösterilmiştir. Ebeveyn kabulü ise, cömertlik, empati ve yardımseverlik gibi olumlu sosyal davranışların gelişimi, ergenlikte olumlu akran ilişkileri ve yetişkinlikte genel psikolojik iyilik olmak üzere birçok olumlu sonuçla ilişkili bulunmuştur (Rohner ve Britner, 2002). Arap, Hint, Fransız, Polonyalı ve Arjantinli ergenlerle yapılan bir çalışmada, ebeveyn reddi psikolojik bozuklukla ilişkiliyken, ebeveyn kabulü daha iyi psikolojik uyumla ilişkili bulunmuştur (Dwairy, 2010).

Boylamsal çalışmalar ile çocuklukta algılanan ebeveyn kabul reddinin psikopatoloji gelişimindeki rolü daha net görülmektedir. Dokuz farklı ülkede yapılan boylamsal bir çalışmada, algılanan ebeveyn reddinin yüksek olması, çocuklarda içselleştirme ve dışsallaştırma problemlerinde artışı ve okul performansı ile prososyal davranıştaki düşüşü yordamaktadır (Putnick ve diğ., 2015). Ebeveynlik davranışları ile depresif belirtileri ve davranış problemleri arasındaki ilişkiyi inceleyen bir başka çalışmada, 388 ergen 7. sınıftan 10. sınıfa kadar 3 yıl boyunca takip edilmiştir (Ge, Best, Conger, ve Simons, 1996). Çalışma sonuçlarına göre, takip sonunda hem depresif belirtilerin hem de davranış problemlerinin arttığı grubun ebeveynleri, takip süresince en düşük seviyede sıcaklık ve en yüksek seviyede düşmanlık gösteren ebeveynlerdir.

Özetle, çeşitli çalışmalarla gösterildiği üzere, ebeveyn tutumları, çeşitli psikopatolojilerin gelişimiyle ilişkilidir ve kötü muamelede bulunan ailelerde yetişmek, psikopatoloji için bir risk faktörüdür.

1.2. DUYGU DÜZENLEME GÜÇLÜKLERİ

Duygu düzenleme, duygusal tepkilerin izlenme, değerlendirilme ve değiştirilmesinden sorumlu, hedefe yönelik, içsel ve dışsal işlemlere işaret etmektedir (Thompson, 1994). Duygu düzenleme yoluyla, deneyimlenen duygunun yoğunluğu artırılabilir/azaltılabilir, zaman içindeki sürekliliği sınırlanabilir/artırılabilir ve duygusal tepkilerin benzer niteliksel özellikleri değiştirebilir (Thompson, 1994). Benzer şekilde, hissedilen duygunun türü, hissedileceği zaman, nasıl hissedileceği ve nasıl ifade edileceği değiştirilebilir (Gross, 1999). Cicchetti, Ackerman ve Izard (1995)'a göre nöral süreçler, dışavurumsal davranış ve öznel deneyim veya hissetme durumlarını içeren duygu sisteminin temel görevi; davranışı güdülemek ve düzenlemektir. Duygu, fizyolojik uyarılma, nörolojik aktivasyon, bilişsel değerlendirme, dikkat süreçleri ve tepki eğilimlerini içeren çok yönlü bir olgu olduğu için, duygu düzenleme de çok çeşitli süreçleri kapsamaktadır (Thompson, 1994). Thompson (1994)'a göre, duygu düzenleme denildiğinde düzenlenen ne sorusu farklı şekillerde cevaplanabilir:

Bunlardan biri, nörofizyolojik öğeler olup, duygusal uyarılmanın sinir sistemi yoluyla kontrol edilmesini içerir. Duygunun düzenlenebileceği bir diğer yol, duygusal olarak uyarıcı bilginin alımını yönetmeyi içerir ve dikkat süreçleri olarak kısaltılabilir. Kimi zaman duygusal olarak uyarıcı bilginin alımını kısıtlamak yerine, kişiler bu bilgiyi yorumlama şeklini değiştirerek duygularını düzenleyebilir. Duygu düzenleme; duyguyu ortaya çıkaran durumu yeniden yorumlamanın yanı sıra, duygusal uyarılmanın hızlı kalp atışı, artan solunum hızı veya terleme gibi içsel göstergelerini yeniden yorumlama yoluyla da gerçekleştirilebilir. Duygu düzenleme ayrıca hem maddesel hem kişilerarası başa çıkma kaynaklarına erişimi artırma yani dışsal desteği ayarlama yoluyla gerçekleştirilebilir. Örneğin, bebeklerin tehdit edici veya stresli bir durumla karşı karşıya kaldıklarında kendilerine bakım veren kişiye başvurmaları, kişilerarası başa çıkma kaynaklarına erişimin çok erken bir yaşta duygu düzenlemeye yardımcı olabileceğini göstermektedir. Ek olarak, duygu düzenleme genellikle, sıklıkla bulunan ortamın duygusal gerekliliklerini tahmin etme ve kontrol etmeyi de içermektedir. Son olarak, duygu düzenleme genellikle kişinin durum için kişisel amaçlarıyla uyumlu olacak şekilde duygusunu ifade edebilmesini içerir. Yetişkinler için hakaret etmek veya fiziksel saldırıda bulunmak yerine öfkeyi çözüm arayışında kullanmak buna örnek olabilirken, küçük yaşta bir çocuk için oyununu bozan arkadaşına karşı öfkeyle

saldırmak yerine oyunu düzeltmesine yardım etmesini istemek örnek olabilir. (Thompson, 1994)

Gross'a (1998) göre, duygu düzenleme, hangi duyguları, ne zaman ve nasıl deneyimlediğimizi ve bu duyguları nasıl ifade ettiğimizi etkilemekte yer alan, otomatik veya kontrollü, bilinçli veya bilinçsiz süreçlere işaret etmektedir. Buradan hareketle Gross (1998), duygu düzenleyici süreçleri, duygu düzenleme süreç modeli olarak beş grupta toplamıştır. Bunlar; durum seçimi, durum değiştirme, dikkat yayılması, bilişsel değişim ve tepki düzenlemedir.

Durum Seçimi: Bu duygu düzenleme süreci, kişinin arzuladığı (ya da istemediği) duygulara yol açacak bir durumun ihtimalini artıran (ya da azaltan) şekilde harekete geçmesidir (Gross ve Thompson, 2007). Gross ve Thompson (2007)'ye göre:

Durum seçimi için uzak durumların olası özelliklerinin ve bu özelliklere verilmesi beklenen duygusal tepkilerin kavranması gerekmektedir. Fakat duygunun gerçek zamanlı değerlendirilmesi, geriye dönük veya ileriye dönük olarak değerlendirilmesinden farklıdır. Örneğin, çeşitli durumlara karşı olumsuz tepkilerin ne kadar süreceği olduğundan fazla tahmin edilir. Dolayısıyla, geriye ve ileriye dönük bakıştaki yanlışlıklar, durum seçiminde geçmiş veya gelecek durumların uygun bir şekilde temsil edilmesini zorlaştırmaktadır. Etkili durum seçimi ayrıca kısa vadeli faydalarla uzun vadeli maliyetleri uygun bir şekilde tartabilmeyi gerektirir. Örneğin, utangaç bir kişinin sosyal durumlardan kaçınması kısa vadede kişiyi rahatlatır. Bununla birlikte, bu kısa vadeli rahatlama, uzun vadede sosyal yalıtımı getirebilir. (Gross ve Thompson, 2007)

Durum Değiştirme: Durumun duygusal etkisini değiştirmek için doğrudan o durum üzerinde değişiklik yapmayı içermektedir (Gross ve Thompson, 2007). Bu duygu düzenleme süreci; dışsal, fiziksel ortamları değiştirmekle ilgilidir (Gross ve Thompson, 2007). Ebeveyni ziyarete geldiğinde kirli çamaşır yığını saklamak durum değiştirmeye bir örnek olabilir (Gross, 2014).

Dikkat Yayılması: Dikkat yayılması, kişinin bir durum karşısında, duygularını etkileyecek şekilde dikkatini yönlendirmesidir (Gross ve Thompson, 2007). Dikkat yayılması; gözleri, kulakları kapatmak gibi fiziksel olarak dikkati geri çekme, dikkati dağıtma, odaklanma yollarıyla olduğu gibi içsel olarak dikkati yeniden yönlendirme,

başkalarının dikkatimizi başka yere çekmesi gibi farklı şekillerde olabilir (Gross ve Thompson, 2007). Dikkat yayılması yoluyla ortamı fiilen değiştirmeden duyguları düzenleme mümkün olmaktadır (Gross ve Thompson, 2007). Gross (2015)'e göre, dikkat yayılmasının yaygın formlarından biri, dikkati dağıtmadır: Dikkati dağıtma; durum karşısında dikkati yeniden yönlendirme veya dikkati o durumdan tamamen uzaklaştırmayı içermektedir. Bu, kişinin bakışını değiştirmesi yoluyla olabileceği gibi iç odağını değiştirmesi yoluyla da olabilir. (Gross, 2015).

Bilişsel Değişim: Bir duygunun ortaya çıkması, algıya anlam yüklenmesini ve kişinin durumu yönetme kapasitesini değerlendirmesini gerektirir (Gross ve Thompson, 2007). Bilişsel değişim, içinde bulunulan durumun duygusal önemini değiştirecek şekilde o durumu değerlendirmek olup, bu, durum hakkındaki veya o durumu yönetme kapasitemiz hakkındaki düşüncelerimizi değiştirme yoluyla gerçekleştirilir (Gross ve Thompson, 2007). Bilişsel değişimin bir türü olan yeniden değerlendirme, durumun duygusal etkisini değiştirecek şekilde durumun anlamını değiştirmeye işaret eder (Gross ve Thompson, 2007). Bilişsel değişim, hem dışsal durumlar hem de fizyolojik belirtiler gibi içsel durumlar karşısında uygulanabilir (Gross, 2015).

Tepki Düzenleme: Tepki düzenleme; fizyolojik, deneyimsel veya davranışsal tepkileri etkilemeyi içermektedir (Gross ve Thompson, 2007). Tepki düzenleme; diğer duygu düzenleme süreçlerinin aksine, tepki eğilimleri başladıktan sonra gerçekleşir (Gross ve Thompson, 2007).

Özetle, Gross'un süreç modeli, duygu düzenleme süreçleri açısından bütünlüyci bir çerçeve sunmaktadır.

Duygusal düzenlemede sorun, işlevsellikte bozulmalara sebep olmaktadır. Duygu düzenlemenin etkileri, kişinin davranışları, fizyolojisi, düşünceleri ve hisleri üzerinde görülebilir (Koole, 2009). Duygu düzenlemede bozukluk; bağlamın gerektirdiği duygusal deneyim ve ifadeyi ayarlama ve duygusal uyarılmanın düşünceler, eylemler ve etkileşimler üzerindeki etkisini kontrol etmede zorlukları içermektedir (Cole, Michel ve Teti, 1994). Gratz ve Roemer (2004), duyguları anlama, farkında olma, kabul etme ve duygusal uyarılmayı kontrol etme, uygun duygu düzenleme stratejilerini kullanma ve olumsuz duygu karşısında hedefe yönelik davranışta bulunmayı içerecek bütünlüyci ve çok boyutlu bir model öne sürmüş ve bu boyutlarda yaşanan güçlüklerin duygu

düzenleme güçlüğüne işaret ettiğini belirtmiştir. Bu araştırma kapsamında, duygu düzenlemede güçlükler bu açıdan ele alınmıştır.

1.2.1. Ebeveyn Kabul-Reddi ve Duygu Düzenleme Güçlükleri

Duygu düzenleme; edinilmiş duygu öz-yönetim stratejilerinin yanı sıra, çeşitli dışsal etkileri de içerir; çünkü duygu düzenlemenin önemli bir kısmı başkalarının aracılığıyla gerçekleşir (Thompson, 1994). Kişinin kendi duygularını yönetebilmesi için gerekli olan becerilerin gelişimi sosyal bir bağlamda gerçekleşir (Thompson, 1994). Ebeveyn-çocuk ilişkisi ve diğer önemli sosyal bağlar, duygu düzenleme gereklerini ve çocukların bu yakın ilişkiler bağlamında edinmiş oldukları duygu düzenleme stratejilerinin etkinliğini etkiler (Thompson, 1994).

Çalışmalarda, bebeklik dönemindeki bağlanmanın niteliklerinin çocuğun duygu düzenlemesinde kritik rolü olduğu belirtilmiştir (Cassidy, 1994; Field, 1994). Ebeveynin, aile ortamının kişinin duygu düzenleme becerilerinin gelişimine etkisi daha sonraki çocukluk dönemlerinde de devam etmektedir. Ebeveynler, çocukların duygu tanıma ve duygu düzenlemeyi içeren duygusal yeterlilik geliştirmelerinde önemli rol oynamaktadır. Ebeveynlerin çocukların duygu ifadelerine nasıl tepki verdiği, çocukların sonraki farkındalık, ifade, düzenleme ve duyguyla başa çıkmaları üzerinde önemli etkilere sahiptir (Gottman, Katz, ve Hooven, 1997; aktaran Adrian, Zeman, Erdley, Lisa ve Sim, 2011). Bebeklik ve erken çocukluk dönemindeki ilişkiler ve yaşantılar yoluyla, çocuk duyguları deneyimlemeye, duygusal durumların sonuçlarını öğrenmeye, duyguları ifade etmeye ve duygusal deneyimi ayarlama yollarını öğrenmeye başlar (Cole, Michel ve Teti, 1994). Ebeveynler tarafından duyguların onaylanmaması, sosyo-duygusal sorunlarla ve duygusal uyarılmayı düzenlemede zorluklarla ilişkilidir (Adrian, Zeman, Erdley, Lisa ve Sim, 2011). Annelerin çocuklarının olumsuz duygularına karşı daha yüksek seviyede destekleyici tepkide bulunması, çocukta duygu düzenleme becerilerinin daha iyi olmasıyla ilişkiliyken, babalarının destekleyici olmayan tutumu, çocukların olumsuz duyguları düzenlemede yaşadığı zorluğu artırmaktadır (Hurrell, Hudson ve Schniering, 2015). Kişilerarası öfkeye maruz kalma, ebeveynler arası çatışma, istismar eden ebeveynler gibi durumlar, duygu düzenleme gelişimini etkiler (Cole, Michel ve Teti, 1994). Küçük çocuklarla yapılan iki çalışmada, kötü muamele

gören/öfke ve stres seviyesinin yüksek olduğu ailelerdeki çocukların duyguları anlama düzeyi daha düşük bulunmuştur (Camras ve diğ., 1988; Dunn ve Brown, 1994).

Bazı çalışmalarda ebeveynlerin çocukların duygu düzenleme becerilerine etkisi, istismar bağlamında ele alınmıştır. Fiziksel istismarda bulunan ve bulunmayan annelerin çocuklarını karşılaştıran bir çalışmada, fiziksel istismara uğrayan çocukların uğramayanlara kıyasla daha az adaptif duygu düzenleme becerileri gösterdikleri ve duygudurum değişkenliği, esneklik eksikliği, düzensiz olumsuz duygulanım ve uygunsuz duygulanımsal göstergelerini değerlendiren değişkenlik/olumsuzluk alanında daha fazla sorun yaşadıkları bildirilmiştir (Shipman ve diğ., 2007). Fiziksel istismar ve/veya ihmale uğramış ve uğramamış 4-6 yaş arası çocukları karşılaştıran bir çalışmada (Maughan ve Cicchetti, 2002), kötü muamele geçmişi olan çocukların yaklaşık %80'i duygu düzenlemede sorunlar gösterirken, olmayanların %37.2'sinde görülmüştür. Bu çalışmada ayrıca, kontrolsüz/ikircikli duygu düzenleme örüntüsü göstermenin, davranış problemleriyle ilişkili olduğu ve kötü muamele ile kaygı/depresyon belirtileri arasındaki ilişkide bu duygu düzenleme örüntüsünün aracı rolü olduğu bulunmuştur. İstismar, duygu düzenleme ve travma sonrası stres arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmada, 912 kadın üniversite öğrencisinden elde edilen verilere göre, fiziksel, cinsel veya duygusal istismar yaşadığını bildiren kadınlarda daha fazla duygu düzenleme güçlükleri görüldüğü ve duygu düzenleme güçlüklerinin fiziksel ve duygusal istismar ile travma sonrası stres belirtileri arasındaki ilişkiyi kısmi olarak açıkladığı belirtilmiştir (Burns, Jackson ve Harding, 2010). Benzeri bir başka çalışmada, çocukluk döneminde yaşanan istismarın, travma sonrası stres belirtileri üzerinde dolaylı etkisini, duygu düzenlemede güçlükler, sosyal desteğin daha düşük olması ve kişilerarası şiddete daha fazla maruz kalma ile gösterdiği bildirilmiştir (Stevens ve diğ., 2013). Ergenlik öncesi çağda olan kızlarla yapılan boylamsal bir çalışmada, duygu düzenlemede güçlükler sonraki dönemde depresif belirtilerden önce gelmekte ve özellikle düşük ebeveyn kabulünün varlığında, üzüntünün düzenlenmesinde yaşanan güçlükler, ileride depresyon riskini artırmaktadır (Feng ve diğ., 2009). Obez gençlerle yapılan bir çalışmada, anne reddi ile duygusal yeme arasındaki ilişkide uyumsuz duygu düzenleme stratejileri kullanmanın aracı rolü olduğu bulunmuş; fakat baba reddi duygu düzenlemeyle de duygusal yemeyle de ilişkili çıkmamıştır (Vandewalle, Moens ve Braet, 2014). Morris ve diğerleri (2007), ebeveynlerin çocuklarının psikososyal

gelişimlerini çocukların duygu düzenlemeleri yoluyla da etkilediğini öne süren bir model geliştirmiştir.

Ebeveyn kabul reddi ile duygu düzenleme arasındaki ilişki, ebeveyn kabul red kuramının kişilik alt kuramında da yer almaktadır. Kişilik alt kuramına göre, ebeveynlerinden red algılamış kişiler, duygu düzenlemeyle ilgili sorun yaşarlar ve duygusal tepkisizlik ve duygusal tutarsızlık gösterme eğiliminde olurlar. Çeşitli çalışmalarda bu sonuçlar doğrulanmıştır (Naz ve Kausar, 2015; Kitahara, 1987; Rohner, 2004). Özetle, çocukların ebeveynlerinden algıladıkları tutum, duygu düzenleme gelişiminde özellikle önemlidir. Duygu düzenleme becerileri, önemli ölçüde çocuk ve ebeveyni arasındaki ilişki bağlamında gelişmektedir. Kişinin ebeveyni ile ilişkisindeki problemler, duygu düzenlemede güçlük yaşamasıyla ilişkili olmaktadır.

1.2.2. Duygu Düzenleme Güçlükleri ve Psikolojik Belirtiler

Uygunsuz duygulanım, kronik endişe veya gerginlik, duygulardan kaçınma, duygulanımda daralma, duygularda dalgalanma, bir duygunun baskınlığı, sürekli olumsuz duygular gibi duygu özellikleri, DSM'deki birçok klinik bozuklukla ilişkilidir ve duygu düzenlemede bozukluk, birçok psikopatolojinin tanımlayıcı özelliğidir (Cole, Michel ve Teti, 1994).

Olumlu duygu düzenleme; depresif belirtilerin daha az, kişilerarası ilişkilerin daha iyi, öz saygının, hayat doyumunun ve psikolojik iyilik halinin daha yüksek olmasıyla ilişkilidir (Gross ve John, 2003). Duygu düzenlemede güçlükler ile psikopatoloji arasındaki ilişki, hem ergenlerle hem de yetişkinlerle yapılan çeşitli çalışmalarda gösterilmiştir. Duygu düzenlemede güçlükler; depresyon, genel kaygı bozukluğu, sosyal kaygı bozukluğu (Berking, Wirtz, Svaldi ve Hofmann, 2014; Garnefski, Teerds, Kraaij, Legerstee ve van den Kommer, 2004; Mennin, Heimberg, Turk, ve Fresco, 2005; McLaughlin, Mennin ve Farach, 2007; Mennin, Holoway, Fresco, Moore ve Heimberg, 2007; Soenke, Hahn, Tull ve Gratz, 2009; Kim ve Cicchetti, 2010), saldırgan davranış (McLaughlin, Hatzenbuehler, Mennin ve Nolen-Hoeksama, 2011), yeme bozuklukları (Gupta, Rosenthal, Mancini, Cheavens ve Lynch, 2008; Harrison, Sullivan, Tchanturia ve Treasure, 2009; Sim ve Zeman, 2005; Svaldi, Gripenstroph, Tuschen-Caffier, ve Ehring, 2012), sınır kişilik bozukluğu (Niedtfeld ve diğ., 2010), madde kullanımı

(Wong ve diğ., 2013), travma sonrası stres bozukluğu (Tull, Barrett, McMillan ve Roemer, 2007) ile ilişkili bulunmuştur.

Farklı duygu düzenleme stratejilerinin, kaygı, depresyon, yeme bozukluğu ve maddeyle ilişkili bozukluklar olmak üzere dört tür psikopatoloji ile ilişkisinin incelendiği gözden geçirme makalesinde, uyumsuz duygu düzenleme stratejileri, daha çok psikopatoloji ile ilişkili bulunmuştur (Aldao, Nolen-Hoeksama ve Schweizer, 2010). Duygu düzenleme ile uyum arasındaki ilişkiyi inceleyen, 152 ergenle yapılan bir çalışmada, daha yoğun ve değişken duygular ve bu duyguların daha az etkili düzenlenmesini bildiren ergenler, ayrıca daha fazla depresif belirti ve problem davranış bildirmiştir (Silk, Steinberg ve Morris, 2003). Yine ergenlerle yapılan bir çalışmada, duygu düzenleme güçlükleri içselleştirme ve dışsallaştırma sorunlarıyla ilişkili bulunmuş olup, duygu düzenleme güçlükleri anksiyete ve depresyon alanlarındaki varyansın sırasıyla %58 ve %59'unu açıklarken, bu oran saldırgan ve suçlu davranışlardaki varyans için sırasıyla %15 ve %13'tür (Neumann, van Lier, Gratz ve Koot, 2010).

Aldao, Nolen-Hoeksema ve Schweizer (2010) tarafından yürütülen çalışmada, duygu düzenleme stratejilerinin ve depresyon, kaygı, madde ile ilgili bozukluklar ve yeme bozuklukları olmak üzere dört farklı psikopatoloji belirtisiyle ilişkisi gözden geçirilmiştir. Buna göre, ruminasyon, kaçınma ve bastırma olmak üzere uyumsuz stratejilerin genel psikopatolojiyle olumlu yönde ilişkili olduğu; kabul, yeniden değerlendirme ve problem çözme olmak üzere uyumlu stratejilerin, olumsuz yönde ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Fakat bu ilişkilerin büyüklüğü incelendiğinde, duygu düzenleme ile psikopatoloji arasındaki ilişkinin duygu düzenleme stratejileri ve psikopatoloji türüne göre değişebileceği görülmüştür. Ruminasyon, kaçınma, bastırma ve problem çözme stratejileri; kabul ve yeniden değerlendirme stratejilerine göre psikopatolojiyle daha fazla ilişkili bulunmuştur. Dolayısıyla genel olarak bakıldığında, kişinin uyumsuz bir duygu düzenleme stratejisine sahip olması, özellikle kabul ve yeniden değerlendirme uyumlu duygu düzenleme stratejilerinin görece düşük kullanımına kıyasla daha zararlı olabilir (Aldao, Nolen-Hoeksema ve Schweizer, 2010). Çalışmada farklı psikopatoloji türleri için karşılaştırma yapıldığında ise, ruminasyon, kaçınma, yeniden değerlendirme için etki büyüklükleri, madde bağımlılığı ve yeme bozukluklarına kıyasla, depresyon ve kaygı için daha yüksek bulunmuştur. Diğer bir deyişle, içselleştirme bozuklukları, duygu düzenleme stratejileriyle dışsallaştırma

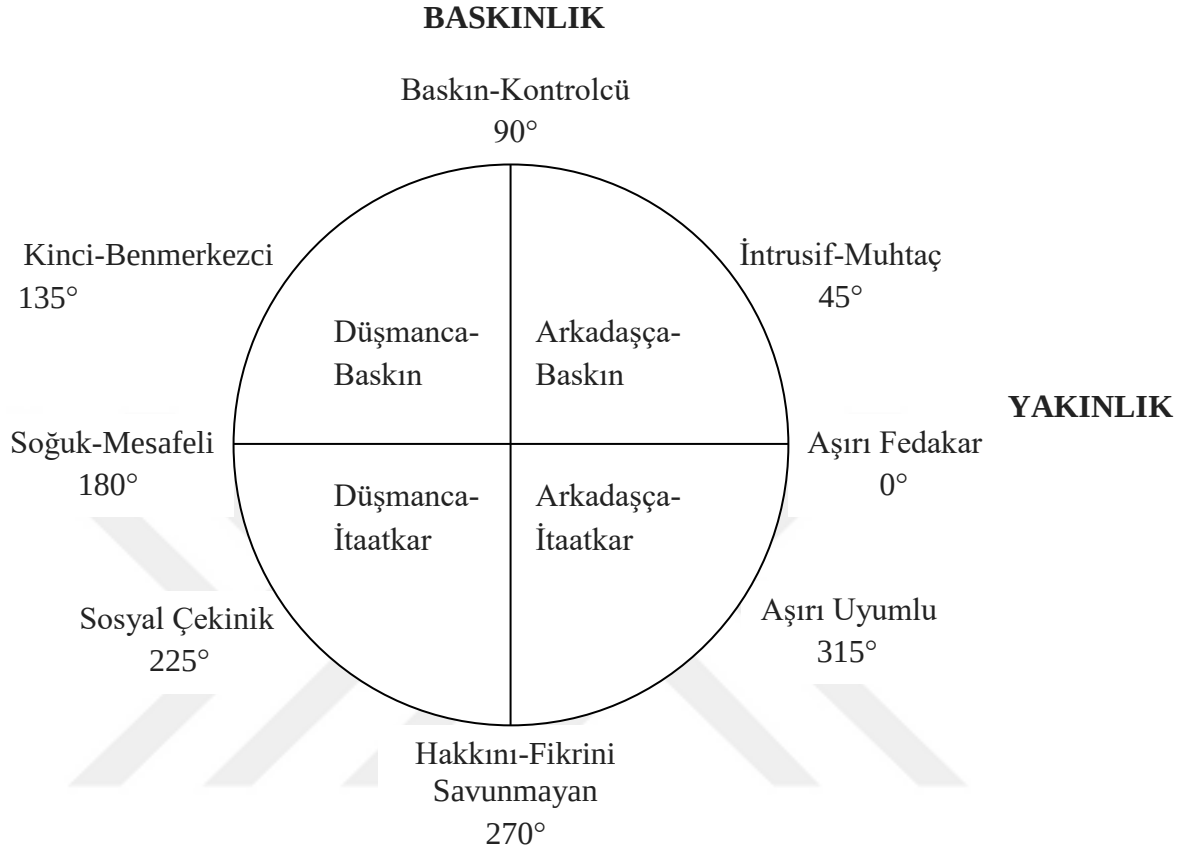
problemlerinden daha tutarlı bir şekilde ilişkilidir (Aldao, Nolen-Hoeksema ve Schweizer, 2010). Yeniden değerlendirme ve bastırma stratejilerini karşılaştıran bir çalışmada (Gross ve John, 2003), duyguları bastırma, daha fazla depresif belirti göstermeyle, yaşam doyumu, öz-saygı, iyimserlik ve psikolojik iyiliğin daha düşük olmasıyla ilişki bulunmuştur. Yeniden değerlendirmeyi kullanan kişilerde ise daha az depresyon belirtisi görülmüş, yaşam doyumlarının, iyimserliklerinin, öz-saygılarının ve psikolojik iyiliklerinin daha fazla olduğu saptanmıştır (Gross ve John, 2003).

Sonuç olarak, duygu düzenlemede problemler, çeşitli psikolojik bozuklukların tanı kriterleri kapsamında olup birçok farklı psikopatolojiyle ilişkili bulunmuştur. Fakat duygu düzenlemenin psikopatolojiyle olan bağlantısında yer alan süreçler ve diğer faktörlerin ayrıntılı araştırılması gerekmektedir.

1.3. KİŞİLERARASI PROBLEMLER

Leary (1957), Sullivan'ın çalışmalarını genişleterek, kişilerarası davranışları, yakınlık ve baskınlık ana eksenleri olmak üzere bir dairesel düzlem üzerinde açıklamıştır (Horowitz, Alden, Wiggins ve Pincus, 2003; aktaran Akyunus ve Gençöz, 2016). Kişilerarası teorinin ilk önermesine göre, kişilerarası davranışlar yakınlık ekseninde arkadaşça ve düşmanca davranış arasında değişirken, baskınlık ekseninde boyun eğen ve baskıcı davranışlar arasında değişmektedir (Horowitz, Rosenberg ve Bartholomew, 1993). İlk boyut olan baskınlık, bir uçta kişilerarası ilişkilerde baskıcı tutumlara işaret ederken, diğer uçta kendine güvenmemekle, atılgan olmamakla ilişkili problemlere işaret eder (Alden, Wiggins ve Pincus, 1990). İkinci boyut olan yakınlık ise, bir uçta başkaları için aşırı endişelenmeyi gösterirken, diğer uçta başkalarına karşı sevgi, sıcaklık göstermekte yaşanan problemlere işaret eder (Alden, Wiggins ve Pincus, 1990). Diğer kişilerarası davranış türleri, dikey ve yatay eksenlere 45 derecelik açıyla yerleştirilmiş olup, bu boyutların kombinasyonlarından ortaya çıkmaktadır. Baskınlık ve yakınlık eksenleri çevresinde sıralanan döngüsel özelliklerden birbiriyle yan yana olanlar, birbiriyle pozitif ilişkili olup, birbirine dik açılarda bulunanlar ise birbiriyle ilişkili değildir ve karşı karşıya olan özellikler ise birbiriyle negatif ilişkilidir (Hill, Zrull ve Turlington, 1997). Kişilerarası problemler; aşırı fedakâr, intrusif-muhtaç, baskın-kontrolcü, kinci-benmerkezci, soğuk-mesafeli, sosyal çekinik, hakkını-fikrini

savunmayan ve aşırı uyumlu olmak üzere sekiz farklı alanda değerlendirilebilmektedir (Bkz. Şekil 2.).

Şekil 2. Kişilerarası döngüsel model (Horowitz, Alden, Wiggins ve Pincus, 2000; aktaran Lackner ve Gurtman, 2005)

1.3.1. Ebeveyn Kabul Reddi ve Kişilerarası Problemler

Çocuğun ilk sosyalleşme deneyimlerini ailesiyle yaşadığı göz önünde bulundurulduğunda, bu dönemdeki deneyimleri, hayatının ileri aşamalarındaki kişilerarası ilişkilerini belirlemede önemli etkiye sahip olacaktır. Ailevi ilişkiler, akran sosyal yetkinliğinin gelişmesinde, doğrudan ve dolaylı mekanizmalar yoluyla etkili olmaktadır (Carson ve Parke, 1996; aktaran Adrian, Zeman, Erdley, Lisa ve Sim, 2011). Ebeveynleri sıcak ve destekleyici olmayan çocukların sosyal ilişkilerinin daha problemli olduğu, çeşitli yaş gruplarıyla yapılan çalışmalarda gösterilmiştir. Annelerin düşmanca ve saldırgan tutumları, okulöncesi çocukların sosyal yetkinliğinin daha az olmasıyla

ilişkili bulunmuştur (Pettit, Dodge ve Brown, 1988). Ebeveynleri ile ilişkilerinde daha az güvenlik hissi, ergenlerin sosyal destek beklentilerinde düşme ve üniversiteye geçişte daha fazla yalnızlık hissetmelerini yordamıştır (Larose ve Boivin, 1998). Üniversite öğrencilerinde ebeveynlerle duygusal yakınlığın düşük olması, 20 yıl sonraki düşük sosyal bağlılıkla ilişkili bulunmuştur (Graves, Wang, Mead, Johnson ve Klag, 1998).

Soğuk, destekleyici olmayan ve ihmalkâr ilişkiler, çatışma ve şiddet ile nitelendirilen riskli ailelerin, yatkınlık oluşturarak ve/veya genetik tabanlı yatkınlıkla etkileşime girerek, özellikle duygu işleme ve sosyal yeterlilik olmak üzere psiko-sosyal işleyişte aksamalara sebep olduğu öne sürülmektedir (Repetti, Taylor ve Seeman, 2002). Örneğin; beş altı yaşlarındaki çocuklarla yapılan bir çalışmada, çocukların sosyal problem çözme becerilerinin, annelerinden düşük, orta ve yüksek reddedilme seviyelerine göre değiştiği bulunmuştur (Tepeli ve Yılmaz, 2013). Diğer bir deyişle, annelerinden red algılamak, çocukların sosyal problem çözme becerilerini olumsuz etkilemektedir. Ebeveynini ihmalkar olarak tanımlayan ergenlerin psikolojik ve davranışsal problemlerinin daha fazla olduğu, psikososyal yeterliliklerinin daha az olduğu bulunmuştur (Lamborn, Mounts, Steinberg, ve Dornbusch, 1991). Yapılan bir yıl takibin sonunda, ihmalkar ebeveynliğin zararlı sonuçlarının artmaya devam ettiği gözlenmiştir (Steinberg, Lamborn, Darling, Mounts, ve Dornbusch, 1994). Çocuklukta uyumsuz ebeveynlik veya istismar ile geç ergenlik veya erken yetişkinlik dönemindeki intihar girişimleri arasındaki ilişkiye orta ergenlik dönemindeki kişilerarası zorlukların aracılık ettiği bulunmuştur (Johnson ve diğ., 2002).

Gilbert, Allan ve Goss (1996), kişilerin ebeveynlerinden algılamış oldukları ilgi, aşırı koruma, küçük düşürme/utandırma ve kayırmacılık tutumlarının, kişilerarası problemler ile somatik belirtiler, kaygı ve uykusuzluk, sosyal uyumsuzluk ve ağır depresyon alt boyutlarından oluşan genel sağlık düzeyleriyle ilişkisini incelemiştir. Çalışmaya göre, ebeveynleri tarafından küçük düşürme/utandırma ve kayırmacılık algılamış olmak, kişilerarası problemler ve psikopatoloji yatkınlığında önemli değişkenlerdir.

1.3.2. Kişilerarası Problemler ve Psikolojik Belirtiler

Birçok hasta ilk görüşmede psikiyatrik belirtilerin yanı sıra, yalnızlık, güvensizlik, bağımlılık gibi kişilerarası problemleri de bildirirler (Horowitz ve Vitkus, 1986).

Kişilerarası problemler ile psikopatoloji arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalarda, genellikle kişilik bozuklukları ele alınmıştır. Kişilerarası problemlerin, sınır kişilik bozukluğu (Barnow ve diğ., 2009; Hilsenroth, Menaker, Peters ve Pincus, 2007), çekingen kişilik bozukluğu (Alden ve Capreol, 1993), antisosyal kişilik bozukluğu (Edens, 2009) gibi birçok kişilik bozukluğu ile (Wiggings ve Pincus, 1989) ilişkisi gösterilmiştir. Çeşitli çalışmalarda, kişilerarası ilişkilerdeki problemlerin, psikolojik belirtiler ve negatif duygudurum (Akyunus ve Gençöz, 2016), sosyal kaygı bozukluğu (Eng ve Heimberg, 2006), genel kaygı bozukluğu (Kachin, Newman, ve Pincus, 2001), yeme bozukluğu (Hartmann, Zeeck ve Barrett, 2010), içselleştirme ve dışsallaştırma belirtileri (Edens, 2009) ile ilişkili olduğu bulunmuştur.

Genel kaygı bozukluğu hastalarıyla yapılan bir çalışmada (Borkovec, Newman, Pincus ve Lytle, 2002), hastalar gruplara ayrılarak, farklı tedavi yöntemleri uygulanmıştır. Terapi sonrasında da devam eden kişilerarası problemlerin varlığı, terapi sonrasında ve takip sürecinde iyileşme ile olumsuz ilişkili bulunmuştur. Kişilerarası problemler, genel kaygı bozukluğunun sürdürülmesinde önemli etkenlerden biri olabilir. Araştırmacılar, kaygı ve endişenin kişinin başkalarıyla ilişkilerinde yaşadığı problemler dolayısıyla gelişebileceğine ve/veya sürdürülebileceğine işaret etmektedirler.

Sonuç olarak, kişilerarası problemler birçok farklı psikolojik belirtiyile ilişkili bulunmaktadır. Ayrıca, terapi etkililiğini de etkileyen rolü bulunmaktadır. Bu sebeple, kişilerarası problemler ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişki hakkında daha detaylı araştırmaların yapılması, bu ilişkiyi etkileyen diğer faktörlerin ve etkileme şeklinin ortaya çıkarılması önem arz etmektedir. Böylelikle, kişilerarası problemler yaşayan hastalarda kişilerarası tedavi yaklaşımlarının da terapiye eklenmesi, terapinin etkililiğini artırmakta fayda sağlayacaktır.

1.3.3. Kişilerarası Problemler ve Duygu Düzenleme Güçlükleri

Thompson (1994)'a göre, sosyal ilişkiler, duygu düzenlemeyi çeşitli şekillerde etkiler: Ebeveynler, arkadaşlar, eşler, çocuklar ve diğer önemli kişiler, duyguyla başa çıkmada önemli kişilerarası kaynaklardır. Dolayısıyla bu kişilerin erişilebilirliği, yardımseverliği ve duyarlılığına ilişkin beklentiler, duyguları yönetme kapasitesini önemli ölçüde artırabilir veya zayıflatabilir. Örneğin, ilgisiz ya da aşağılayıcı bir tepki alacağını

beklemek, çocukların duygu ifadelerinin aralığını ya da canlılığını kısıtlamalarına ya da güçlü bir uyarılma ile başa çıkmakta güçlük çekmelerine neden olabilir. Beklentilere ek olarak, sosyal ilişkiler duygusal olarak uyarıcı ortamın yorumlanmasını ve başa çıkma kaynaklarını etkileyerek de duygu düzenlemeye tesir ederler. Ayrıca sosyal ilişkiler dolayısıyla kişiye yüklenebilecek duygusal talepler de kişinin etkili düzenleyici çabalarını geliştirebilir ya da zayıflatabilir. (Thompson, 1994)

Yakın ilişkiler önemli bir destek kaynağıyken, aynı zamanda sıklıkla duygu düzenlemeyi etkileyebilecek duygusal stres kaynağıdır (Thompson, 1992; aktaran Thompson, 1994). Sosyal ilişkilerde, karşı tarafın duyguyu ortaya çıkaran durumun yorumuna olan etkisi, duygu düzenleme stratejilerini öğretmesi ve modellemesi, yardımseverliği ve duyarlılığına ilişkin beklentiler ve ilişkinin duygusal gereklilikleri, duygu düzenleme stratejilerinin gelişimine önemli etkilerde bulunabilir (Thompson, 1994). Duygu düzenleme ve kişilerarası ilişkiler arasındaki ilişki, sosyal ilişkilerin duygu düzenlemeyi nasıl etkilediği açısından yanı sıra, duygu düzenlemenin kişilerarası ilişkileri nasıl etkilediği açısından da ele alınabilir. Duygu düzenleme stratejileri, sosyal ilişkilerin gelişimini ve sosyal etkileşimleri önemli ölçüde etkileyebilir (Thompson, 1994).

Sosyal işlevsellik ile duygu düzenleme becerileri arasındaki ilişki, daha çok çocuklarla yapılan çalışmalarda incelenmiştir. Yüksek düzey sosyal işlevsellik, duygu düzenleme becerisi ile ilişkili iken; duygu düzenlemede güçlük yaşama, akranlarla sosyal ilişkiler ile olumsuz ilişkilidir (Eisenberg ve diğ., 1993; Eisenberg ve diğ., 1997; Hubbard ve Coie, 1994). Kişilerarası problemler, yeni duygu düzenleme stratejilerinin öğrenilmesini veya eski etkisiz stratejilerin değiştirilmesini engelleyen önemli bir değişken olabilir (Saarni, Campos, Camras ve Witherington, 1998; aktaran Adrian, Zeman, Erdley, Lisa ve Sim, 2011). Duygu düzenleme, uyumlu sosyal işlevsellik için önemli bir unsurdur. Kişiler, genellikle sosyal hedeflerine ulaşmak ve değer verdikleri kişilerle iyi ilişkileri sürdürmek için duygularını düzenlerler (Gross ve John, 2003). Farklı duygu düzenleme stratejilerinin kullanımı, kişilerarası ilişkileri farklı şekillerde etkilemektedir. Örneğin, duygularını bastırmayı çok kullanan kişiler, hem olumlu hem olumsuz duygularını paylaşmaya daha az eğilimli olup, yakın ilişkilerde kaçınma bu kişilerde daha fazla görülmüştür ve bu da sosyal desteğin özellikle de duygusal destek alanında daha az olmasına sebep olmaktadır (Gross ve John, 2003). Duyguları fark etme ve ifade etmede

zorluk ile tanımlanan aleksitimi (Sifneos, 1973) ile kişilerarası problemlerin ilişkisinin incelendiği bir çalışmada (Vanheule, Desmet, Meganck ve Bogaerts, 2007), kişilerarası problemlerden soğuk-mesafeli ve hakkını-fikrini savunmayan alt boyutlarının aleksitimi ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Bir başka çalışmada, bir duygusal zekâ testinin duyguları yönetme alt ölçeği, diğerleriyle olumlu ilişkiler ve algılanan anne/baba sosyal desteği ile olumlu, yakın arkadaşla olumsuz etkileşimler bildirme ile olumsuz ilişkili bulunmuştur (Lopes, Salovey ve Straus, 2003).

Duygu düzenleme, kişilerarası problemler yoluyla psikolojik belirti göstermeyi etkileyebilir. Örneğin, çocuk istismarı, duygu düzenleme, akran kabul-reddi ve psikopatoloji arasındaki ilişkiyi inceleyen bir yıl takipli boylamsal bir çalışmada (Kim ve Cicchetti, 2010), 6-12 yaşlarındaki 421 çocuktan veri toplanmıştır. Çalışmada, ihmal, fiziksel ve/veya cinsel istismar, çoklu istismar alt türleri ve istismarın daha erken başlangıçlı olması, adaptif duygu düzenlemenin düşük olmasıyla ilişkili bulunmuştur. Çalışmaya göre, daha düşük duygu düzenleme, daha yüksek dışsallaştırma belirtileriyle ilişkiliyken; yüksek dışsallaştırma belirtileri, takip süresi sonundaki akran reddi ile, bu da takip sonunda daha yüksek dışsallaştırma belirtileriyle ilişkilidir. Diğer taraftan, çalışmada daha yüksek duygu düzenleme, zamanla daha yüksek akran kabulünü yordamaktadır, bu da daha düşük içselleştirme belirtileri göstermekle ilişkilidir.

Literatürde, duygu düzenleme ve kişilerarası problemleri birlikte inceleyen çalışma sayısı, saptandığı kadarıyla sınırlıdır. Fakat erken gelişim dönemlerinden itibaren sosyal beceriler ile duygu düzenlemenin birbirini etkileyen bir gelişim süreci içinde oldukları görülmektedir. Sonuç olarak bu tez çalışmasında da, duygu düzenleme becerileri ile kişilerarası ilişkilerin, ebeveynlerden kabul ve red algılamayla ilişkili olarak bozulup, psikopatoloji gelişimine kapı araladığı düşünülmektedir.

1.4. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın amacı, algılanan ebeveyn kabul reddi, duygu düzenleme güçlükleri ve kişilerarası problemlerin psikolojik belirtiler üzerindeki etkisini incelemektir. Çalışmada, algılanan ebeveyn kabul reddi ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişkide duygu düzenleme güçlükleri ile kişilerarası problemlerin rolü araştırılmıştır. Ebeveynlerinden red algılamış kişilerin, daha fazla duygu düzenleme güçlükleri ve

kişilerarası problemler göstereceği ve bu yolla psikolojik belirti göstermeye daha yatkın olacakları düşünülmüştür.

Türkiye’de yürütülen çalışmalarda, ebeveyn kabul reddi, duygu düzenleme güçlükleri ve kişilerarası problemler değişkenlerinin psikopatolojiyle ilişkisi ayrı ayrı incelenmişse de, bu değişkenlerin birlikte incelendiği bir çalışma saptanabildiği kadarıyla bulunmamaktadır. Ek olarak, bilindiği kadarıyla, ülkemizde kişilerarası problemler ile ebeveyn kabul reddinin ve duygu düzenleme güçlüklerinin ilişkisi topluca daha önce çalışılmamıştır.

Bu çalışmanın amacına yönelik araştırma soruları aşağıda sıralanmaktadır:

- 1) Ebeveyn kabul reddi, duygu düzenleme güçlükleri, kişilerarası problemler ve psikolojik belirtiler arasında anlamlı ilişkiler bulunmakta mıdır?
- 2) Ebeveyn kabul reddi, duygu düzenleme güçlükleri, kişilerarası problemler ve psikolojik belirtiler değişkenleri, demografik değişkenler açısından farklılaşmakta mıdır?
- 3) Ebeveyn kabul reddi ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişkide, duygu düzenleme güçlükleri ve kişilerarası problemlerin aracı rolü var mıdır?

2. BÖLÜM

YÖNTEM

2.1. ÖRNEKLEM

Çalışma Hacettepe Üniversitesi'nde öğrenim gören katılımcılarla yürütülmüştür. Çalışmanın örneklemini 250 erkek ve 328 kadın toplam 580 kişi oluşturmaktadır. Katılımcıların yaşları 18 ile 34 arasında değişmektedir. Katılımcıların yaş ortalaması ise 20.54 yıldır ($S = 1.77$). Çalışmada, katılımcılara cinsiyet, bağlı oldukları fakülte ve bölüm, yaşanan yer, en uzun süre yaşanan yer, anne-babalarının eğitim seviyesi, ailenin ekonomik durumu, kardeş sayısı, kaçınıcı kardeş olduğu gibi sorular sorulmuştur. Bu sorulara verilen cevaplara dair dağılımlar Tablo 1.'de verilmiştir.

Tablo 1. *Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Sıklık ve Yüzdelik Değerleri*

Değişken	Sıklık (f)	Yüzde (%)
Cinsiyet		
Kadın	328	56.6
Erkek	250	43.1
Kayıp	2	0.3
Fakülte		
Edebiyat	200	34.5
İktisadi İdari Bilimler	167	28.8
Fen	80	13.8
Mühendislik	76	13.1
Hukuk	56	9.7
Kayıp	1	0.2
Bölüm		
İktisat	92	15.9
Psikoloji	89	15.5
İstatistik	78	13.4
Bilgisayar Mühendisliği	74	12.8
Hukuk	56	9.7
Tarih	53	9.1
Uluslararası İlişkiler	50	8.6
İngiliz Dili ve Edebiyatı	27	4.7
Sosyal Hizmet	24	4.1

Amerikan Kültürü ve Edebiyatı	15	2.6
Sosyoloji	6	1.0
Türk Halk Bilimi	5	0.9
Kimya	2	0.3
Nükleer Enerji Mühendisliği	2	0.3
Sanat Tarihi	2	0.3
Alman Dili ve Edebiyatı	1	0.2
Fransız Mütercim-Tercümanlık	1	0.2
Maliye	1	0.2
Kayıp	1	0.2
Sınıf		
1. Sınıf	132	22.8
2. Sınıf	140	24.1
3. Sınıf	203	35.0
4. Sınıf	94	16.2
Kayıp	11	1.9
En Çok Yaşanılan Yer		
Köy	13	2.2
Kasaba	9	1.6
İlçe	83	14.3
İl	174	30.0
Metropol	296	51.0
Yurtdışı	5	0.9
Yaşanılan Yer		
Aile Yanında	261	45.0
Öğrenci Yurdu	228	39.3
Evde Arkadaşla	58	10.0
Evde Tek başına	21	3.6
Akraba Yanına	4	0.7
Diğer	6	0.1
Kayıp	2	0.3
Annenin Eğitimi		
Okuryazar Değil	8	1.4
Okuryazar	13	2.2
İlkokul	151	26.0
Ortaokul	71	12.2
Lise	151	26.0
Ön lisans	35	6.0
Lisans	133	22.9
Yüksek lisans	12	2.1

Doktora	5	0.9
Kayıp	1	0.2
Babanın Eğitimi		
Okuryazar Değil	0	0
Okuryazar	5	0.9
İlkokul	80	13.8
Ortaokul	61	10.5
Lise	172	29.7
Önlisans	30	5.2
Lisans	187	32.2
Yüksek lisans	17	2.9
Doktora	15	2.6
Kayıp	13	2.2
Kardeş Sayısı		
1	62	10.7
2	283	48.8
3	161	27.8
4 ve üstü	70	12.1
Kayıp	4	0.7
Kaçıncı Kardeş		
1	297	51.2
2	195	33.6
3	59	10.2
4 ve üstü	26	4.5
Kayıp	3	0.5
Algılanan Ekonomik Seviye		
Alt	5	0.9
Orta Alt	76	13.1
Orta	331	57.1
Orta Üst	155	26.7
Üst	11	1.9
Kayıp	2	.3
Toplam	580	100

2.2. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Araştırma verileri, Demografik Bilgi Formu, Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği, Duygu Düzenlemede Güçlükler Ölçeği, Kişilerarası Problemler Envanteri ve Kısa Semptom Envanteri kullanılarak toplanmıştır.

2.2.1. Demografik Bilgi Formu

Katılımcıların yaş, cinsiyet, bağlı oldukları fakülte ve bölüm, doğum yeri, yaşanılan yer, kiminle yaşadıkları, en uzun süre yaşanılan yer (köy, kasaba, ilçe, şehir, büyükşehir), anne-babalarının eğitim ve evlilik durumu, sağ ya da ölü olup olmadıkları, ölüye kaç yaşında öldüğü, ailenin aylık gelir durumu, kardeş sayısı gibi soruların sorulduğu Demografik Bilgi Formu kullanılmıştır. Formun bir örneği EK 1.'de bulunmaktadır.

2.2.2. Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği – Yetişkin Kısa Form

Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği, yetişkinlerin çocukluk dönemine dair algılanan ebeveyn kabul ve reddini değerlendirmek için Rohner, Saavedra ve Granum (1978) tarafından geliştirilmiştir. Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği Yetişkin Formu, yetişkinlerin yedi ve on iki yaşları arasındayken ebeveynlerinin kendilerine karşı muamelelerini nasıl algıladıklarını ölçmeyi amaçlamaktadır (Rohner, 2005). Ölçek, sıcaklık/şefkat, kayıtsızlık/ihmal, düşmanlık/saldırganlık ve ayrışmamış red olmak üzere dört alt ölçekten oluşmaktadır. Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği, 1 (Hiçbir zaman doğru değil) ve 4 (Hemen her zaman doğru) olmak üzere dördümlü Likert tipi derecelendirilen bir kendini değerlendirme ölçeğidir. Ölçeğin kısa formu, anne formu için 24 ve baba formu için de 24 madde olmak üzere toplamda 48 maddeden oluşmaktadır. Yüksek puanlar, ebeveynlerden algılanan reddin arttığına işaret etmektedir.

Ölçeğin kısa formunun Türkçeye uyarlaması, Dedeler, Akün ve Batıgün (2017) tarafından yapılmıştır. Analiz sonucunda, orijinal ölçekten farklı olarak ölçekteki 1 madde farklı bir alt ölçek altında bulunmuştur. Alt ölçeklerin iç tutarlılığının, anne formu için 0.75 ile 0.88 arasında baba formu için 0.85 ile 0.95 arasında değişmekte olduğu ve tüm ölçeğin iç tutarlılığının anne ve baba formları için sırasıyla 0.92 ve 0.96 olduğu bildirilmiştir. Test-tekrar test güvenirliği, anne formu için 0.78, baba formu için 0.95 olarak bulunmuştur. Ana Babaya Bağlanma Ölçeği ile geçerlik çalışması yapılmıştır. Bu çalışmada ise alt ölçeklerin iç tutarlılığı, anne formu için 0.68 ile 0.89 arasında baba formu için 0.82 ile 0.91 arasında değişmekte olup ve tüm ölçeğin iç tutarlılığı anne ve baba formları için sırasıyla 0.90 ve 0.94'tür. Ölçeğin bir örneği EK 2.'de bulunmaktadır.

2.2.3. Duygu Düzenlemede Güçlükler Ölçeği

Duygu Düzenlemede Güçlükler Ölçeği, Gratz ve Roemer (2004) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek, duygusal tepkilerin farkında olmamak (farkındalık), duygusal tepkilerin açık olmaması (açıklık), duygusal tepkilerin kabul edilmemesi (kabul etmeme), duygu düzenleme stratejilerine kısıtlı ulaşım (stratejiler), olumsuz duygu karşısında dürtüsel davranışı kontrol etmede güçlük (dürtü) ve olumsuz duygu karşısında hedefe yönelik davranışta bulunmada güçlük (hedefler) olmak üzere 6 alt boyuttan oluşmaktadır. Duygu Düzenlemede Güçlükler Ölçeği, 1 (Hemen hemen hiç) ve 5 (Hemen hemen her zaman) olmak üzere beşli Likert tipi derecelendirilen bir kendini değerlendirme ölçeği olup 36 maddeden oluşmaktadır. Yüksek puanlar, duygu düzenlemede güçlüklerin arttığına işaret etmektedir. Orijinal çalışmada alt ölçeklerin iç tutarlılığı, 0.80 ile 0.89 arasında değişmekte olup, tüm ölçeğin iç tutarlılığı 0.93 bulunmuştur. Test-tekrar test güvenirliği, 0.88 olarak bulunmuştur.

Duygu Düzenlemede Güçlükler Ölçeği, Rugancı ve Gençöz (2010) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Orijinal faktör yapısıyla uyuşmayan bir madde dışında, orijinal faktör yapısının geçerli olduğu bulunmuştur. Alt ölçeklerin iç tutarlılığı, 0.75 ile 0.90 arasında değişmekte olup, tüm ölçeğin iç tutarlılığı 0.94'tür. Test-tekrar test güvenirliği, alt ölçekler için 0.60 ile 0.85 arasında değişmekte olup, tüm ölçek için 0.83 olarak bulunmuştur. Bu çalışmada ise tüm ölçeğin iç tutarlılığı 0.93 olup, alt ölçeklerin iç tutarlılığı, 0.72 ile 0.88 arasında değişmektedir. Ölçeğin bir örneği EK 3.'te bulunmaktadır.

2.2.4. Kişilerarası Problemler Envanteri – Döngüsel Ölçekleri

İlk olarak kişiler arası ilişkilerde yaşanan güçlükleri belirlemek amacıyla 127 maddeden oluşacak bir ölçek olarak geliştirilmiştir (Horowitz, Rosenberg, Baer, Ureno ve Villasenor, 1988). Alden, Wiggins ve Pincus (1990) ölçeği, 64 maddeye indirmiş, daha sonra Horowitz, Alden, Wiggins ve Pincus (2003; aktaran Akyunus ve Gençöz, 2016) aynı faktör yapısını koruyarak ölçeğin 32 maddelik bir formunu geliştirmiştir. Ölçek 8 alt boyuttan oluşmaktadır: Baskın-Kontrolcü, Kinci-Benmerkezci, Soğuk-Mesafeli, Sosyal Çekinik, Hakkını-Fikrini Savunmayan, Aşırı Uyumlu, Aşırı Fedakâr ve İntusif-

Muhtaç. Ölçekte kişilerarası problemler, insanların yapmakta zorlandığı (Örneğin; “Başkalarıyla sosyalleşmek zordur.”) ve çok fazla yaptığı (Örneğin; “Başkalarıyla fazlasıyla tartışırım.”) olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Tüm ölçekte ve alt ölçeklerde yüksek puanlar, kişilerarası sıkıntının yükselmesine ve belirli kişilerarası problemlere işaret etmektedir.

Ölçeğin kısa formu, Akyunus ve Gençöz (2016) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Alt ölçeklerin iç tutarlılığı, 0.66 ile 0.86 arasında değişmekte olup, tüm ölçeğin iç tutarlılığı 0.86’dır. Test-tekrar test güvenirliği, 0.78 olarak bulunmuştur. Ölçeğin geçerliğini belirlemek için, Kısa Semptom Envanteri, Pozitif ve Negatif Duygu Ölçeği, Temel Kişilik Özellikleri Ölçeği ve Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği ile korelasyonu incelenmiş ve beklenen yönlerde anlamlı korelasyonlar bulunmuştur. Bu çalışmada ise tüm ölçeğin iç tutarlılığı 0.84 olup, alt ölçeklerin iç tutarlılığı, 0.65 ile 0.83 arasında değişmektedir. Ölçeğin bir örneği EK 4.’te bulunmaktadır.

2.2.5. Kısa Semptom Envanteri

Kısa Semptom Envanteri, Derogatis (1992) tarafından psikolojik ve somatik belirtileri değerlendirmek için geliştirilmiş olup, Psikolojik Belirti Tarama Listesi SCL-90-R’nin kısaltılmış formudur. Kısa Semptom Envanteri, 0 (Hiç) ve 4 (Ciddi derecede) olmak üzere Likert tipi derecelendirilen bir kendini değerlendirme ölçeği olup 53 maddeden oluşmaktadır. Yüksek puanlar, psikolojik rahatsızlık belirtilerinde yükselmeyi temsil etmektedir. Orijinal çalışmada alt ölçeklerin iç tutarlılığı, 0.71 ile 0.85 arasında değişmektedir (Derogatis, 1992; aktaran Şahin ve Durak, 1994).

Kısa Semptom Envanteri, Şahin ve Durak (1994) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Yapılan faktör analizinin sonuçlarına göre, Kaygı, Depresyon, Olumsuz Benlik, Somatizasyon ve Hostilite olmak üzere beş alt ölçekten oluşmaktadır. Alt ölçeklerin iç tutarlılığı, 0.75 ile 0.88 arasında değişmektedir (Şahin ve Durak, 1994). Bu çalışmada ise tüm ölçeğin iç tutarlılığı 0.96 olup, alt ölçeklerin iç tutarlılığı, 0.77 ile 0.89 arasında değişmektedir. Ölçeğin bir örneği EK 5.’te bulunmaktadır.

2.3. İŞLEM

Veri toplamaya başlamadan önce Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyonu'ndan gerekli izin alınmıştır (bkz. EK 7.). Uygulamalar, ders öncesinde öğretim görevlisinden izin alındıktan sonra sınıf ortamında toplu olarak yapılmıştır. Çalışmaya katılım gönüllülük esasına göredir. Çalışmanın içeriği ve çalışmaya katılım koşulları hakkında bilgi içeren Gönüllü Katılım Formu (bkz. EK 6.) ile katılımcıların yazılı onamları alınmıştır. Kitapçıklar, ilk sırada Demografik Bilgi Formu olmak üzere, diğer ölçeklerin sıraları değiştirilerek hazırlanmıştır. Böylelikle sıra etkisini kontrol etmek amaçlanmıştır. Ölçeklerin uygulanması yaklaşık 30 dakika sürmüştür.

2.4. VERİLERİN ANALİZİ

Verilerin istatistiksel olarak değerlendirilmesinde IBM SPSS programı kullanılmıştır. Öncelikle katılımcılardan toplanan veriler, SPSS programında kodlanmıştır. İstatistikî analizleri gerçekleştirmeden önce girilen veriler kontrol edilmiştir. Değişkenler için kayıp değer analizi ve uç değer analizleri gerçekleştirilmiştir.

Ebeveyn kabul reddi, duygu düzenleme güçlükleri, kişilerarası problemler ve psikolojik belirtiler değişkenlerinin, demografik değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını değerlendirmek amacıyla t-test, korelasyon analizi ve Tek Yönlü Varyans Analizleri yapılmıştır. Değişkenler arasındaki ilişkileri araştırmak için Pearson Korelasyon analizi yapılmıştır. Son olarak, anneden ve babadan algılanan red ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişkide, duygu düzenleme güçlükleri ve kişilerarası problemlerin aracı rolünün değerlendirilmesi için Seri Çoklu Aracı Değişken Analizi yapılmıştır.

3. BÖLÜM

BULGULAR

Araştırma sorularına cevap aramak amacıyla yapılan istatistikî analizler bu bölümde bildirilmiştir. Analizlerden önce araştırma kapsamında ulaşılan kişilerden, ölçeklerden her birinde, o ölçeğin ya da ölçek maddesinin %5'inden fazla kısmını boş bırakan katılımcılar değerlendirmeye dâhil edilmemiştir. Herhangi bir ölçekte %5'ten daha az kayıp veri olduğunda ise, serinin ortalaması atanmıştır. Dışlama ölçütlerine göre, ebeveyn kaybı yaşamış katılımcılar analizlere dâhil edilmemiştir. Veri girişi kontrol edilmiş ve veriler bilgisayara aktarılırken yanlış girilmiş olan değerler düzeltilmiştir. Tek değişkenli uç değerleri belirlemek için çalışmadaki ana değişkenler için z değerleri hesaplanmış ve z değeri ± 3.29 aralığında olmayan 13 katılımcı analizlerin dışında bırakılmıştır. Çok değişkenli uç değerleri belirlemek için, regresyon analizi yapılmış ve hesaplanan Mahalanobis uzaklığına göre 3 kişi analizlerin dışında bırakılmıştır. Bu işlemlerin sonucunda geriye 580 katılımcı kalmıştır.

Çalışmanın bulguları, dört ana başlık altında ele alınmıştır. İlk alt bölümde, çalışmadaki ana değişkenlerin tanımlayıcı özellikleri verilmiştir. İkinci alt bölümde çalışmadaki değişkenler arasındaki ilişkilere dair korelasyon analizi sonuçları bildirilmiştir. Üçüncü alt bölümde, çalışmadaki ana değişkenlerin demografik değişkenler açısından farklılaşıp farklılaşmadığının değerlendirildiği bağımsız gruplar için T testi ve Tek yönlü Varyans Analizi sonuçları aktarılmıştır. Son olarak, anneden ve babadan algılanan reddin psikolojik belirtilerle ilişkisinde duygu düzenleme güçlükleri ve kişilerarası problemlerin aracı rolünün araştırıldığı Seri Çoklu Aracı Değişken Analizleri sonuçları bildirilmiştir.

3.1. ÇALIŞMADAKİ ANA DEĞİŞKENLERİN TANIMLAYICI ÖZELLİKLERİ

Çalışmadaki ana değişkenlerin tanımlayıcı özelliklerini incelemek için, Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği Anne ve Baba Formlarının, Duygu Düzenleme Güçlükler Ölçeği'nin, Kişilerarası Problemler Envanteri'nin ve Kısa Semptom Envanteri'nin toplam puanları

için ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum puanlar hesaplanmıştır. İlgili sonuçlar Tablo 2.'de verilmiştir.

Tablo 2. Çalışmadaki Ana Değişkenlerin Tanımlayıcı Özellikleri

Değişkenler	N	Ortalama	S	Aralık	Alınabilecek Min-Max Değerler
Anne Toplam Reddi	580	32.20	7.97	24-62	24-96
Baba Toplam Reddi	580	36.66	11.47	24-71.34	24-96
Duygu Düzenleme Güçlükleri	580	84.29	21.93	35-151	35-175
Kişilerarası Problemler	580	72.21	15.42	38-116.52	32-160
Psikolojik Belirtiler	580	53.39	33.58	0-155.12	0-212

3.2. ÇALIŞMADAKİ ANA DEĞİŞKENLER ARASINDAKİ İLİŞKİLERE DAİR KORELASYON ANALİZİ SONUÇLARI

Çalışmadaki ana değişkenler arasındaki ilişkilerin incelenmesi amacıyla Korelasyon Analizi yapılmıştır. Değişkenler arasındaki ilişkilere ilişkin Pearson Korelasyon Katsayıları, Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Ebeveyn Kabul-Reddi, Duygu Düzenleme Güçlükleri, Kişilerarası Problemler ve Psikolojik Belirtiler Değişkenlerine Dair Korelasyon Analizi Sonuçları

Değişkenler	1	2	3	4	5
Ebeveyn Kabul Reddi					
1- Anne Toplam Reddi	1				
2- Baba Toplam Reddi	.47**	1			
3- Duygu Düzenleme Güçlükleri	.29**	.27**	1		
4- Kişilerarası Problemler	.28**	.25**	.58**	1	
5- Psikolojik Belirtiler	.25**	.26**	.67**	.60**	1

** p<.01

Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği Yetişkin Formu'ndan, anne ve baba için ayrı ayrı toplam puanlar hesaplanmış ve analizlerde anneden algılanan red ile babadan algılanan reddi incelemek için kullanılmıştır. Analiz sonuçlarına göre, anneden algılanan toplam red ile babadan algılanan toplam red arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r = .47, p < .01$).

Duygu Düzenleme Güçlükleri Ölçeği'nden hesaplanan toplam puan, kişilerin duygu düzenlemede yaşadığı güçlükleri ele almak için kullanılmıştır. Analiz sonuçları, duygu düzenleme güçlükleri ile anneden algılanan toplam red arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişkiye işaret etmektedir ($r = .29, p < .01$). Duygu düzenleme güçlüklerinin babadan algılanan red ile pozitif yönde anlamlı bir ilişki gösterdiği görülmüştür ($r = .27, p < .01$).

Kişilerarası problemler, Kişilerarası Problemler Envanteri'nden hesaplanan toplam puan ile değerlendirilmiştir. Analiz sonuçlarına göre, kişilerarası problemler anneden algılanan red ile pozitif yönde anlamlı bir ilişki göstermektedir ($r = .28, p < .01$). Benzer şekilde kişilerarası problemlerin babadan algılanan red ile pozitif yönde anlamlı bir ilişki gösterdiği bulunmuştur ($r = .25, p < .01$). Kişilerarası ilişkiler ile duygu düzenleme güçlükleri arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r = .58, p < .01$).

Kişilerin psikolojik belirti düzeyleri, Kısa Semptom Envanteri ile değerlendirilmiştir. Kısa Semptom Envanteri'nden, kişilerin psikolojik belirti düzeylerini ele almak için bir toplam puan hesaplanmıştır. Kısa Semptom Envanteri'nden alınan puanın artması, psikolojik belirti gösterme düzeyinin yükselmesi anlamına gelmektedir. Psikolojik belirtiler ile anneden algılanan red arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r = .25, p < .01$). Benzer şekilde, psikolojik belirtilerin babadan algılanan red ile pozitif yönde anlamlı bir ilişki gösterdiği görülmüştür ($r = .26, p < .01$). Psikolojik belirtilerin duygu düzenleme güçlükleri ile pozitif yönde, orta düzeyde, anlamlı bir ilişki gösterdiği görülmüştür ($r = .67, p < .01$). Son olarak, psikolojik belirtiler ile kişilerarası ilişkiler arasında pozitif yönde, orta düzeyde, anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r = .60, p < .01$).

3.3. ÇALIŞMADAKİ ANA DEĞİŞKENLER İLE DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLER ARASINDAKİ İLİŞKİLERE DAİR ANALİZLER

Çalışmadaki ana değişkenler ile demografik değişkenler arasındaki ilişkileri incelemek için bağımsız örneklemeler için T testi ve tek faktörlü varyans analizi (One-Way ANOVA) kullanılmıştır. Bu analizleri gerçekleştirmek için, demografik değişkenler gruplara ayrılmıştır. Bu gruplandırma Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. *Demografik Değişkenlerin Sınıflandırılması*

Değişkenler		N	%
Cinsiyet	Kadın	328	56.7
	Erkek	250	43.3
En Çok Yaşanılan Yer	Küçük yerleşim yeri (köy, kasaba, ilçe)	105	18.3
	İl	174	30.3
	Metropol	296	51.5
Yaşadığı Yer	Aile yanında	261	45.2
	Aile yanında değil	317	54.8
Anne Eğitim Seviyesi	Ortaokul ve altı	243	42.0
	Lise ve ön lisans	186	32.1
	Lisans ve üstü	150	25.9
Baba Eğitim Seviyesi	Ortaokul ve altı	146	25.7
	Lise ve ön lisans	202	35.6
	Lisans ve üstü	219	38.6
Kaçıncı Kardeş	1	234	45.5
Olduğu	2	195	37.9
	≥3	85	16.5
Algılanan Ekonomik Seviye	Alt ve orta-alt	81	14
	Orta	331	57.3
	Üst ve orta-üst	166	28.7

3.3.1. Ebeveyn Kabul-Reddi ile Demografik Değişkenler Arasındaki İlişkilere Dair Analizler

3.3.1.1. Ebeveyn Kabul-Reddinin Cinsiyet Açısından Karşılaştırılması

Katılımcıların ebeveyn kabul reddi puanlarının cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediğini incelemek için bağımsız gruplar için T testi analizi yapılmıştır. Analiz sonuçlarına göre, katılımcıların algıladıkları ebeveyn kabul reddi açısından, anneden algılanan toplam red puanları cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır ($t_{(558.88)} = 0.15, p > .05$). Fakat babadan algılanan toplam red puanları, cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır ($t_{(576)} = 3.65, p = .000$). Ortalama puanlara göre, erkek katılımcıların babalarından algıladıkları red (Ort. = 38.58), kadın katılımcılara göre (Ort. = 35.11) istatistiksel olarak anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur (Bkz. Tablo 5.).

Tablo 5. *Katılımcıların Ebeveyn Kabul-Red Puanlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılması*

Ebeveyn Kabul Reddi	Kadın (N=328)		Erkek (N=250)		p
	Ort.	S	Ort.	S	
Anne Toplam Red	32.24	8.32	32.14	7.54	0.88
Baba Toplam Red	35.11	10.94	38.58	11.82	0.000

3.3.1.2. Ebeveyn Kabul-Reddinin En Çok Yaşanılan Yer Açısından Karşılaştırılması

Katılımcıların en çok yaşamış oldukları yerin ebeveyn kabul reddi üzerindeki etkisini incelemek için Tek Yönlü Varyans Analizi kullanılmıştır. Analiz sonuçlarına göre, katılımcıların en çok yaşamış oldukları yer, anne kabul reddi üzerinde anlamlı bir etki göstermemektedir ($F_{(2, 572)} = 0.22, p > .05$). Analiz sonuçları, katılımcıların en çok yaşadıkları yerin baba kabul reddi üzerinde de anlamlı bir etki göstermediğine işaret etmektedir ($F_{(2, 572)} = 0.51, p > .05$).

3.3.1.3. Ebeveyn Kabul-Reddinin Yaşanılan Yer Açısından Karşılaştırılması

Katılımcıların en çok yaşamış oldukları yerin ebeveyn kabul reddi üzerindeki etkisini incelemek için bağımsız gruplar için T testi yapılmıştır. Analiz sonuçlarına göre, katılımcıların aileleriyle yaşayıp yaşamamaları, anne kabul reddi üzerinde anlamlı bir etki göstermemektedir ($t_{(576)} = 0.03, p > .05$). Analiz sonuçları, katılımcıların şuanda yaşadıkları yerin baba kabul reddi üzerinde de anlamlı bir etki göstermediğine işaret etmektedir ($t_{(576)} = 0.10, p > .05$).

3.3.1.4. Ebeveyn Kabul-Reddinin Anne Eğitim Seviyesi Açısından Karşılaştırılması

Ebeveyn kabul reddinin katılımcıların annelerinin eğitim düzeyine göre, istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek için Tek Yönlü ANOVA yapılmıştır. Analiz sonuçlarına göre, annenin eğitim düzeyinin anne kabul reddi üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmamaktadır ($F_{(2, 576)} = 1.72, p > .05$). Benzer şekilde, katılımcıların anne eğitim düzeyi baba kabul reddi üzerinde de anlamlı bir etki göstermemektedir ($F_{(2, 576)} = 0.38, p > .05$).

3.3.1.5. Ebeveyn Kabul Reddinin Baba Eğitim Seviyesi Açısından Karşılaştırılması

Ebeveyn kabul reddinin katılımcıların babalarının eğitim düzeyine göre, anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek için Tek Yönlü ANOVA yapılmıştır. Analiz sonuçları, babanın eğitim düzeyinin anne kabul reddi üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmadığına işaret etmektedir ($F_{(2, 564)} = 0.33, p > .05$). Benzer şekilde, katılımcıların babalarının eğitim düzeyi, baba kabul reddi üzerinde de anlamlı bir etki göstermemektedir ($F_{(2, 564)} = 0.24, p > .05$).

3.3.1.6. Ebeveyn Kabul-Reddinin Kardeş Sayısı Açısından Karşılaştırılması

Katılımcıların kardeş sayısının ebeveyn kabul reddi ile ilişkili olup olmadığını incelemek için korelasyon analizi yapılmış. Katılımcıların kardeş sayısı ile anneden algılanan red arasında anlamlı bir ilişki görülmüştür ($r_s=0.16, p < .05$). Analiz sonuçları

katılımcıların kardeş sayısı ile babadan algıladıkları red arasında da anlamlı bir ilişki olduğuna işaret etmektedir ($r_s=0.09$, $p < .05$). Buna göre, katılımcıların kardeş sayılarındaki artış, ebeveyn reddindeki artış ile ilişkilidir.

3.3.1.7. Ebeveyn Kabul-Reddinin Kaçınıcı Kardeş Olduğu Açısından Karşılaştırılması

Ebeveyn kabul reddinin katılımcıların kaçınıcı kardeş olduğuna göre, istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek için bağımsız gruplar için Tek Yönlü ANOVA yapılmıştır. Analiz sonuçları, katılımcıların kaçınıcı kardeş olduğunun anne kabul reddi üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmadığına işaret etmektedir ($F_{(2, 511)} = 1.44$, $p > .05$). Benzer şekilde, katılımcıların kaçınıcı kardeş olduğu baba kabul reddi üzerinde de anlamlı bir etki göstermemektedir ($F_{(2, 511)} = 0.24$, $p > .05$).

3.3.1.8. Ebeveyn Kabul-Reddinin Algılanan Ekonomik Seviye Açısından Karşılaştırılması

Anne kabul reddinin algılanan ekonomik seviyeye göre, olarak anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek için Tek Yönlü ANOVA yapılmıştır. Bu analizde Levene's testine göre varyansların homojenliği varsayımı karşılanmamıştır (Levene Statistic (2, 575) = 4.51, $p < .05$). Bu sebeple Welch testi kullanılmıştır. Bonferroni düzeltmesi sonucunda α değeri .0167 (.05/3) olarak belirlenmiştir. Welch testi, anne kabul reddinin algılanan ekonomik seviyeye göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığına işaret etmektedir ($F_{(2, 209.26)} = 2.95$, $p > .05$).

Baba kabul reddinin algılanan ekonomik seviyeye göre, olarak anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek için Tek Yönlü ANOVA yapılmıştır. Bu analizde Levene's testine göre varyansların homojenliği varsayımı karşılanmamıştır (Levene Statistic (2, 575) = 5.06, $p < .01$). Bu sebeple Welch testi kullanılmıştır. Bonferroni düzeltmesi sonucunda α değeri .0167 (.05/3) olarak belirlenmiştir. Welch testi, baba kabul reddinin algılanan ekonomik seviyeye göre anlamlı bir şekilde farklılaştığına işaret etmektedir ($F_{(2, 206.24)} = 5.96$, $p < .01$). Games-Howell testinin kullanıldığı post-hoc analizi sonuçlarına göre, ailesinin ekonomik bakımdan alt veya orta-alt seviyeye girdiğini belirten katılımcıların baba toplam red puanları (Ort. = 40.69)

ailesinin ekonomik bakımdan üst veya orta-üst seviyeye girdiğini belirten katılımcılara göre (Ort. = 35.22) daha yüksektir ($p = .002$).

3.3.2. Duygu Düzenleme Güçlükleri ile Demografik Değişkenler Arasındaki İlişkilere Dair Analizler

3.3.2.1. Duygu Düzenleme Güçlüklerinin Cinsiyet Açısından Karşılaştırılması

Duygu düzenleme güçlüklerinin cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediğini incelemek için bağımsız gruplar için T testi analizi yapılmıştır. Analiz sonuçlarına göre, duygu düzenleme güçlükleri, katılımcıların cinsiyetine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır ($t_{(576)} = 0.63, p = .53$) (Bkz. Tablo 6.).

Tablo 6. *Katılımcıların Duygu Düzenleme Güçlükleri Puanlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılması*

Duygu Düzenleme Güçlükleri	Kadın (N=328)		Erkek (N=250)		p
	Ort.	S	Ort.	S	
Toplam Puan	84.74	22.18	83.58	21.65	0.53

3.3.2.2. Duygu Düzenleme Güçlüklerinin En Çok Yaşanılan Yer Açısından Karşılaştırılması

Katılımcıların en çok yaşamış oldukları yerin duygu düzenleme güçlükleri üzerindeki etkisini incelemek için Tek Yönlü ANOVA uygulanmıştır. Analiz sonuçlarına göre, katılımcıların en çok yaşamış oldukları yer, duygu düzenleme güçlükleri üzerinde anlamlı bir etki göstermemektedir ($F_{(2, 572)} = 0.12, p > .05$).

3.3.2.3. Duygu Düzenleme Güçlüklerinin Yaşanılan Yer Açısından Karşılaştırılması

Katılımcıların en çok yaşamış oldukları yerin duygu düzenleme güçlükleri üzerindeki etkisini incelemek için bağımsız gruplar için T testi yapılmıştır. Analiz sonuçlarına

göre, katılımcıların aileleriyle yaşıyıp yaşamamaları, duygu düzenleme güçlükleri üzerinde anlamlı bir etki göstermemektedir ($t_{(576)} = 1.46, p > .05$).

3.3.2.4. Duygu Düzenleme Güçlüklerinin Anne Eğitim Seviyesi Açısından Karşılaştırılması

Duygu Düzenleme Güçlüklerinin, katılımcıların annelerinin eğitim düzeyine göre, istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek için Tek Yönlü ANOVA yapılmıştır. Analiz sonuçlarına göre, annenin eğitim düzeyinin duygu düzenleme güçlükleri üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmamaktadır ($F_{(2, 576)} = 1.70, p > .05$).

3.3.2.5. Duygu Düzenleme Güçlüklerinin Baba Eğitim Seviyesi Açısından Karşılaştırılması

Duygu düzenleme güçlüklerinin katılımcıların babalarının eğitim düzeyine göre, anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek için Tek Yönlü ANOVA yapılmıştır. Analiz sonuçları, babanın eğitim düzeyinin duygu düzenleme güçlükleri üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmadığına işaret etmektedir ($F_{(2, 564)} = 0.58, p > .05$).

3.3.2.6. Duygu Düzenleme Güçlüklerinin Kardeş Sayısı Açısından Karşılaştırılması

Katılımcıların kardeş sayısının duygu düzenleme güçlükleri ile ilişkili olup olmadığını incelemek için korelasyon analizi yapılmış. Katılımcıların kardeş sayısı ile duygu düzenleme güçlükleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki görülmemiştir ($r_s=0.07, p > .05$).

3.3.2.7. Duygu Düzenleme Güçlüklerinin Kaçınıcı Kardeş Olduğu Açısından Karşılaştırılması

Duygu düzenleme güçlüklerinin katılımcıların kaçınıcı kardeş olduğuna göre, istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek için Tek

Yönlü ANOVA yapılmıştır. Analiz sonuçları, katılımcıların kaçınıcı kardeş olduğunun duygu düzenleme güçlükleri üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmadığına işaret etmektedir ($F_{(2, 511)} = 1.02, p > .05$).

3.3.2.8. Duygu Düzenleme Güçlüklerinin Algılanan Ekonomik Seviye Açısından Karşılaştırılması

Duygu düzenleme güçlüklerinin algılanan ekonomik seviyeye göre, olarak anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek için Tek Yönlü ANOVA yapılmıştır. Analiz sonuçları, Duygu düzenleme güçlüklerinin algılanan ekonomik seviye açısından anlamlı bir şekilde farklılaşmadığına işaret etmektedir ($F_{(2, 575)} = 0.92, p > .05$).

3.3.3. Kişilerarası Problemler ile Demografik Değişkenler Arasındaki İlişkilere Dair Analizler

3.3.3.1. Kişilerarası Problemlerin Cinsiyet Açısından Karşılaştırılması

Kişilerarası problemlerin cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediğini incelemek için bağımsız gruplar için T testi analizi yapılmıştır. Analiz sonuçlarına göre, kişilerarası problemler, katılımcıların cinsiyetine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır ($t_{(576)} = 0.87, p = .39$) (Bkz. Tablo 7.).

Tablo 7. *Katılımcıların Kişilerarası Problemler Puanlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılması*

Kişilerarası Problemler	Kadın (N=328)		Erkek (N=250)		p
	Ort.	S	Ort.	S	
Toplam Puan	71.70	15.43	72.82	15.47	0.39

3.3.3.2. Kişilerarası Problemlerin En Çok Yaşanılan Yer Açısından Karşılaştırılması

Katılımcıların en çok yaşamış oldukları yerin kişilerarası problemler üzerindeki etkisini incelemek için Tek Yönlü ANOVA uygulanmıştır. Analiz sonuçlarına göre,

katılımcıların en çok yaşamış oldukları yer, kişilerarası problemler üzerinde anlamlı bir etki göstermemektedir ($F_{(2, 572)} = 0.11, p > .05$).

3.3.3.3. Kişilerarası Problemlerin Yaşanılan Yer Açısından Karşılaştırılması

Katılımcıların en çok yaşamış oldukları yerin duygu düzenleme güçlükleri üzerindeki etkisini incelemek için bağımsız gruplar için T testi yapılmıştır. Analiz sonuçlarına göre, katılımcıların aileleriyle yaşayıp yaşamamaları, duygu düzenleme güçlükleri üzerinde anlamlı bir etki göstermemektedir ($t_{(573.35)} = 0.65, p > .05$).

3.3.3.4. Kişilerarası Problemlerin Anne Eğitim Seviyesi Açısından Karşılaştırılması

Kişilerarası problemlerin, katılımcıların annelerinin eğitim düzeyine göre, istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek için Tek Yönlü ANOVA yapılmıştır. Analiz sonuçlarına göre, annenin eğitim düzeyinin kişilerarası problemler üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmamaktadır ($F_{(2, 576)} = 1.48, p > .05$).

3.3.3.5. Kişilerarası Problemlerin Baba Eğitim Seviyesi Açısından Karşılaştırılması

Kişilerarası problemlerin katılımcıların babalarının eğitim düzeyine göre, anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek için Tek Yönlü ANOVA yapılmıştır. Analiz sonuçları, babanın eğitim düzeyinin kişilerarası problemler üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmadığına işaret etmektedir ($F_{(2, 564)} = 0.30, p > .05$).

3.3.3.6. Kişilerarası Problemlerin Kardeş Sayısı Açısından Karşılaştırılması

Katılımcıların kardeş sayısının kişilerarası problemler puanları ile ilişkili olup olmadığını incelemek için korelasyon analizi yapılmış. Katılımcıların kardeş sayısı ile kişilerarası problemler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki görülmemiştir ($r_s=0.005, p > .05$).

3.3.3.7. Kişilerarası Problemlerin Kaçınıcı Kardeş Olduğu Açısından Karşılaştırılması

Kişilerarası problemlerin katılımcıların kaçınıcı kardeş olduğuna göre, istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek için Tek Yönlü ANOVA yapılmıştır. Analiz sonuçları, katılımcıların kaçınıcı kardeş olduğunun kişilerarası problemler üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmadığına işaret etmektedir ($F_{(2, 511)} = 0.50$, $p > .05$).

3.3.3.8. Kişilerarası Problemlerin Algılanan Ekonomik Seviye Açısından Karşılaştırılması

Kişilerarası problemlerin algılanan ekonomik seviyeye göre, olarak anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek için Tek Yönlü ANOVA yapılmıştır. Bonferroni düzeltmesi sonucunda α değeri .0167 (.05/3) olarak belirlenmiştir. Analiz sonuçları, kişilerarası problemlerin algılanan ekonomik seviye açısından anlamlı bir şekilde farklılaşmadığına işaret etmektedir ($F_{(2, 575)} = 3.58$, $p = .028$).

3.3.4. Psikolojik Belirtiler ile Demografik Değişkenler Arasındaki İlişkilere Dair Analizler

3.3.4.1 Psikolojik Belirtilerin Cinsiyet Açısından Karşılaştırılması

Psikolojik belirtiler puanlarının cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediğini incelemek için bağımsız gruplar için T testi analizi yapılmıştır. Analiz sonuçlarına göre, psikolojik belirtiler, katılımcıların cinsiyetine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır ($t_{(576)} = 1.77$, $p = 0.08$) (Bkz. Tablo 8.).

Tablo 8. *Katılımcıların Psikolojik Belirtiler Puanlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılması*

Psikolojik Belirtiler	Kadın (N=328)		Erkek (N=250)		p
	Ort.	S	Ort.	S	
Toplam Puan	55.48	34.54	50.51	32.23	0.08

3.3.4.2. Psikolojik Belirtilerin En Çok Yaşanılan Yer Açısından Karşılaştırılması

Katılımcıların en çok yaşamış oldukları yerin psikolojik belirtiler üzerindeki etkisini incelemek için Tek Yönlü ANOVA uygulanmıştır. Analiz sonuçlarına göre, katılımcıların en çok yaşamış oldukları yer, psikolojik belirtiler üzerinde anlamlı bir etki göstermemektedir ($F_{(2, 572)} = 0.16, p > .05$).

3.3.4.3. Psikolojik Belirtilerin Yaşanılan Yer Açısından Karşılaştırılması

Katılımcıların en çok yaşamış oldukları yerin duygu düzenleme güçlükleri üzerindeki etkisini incelemek için bağımsız gruplar için T testi yapılmıştır. Analiz sonuçlarına göre, katılımcıların aileleriyle yaşayıp yaşamamaları, duygu düzenleme güçlükleri üzerinde anlamlı bir etki göstermemektedir ($t_{(520.72)} = 0.97, p > .05$).

3.3.4.4. Psikolojik Belirtilerin Anne Eğitim Seviyesi Açısından Karşılaştırılması

Psikolojik belirtilerin, katılımcıların annelerinin eğitim düzeyine göre, istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek için Tek Yönlü ANOVA yapılmıştır. Analiz sonuçlarına göre, annenin eğitim düzeyinin psikolojik belirtiler üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmamaktadır ($F_{(2, 576)} = 1.76, p > .05$).

3.2.4.5. Psikolojik Belirtilerin Baba Eğitim Seviyesi Açısından Karşılaştırılması

Psikolojik belirtilerin katılımcıların babalarının eğitim düzeyine göre, anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek için Tek Yönlü ANOVA yapılmıştır. Analiz sonuçları, babanın eğitim düzeyinin psikolojik belirtiler üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmadığına işaret etmektedir ($F_{(2, 564)} = 0.12, p > .05$).

3.3.4.6. Psikolojik Belirtilerin Kardeş Sayısı Açısından Karşılaştırılması

Katılımcıların kardeş sayısının psikolojik belirti puanları ile ilişkili olup olmadığını incelemek için korelasyon analizi yapılmış. Katılımcıların kardeş sayısı ile psikolojik belirtiler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki görülmemiştir ($r_s=0.05, p > .05$).

3.3.4.7. Psikolojik Belirtilerin Kaçınıcı Kardeş Olduğu Açısından Karşılaştırılması

Psikolojik belirtilerin katılımcıların kaçınıcı kardeş olduğuna göre, istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek için Tek Yönlü ANOVA yapılmıştır. Analiz sonuçları, katılımcıların kaçınıcı kardeş olduğunun psikolojik belirtiler üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmadığına işaret etmektedir ($F_{(2, 511)} = 1.66, p > .05$).

3.3.4.8. Psikolojik Belirtilerin Algılanan Ekonomik Seviye Açısından Karşılaştırılması

Psikolojik belirtilerin algılanan ekonomik seviyeye göre, olarak anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek için Tek Yönlü ANOVA yapılmıştır. Bonferroni düzeltmesi sonucunda α değeri .0167 (.05/3) olarak belirlenmiştir. Analiz sonuçları, psikolojik belirtilerin algılanan ekonomik seviye açısından anlamlı bir şekilde farklılaştığına işaret etmektedir ($F_{(2, 575)} = 4.22, p = .015$). Gruplar arasındaki katılımcı sayıları birbirinden farklı olduğu için Hochberg's GT2 testinin kullanıldığı post-hoc analizi sonuçlarına göre, ailesinin ekonomik bakımdan alt veya orta-alt seviyeye girdiğini belirten katılımcıların psikolojik belirti puanları ($Ort. = 61.52$) ailesinin ekonomik bakımdan üst veya orta-üst seviyeye girdiğini belirten katılımcılara göre ($Ort. = 48.48$) daha yüksektir ($p = .012$).

Tablo 9. Çalışmadaki Ana Değişkenlerin Demografik Değişkenler ile İlişkisine Dair Özet

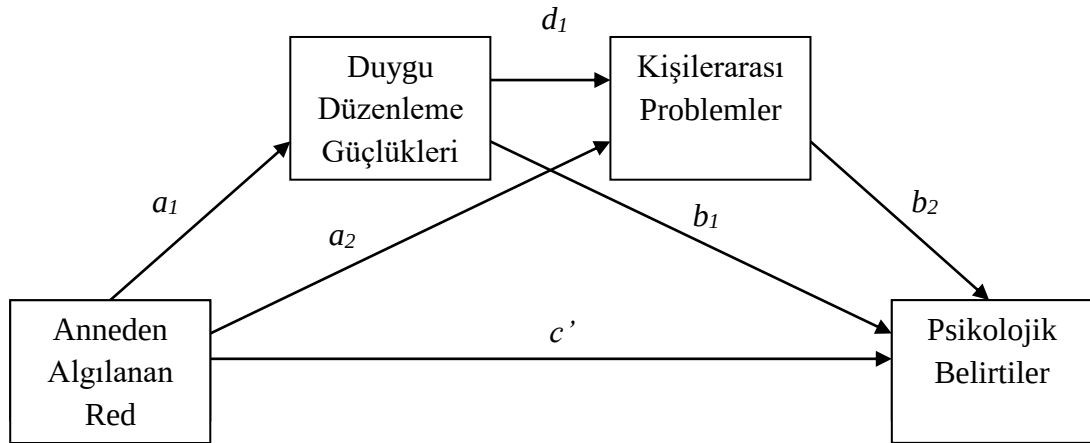
Değişkenler	Algılanan Anne Reddi	Algılanan Baba Reddi	Duygu Düzenleme Güçlükleri	Kişilerarası Problemler	Psikolojik Belirtiler
Cinsiyet	AD	erkek>kadın	AD	AD	AD
En Çok Yaşanılan Yer	AD	AD	AD	AD	AD
Yaşadığı Yer	AD	AD	AD	AD	AD
Anne Eğitim Seviyesi	AD	AD	AD	AD	AD
Baba Eğitim Seviyesi	AD	AD	AD	AD	AD
Kardeş Sayısı	+ korelasyon	+ korelasyon	AD	AD	AD
Kaçınıcı Kardeş Olduğu	AD	AD	AD	AD	AD
Algılanan Ekonomik Seviye	AD	(alt/orta-alt)>(üst/orta-üst)	AD	AD	(alt/orta-alt)>(üst/orta-üst)

AD ifadesi, analiz sonuçlarında ilgili değişkenler arasında anlamlı ilişki bulunmadığını göstermektedir.

3.4. ALGILANAN EBEVEYN KABUL-REDDİNİN PSİKOLOJİK BELİRTİLER İLE İLİŞKİSİNDE DUYGU DÜZENLEME GÜÇLÜKLERİ VE KİŞİLERARASI PROBLEMLERİN ARACI ROLÜNÜN İNCELENMESİNE DAİR ANALİZLER

Çalışmada anneden ve babadan algılanan reddin psikolojik belirtilerle ilişkisinde duygu düzenleme güçlükleri ve kişilerarası problemlerin aracı rolünün araştırılması için Seri Çoklu Aracı Değişken Analizleri uygulanmıştır. Anneden algılanan toplam red puanları ve babadan algılanan toplam red puanları yordayıcı değişkenlerdir. Kısa Semptom Envanteri'nden elde edilen toplam puan ise yordanan değişkeni oluşturmaktadır. Duygu Düzenlemede Güçlükler Ölçeği'nden hesaplanan duygu düzenleme güçlükleri toplam puanı ve Kişilerarası Problemler Envanteri'nden hesaplanan kişilerarası problemler toplam puanı, aracı değişkenleri oluşturmaktadır. Çalışmanın bu aşamasında kadın ve erkek katılımcılar ayrı ayrı ele alınmıştır.

Hayes (2013) tarafından geliştirilen PROCESS yoluyla gerçekleştirilen Seri Çoklu Aracı Değişken Analizi, aynı anda birden çok birbiriyle ilişkili olan aracı değişkenin analiz edilmesine olanak vermektedir. Çalışmada duygu düzenleme güçlükleri ile kişilerarası problemlerin aynı anda aracı değişken olarak analiz edilebilmesi amacıyla Seri Çoklu Aracı Değişken Analizi kullanılmıştır. Seri Çoklu Aracı Değişken Modelinde, iki aracı değişken, bir doğrudan etki ve üç dolaylı etki bulunmaktadır. Duygu düzenleme güçlükleri aracılığıyla, anneden veya babadan algılanan reddin psikolojik belirtiler üzerindeki dolaylı etkisi (a_1b_1), kişilerarası problemler aracılığıyla anneden veya babadan algılanan reddin psikolojik belirtiler üzerindeki dolaylı etkisi (a_2b_2), duygu düzenleme güçlüğü ve kişilerarası problemlerin seri aracılığıyla anneden veya babadan algılanan reddin psikolojik belirtiler üzerindeki dolaylı etkisi ($a_1d_1b_2$) olmak üzere bu üç etkinin toplamı, anneden veya babadan algılanan reddin psikolojik belirtiler üzerindeki toplam dolaylı etkisini gösterir ($X: a_1b_1 + a_2b_2 + a_1d_1b_2$). Bu toplam dolaylı etkiye, anneden veya babadan algılanan reddin psikolojik belirtilere doğrudan etkisi (c') eklendiğinde, anneden veya babadan algılanan reddin psikolojik belirtiler üzerindeki toplam etkisi elde edilir ($c = c' + a_1b_1 + a_2b_2 + a_1d_1b_2$).

Şekil 3. Seri Çoklu Aracı Değişken Analizinde incelenen değişkenler.

Duygu düzenleme güçlükleri ile kişilerarası problemlerin aracı rolü incelenirken, Baron ve Kenny'nin (1986) belirttiği koşullar dikkate alınmıştır. Buna göre, aracılık için gerekli koşullar:

- 1) Bağımsız değişken ile bağımlı değişken arasında anlamlı bir ilişki olmalıdır.
- 2) Bağımsız değişken ile ileri sürülen aracı değişken arasında anlamlı bir ilişki olmalıdır.
- 3) Aracı değişken ile bağımlı değişken arasında ilişki anlamlı olmalıdır.
- 4) Aracı değişken kontrol edildiğinde, daha önce bağımlı ve bağımsız değişken arasında bulunan anlamlı ilişki, anlamlı olmaktan çıkmalı ya da anlamlı olarak azalmalıdır. (Baron ve Kenny, 1986)

Öncelikle Baron ve Kenny (1986)'nin belirttiği koşulların kontrolü için değişkenler arasındaki korelasyon katsayıları değerlendirilmiş; buna göre Seri Çoklu Aracı Değişken Analizleri gerçekleştirilmiş ve elde edilen sonuçlar aktarılmıştır.

3.4.1. Kadın Katılımcılarda Anneden Algılanan Kabul-Reddinin Psikolojik Belirtiler ile İlişkinde Duygu Düzenleme Güçlükleri ve Kişilerarası Problemlerin Aracı Rolünün İncelenmesi

Kadın katılımcılarda anneden algılanan toplam reddin psikolojik belirtileri yordamasında, duygu düzenleme güçlükleri ve kişilerarası problemlerin aracı rolünü incelemek için Seri Çoklu Aracı Değişken Analizi yapılmıştır. Analizde, 5000 bootstrap örnekleme ve %95 güven aralığı kullanılmıştır. Anneden algılanan red ile ilişkili bulunan kardeş sayısı ($r_s = .21, p < .01$) ve psikolojik belirtiler üzerinde etkisi bulunan algılanan ekonomik seviye değişkenleri ($F_{(2, 326)} = 4.38, p < .05$), kontrol amacıyla eşdeğişken olarak analizlere dâhil edilmiştir.

Baron ve Kenny (1986)'nin belirttiği koşulların kontrolü için değişkenler arasındaki korelasyon katsayıları incelenmiştir. Kadın katılımcılarda anneden algılanan red, duygu düzenleme güçlükleri, kişilerarası problemler ve psikolojik belirtiler arasındaki korelasyon analizi sonuçları Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10. *Kadın Katılımcılarda Anne Toplam Reddi, Duygu Düzenleme Güçlükleri, Kişilerarası Problemler ve Psikolojik Belirtiler Değişkenlerine Dair Korelasyon Analizi Sonuçları*

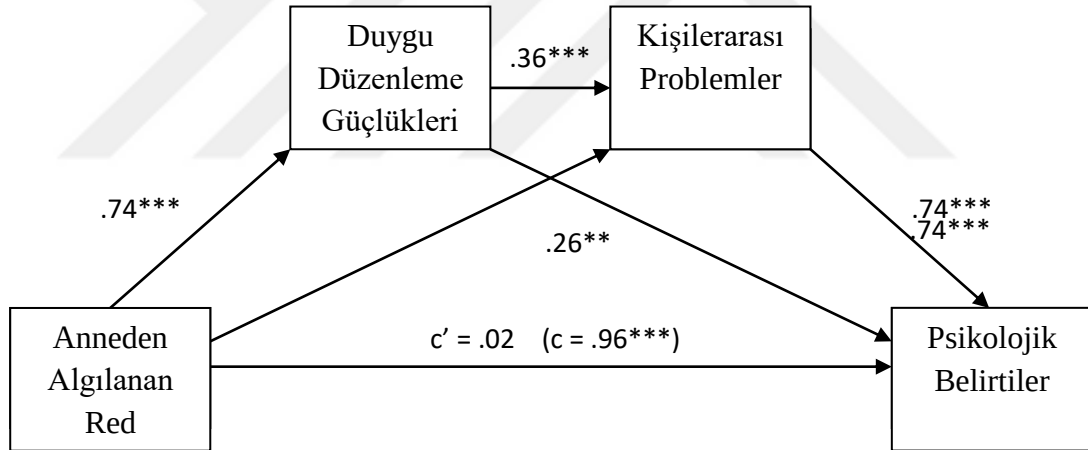
Değişkenler	1	2	3	4
1- Anne Toplam Reddi	1			
2- Duygu Düzenleme Güçlükleri	.29**	1		
3- Kişilerarası Problemler	.29**	.57**	1	
4- Psikolojik Belirtiler	.25**	.68**	.61**	1

** $p < .01$

Tüm değişkenler arasındaki ilişkiler istatistiksel olarak anlamlı olduğu için Seri Çoklu Aracı Değişken Analizi gerçekleştirilmiştir. Anneden algılanan red yordayıcı değişken, duygu düzenleme güçlükleri ile kişilerarası problemler aracı değişkenler ve psikolojik belirtiler yordanan değişken olarak analize dâhil edilmiştir.

Analiz sonuçlarına göre, anneden algılanan toplam red duygu düzenleme güçlüklerini istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde yordamaktadır (a_1 yolu ; $\beta = .74, SH = .14, t = 5.27, p < .001, CI [0.46, 1.02]$). Anneden algılanan red, kişilerarası problemleri anlamlı bir şekilde yordamaktadır (a_2 yolu ; $\beta = .26, SH = .09, t = 3.00, p < .01, CI [0.09, 0.43]$). Duygu düzenleme güçlükleri de kişilerarası problemleri anlamlı bir şekilde yordamaktadır (d_1 yolu ; $\beta = .36, SH = .03, t = 11.16, p < .001, CI [0.30, 0.43]$). Duygu

düzenleme güçlükleri ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişki incelendiğinde, analiz sonuçları duygu düzenleme güçlüklerinin psikolojik belirtileri anlamlı bir şekilde yordadığına işaret etmektedir (b_1 yolu ; $\beta = .74$, $SH = .07$, $t = 10.30$, $p < .001$, CI [0.60, 0.88]). Benzer şekilde, kişilerarası problemlerin de psikolojik belirtileri anlamlı bir şekilde yordadığı görülmektedir (b_2 yolu ; $\beta = .74$, $SH = .10$, $t = 7.09$, $p < .001$, CI [0.53, 0.94]). Anneden algılanan reddin, psikolojik belirtiler üzerindeki toplam etkisi istatistiksel olarak anlamlıdır (c yolu; $\beta = .96$, $SH = .22$, $t = 4.39$, $p < .001$, CI [0.53, 1.39]). Fakat duygu düzenleme güçlükleri ve kişilerarası problemler değişkenleri aracı olarak eklendiğinde, anneden algılanan red ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişkinin anlamsızlaştığı görülmüştür (c' yolu; $\beta = .02$, $SH = .16$, $t = 0.11$, $p > .05$, CI [-0.30, 0.34]). Sonuç olarak, bulgular anneden algılanan red ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişkide, duygu düzenleme güçlükleri ve kişilerarası problemlerin aracı rolü olduğuna işaret etmektedir (Bkz. Şekil 4.).

Şekil 4. Kadın katılımcılarda anneden algılanan red ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişkide duygu düzenleme güçlükleri ve kişilerarası problemlerin aracı rolüne ilişkin Seri Çoklu Aracı Değişken Analizi

*** $p < .001$, ** $p < .01$, kesintisiz çizgiler: Beta (β) değerleri anlamlı.

Dolaylı etkiler incelendiğinde, ilk dolaylı etki, anneden algılanan reddin duygu düzenleme güçlükleri aracılığıyla psikolojik belirtiler üzerindeki dolaylı etkisidir (anneden algılanan red $\rightarrow$ duygu düzenleme güçlükleri $\rightarrow$ psikolojik belirtiler), $a_1b_1 = (0.74)(0.74) = 0.55$. Bu dolaylı etki için bootstrap güven aralığı sıfırın üzerindedir (CI

[.33, .81]). Dolayısıyla bu dolaylı etki, istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu bulgular, anneden algılanan reddin arttıkça duygu düzenleme güçlüklerinin arttığını ve duygu düzenleme güçlüklerinin artmasının da psikolojik belirtilerin artmasıyla kişilerarası problemlerden bağımsız bir şekilde ilişkili olduğuna işaret etmektedir.

İkinci dolaylı etki, anneden algılanan reddin duygu düzenleme güçlüğü ve kişilerarası problemlerin seri aracılığıyla psikolojik belirtiler üzerindeki dolaylı etkisidir (anneden algılanan red $\rightarrow$ duygu düzenleme güçlükleri $\rightarrow$ kişilerarası problemler $\rightarrow$ psikolojik belirtiler), $a_1d_1b_2 = (0.74)(0.36)(0.74) = 0.20$. Bu dolaylı etki için bootstrap güven aralığı sıfırın üzerindedir (CI [.11, .32]). Dolayısıyla bu dolaylı etki, istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu bulgular, anneden algılanan reddin arttıkça duygu düzenleme güçlüklerinin arttığını, duygu düzenlemede daha fazla güçlük yaşayanların da daha fazla kişilerarası problem yaşadığını ve daha fazla kişilerarası problem yaşamanın da psikolojik belirtilerin artmasıyla ilişkili olduğunu göstermektedir.

Üçüncü dolaylı etki, anneden algılanan reddin kişilerarası problemler aracılığıyla psikolojik belirtiler üzerindeki dolaylı etkisidir (anneden algılanan red $\rightarrow$ kişilerarası problemler $\rightarrow$ psikolojik belirtiler), $a_2b_2 = (0.26)(0.74) = 0.19$. Bu dolaylı etki için bootstrap güven aralığı sıfırın üzerindedir (CI [.06, .36]). Dolayısıyla bu dolaylı etki, istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu bulgular, anneden algılanan reddin arttıkça kişilerarası problemlerin arttığını ve kişilerarası problemlerin artmasının da psikolojik belirtilerin artmasıyla duygu düzenleme güçlüklerinden bağımsız bir şekilde ilişkili olduğunu göstermektedir.

Son olarak, analiz sonuçlarına göre, tüm model anlamlı olup ($F_{(5, 322)} = 75.80, p < .001, R^2 = .54$) ve toplam varyansın %54'ünü açıkladığı görülmektedir (Bkz. Tablo 11).

Tablo 11. *Kadın Katılımcılarda Anneden Algılanan Red ile Psikolojik Belirtiler Arasındaki İlişkide Duygu Düzenleme Güçlükleri ve Kişilerarası Problemlerin Rolünün Seri Çoklu Aracı Değişken Analizi ile Değerlendirilmesi*

Sonuç									
	A ₁			A ₂			Y		
D	β	SH	p	β	SH	p	β	SH	p
X	0.74	0.14	.00	0.26	0.09	.003	0.02	0.16	.91
KS	-0.89	1.16	.44	-0.65	0.68	.34	0.59	1.28	.64
AED	-3.27	2.01	.10	-1.05	1.18	.37	-3.15	2.22	.16
A ₁	...	...	...	0.36	0.03	.00	0.74	0.07	.00
A ₂	...	...	...	...	...	...	0.74	0.10	.00
S	73.06	8.73	.00	37.37	5.66	.00	-52.62	11.28	.00
	$R^2 = .09$			$R^2 = .35$			$R^2 = .54$		
	$F(3, 324) = 11.03,$			$F(4, 323) = 43.13,$			$F(5, 322) = 75.80,$		
	$p = .00$			$p = .00$			$p = .00$		

D= Değişken, S= Sabit, Y= Psikolojik Belirtiler, X= Anneden Algılanan Toplam Red, KS= Kardeş Sayısı, AED: Algılanan Ekonomik Düzey, A₁= Duygu Düzenleme Güçlükleri, A₂= Kişilerarası Problemler

3.4.2. Erkek Katılımcılarda Anneden Algılanan Kabul-Reddinin Psikolojik Belirtiler ile İlişkisinde Duygu Düzenleme Güçlükleri ve Kişilerarası Problemlerin Aracı Rolünün İncelenmesi

Erkek katılımcılarda anneden algılanan toplam reddin psikolojik belirtileri yordamasında, duygu düzenleme güçlükleri ve kişilerarası problemlerin aracı rolünü incelemek için Seri Çoklu Aracı Değişken Analizi yapılmıştır. Analizde, 5000 bootstrap örnekleme ve %95 güven aralığı kullanılmıştır.

Baron ve Kenny (1986)'nin belirttiği koşulların kontrolü için değişkenler arasındaki korelasyon katsayıları incelenmiştir. Erkek katılımcılarda anneden algılanan red, duygu düzenleme güçlükleri, kişilerarası problemler ve psikolojik belirtiler arasındaki korelasyon analizi sonuçları Tablo 12'de verilmiştir.

Tablo 12. *Erkek Katılımcılarda Anne Toplam Reddi, Duygu Düzenleme Güçlükleri, Kişilerarası Problemler ve Psikolojik Belirtiler Değişkenlerine Dair Korelasyon Analizi Sonuçları*

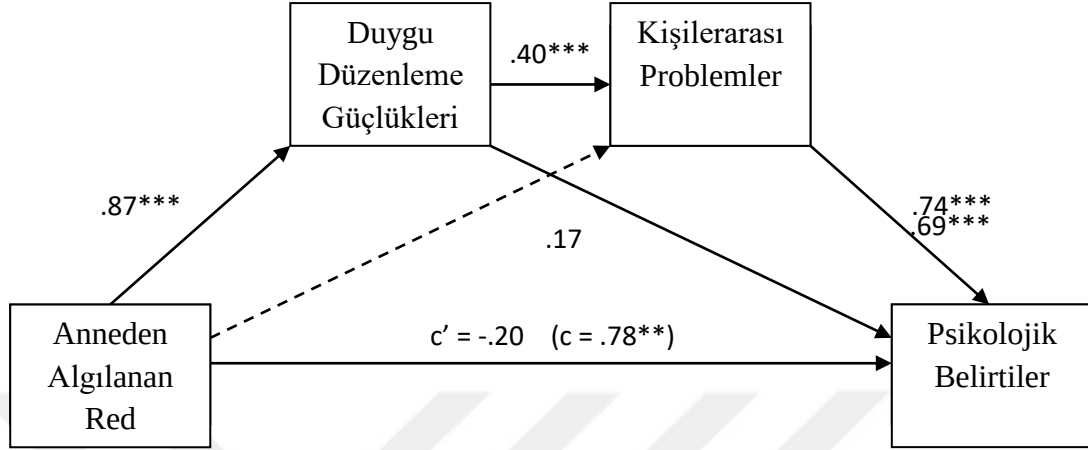
Değişkenler	1	2	3	4
1- Anne Toplam Reddi	1			
2- Duygu Düzenleme Güçlükleri	.28**	1		
3- Kişilerarası Problemler	.24**	.59**	1	
4- Psikolojik Belirtiler	.17**	.66**	.62**	1

** p<.01

Tüm değişkenler arasındaki ilişkiler istatistiksel olarak anlamlı olduğu için Seri Çoklu Aracı Değişken Analizi gerçekleştirilmiştir. Anneden algılanan red yordayıcı değişken, duygu düzenleme güçlükleri ile kişilerarası problemler aracı değişkenler ve psikolojik belirtiler yordanan değişken olarak analize dâhil edilmiştir.

Analiz sonuçlarına göre, anneden algılanan toplam red duygu düzenleme güçlüklerini istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde yordamaktadır. (a_1 yolu ; $\beta = .87$, $SH = .19$, $t = 4.58$, $p < .001$, CI [0.49, 1.24]). Anneden algılanan red, kişilerarası problemleri anlamlı bir şekilde yordamamaktadır. (a_2 yolu ; $\beta = .17$, $SH = .12$, $t = 1.44$, $p > .05$, CI [-0.06, 0.40]). Duygu düzenleme güçlükleri ise kişilerarası problemleri anlamlı bir şekilde yordamaktadır. (d_1 yolu ; $\beta = .40$, $SH = .04$, $t = 10.50$, $p < .001$, CI [0.32, 0.47]). Duygu düzenleme güçlükleri ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişki incelendiğinde, analiz sonuçları duygu düzenleme güçlüklerinin psikolojik belirtileri anlamlı bir şekilde yordadığına işaret etmektedir. (b_1 yolu ; $\beta = .69$, $SH = .08$, $t = 8.42$, $p < .001$, CI [0.53, 0.85]). Benzer şekilde, kişilerarası problemlerin de psikolojik belirtileri anlamlı bir şekilde yordadığı görülmektedir. (b_2 yolu ; $\beta = .74$, $SH = .11$, $t = 6.48$, $p < .001$, CI [0.51, 0.96]). Anneden algılanan reddin, psikolojik belirtiler üzerindeki toplam etkisi istatistiksel olarak anlamlıdır. (c yolu; $\beta = .78$, $SH = .29$, $t = 2.72$, $p < .01$, CI [0.21, 1.34]). Fakat duygu düzenleme güçlükleri ve kişilerarası problemler değişkenleri aracı olarak eklendiğinde anneden algılanan red ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişkinin anlamsızlaştığı görülmüştür. (c' yolu; $\beta = -.20$, $SH = .21$, $t = -0.96$, $p > .05$, CI [-0.61, 0.21]). Sonuç olarak, bulgular anneden algılanan red ile psikolojik belirtiler arasındaki

ilişkide, duygu düzenleme güçlükleri ve kişilerarası problemlerin aracı rolü olduğuna işaret etmektedir (Bkz. Şekil 5.).

Şekil 5. Erkek katılımcılarda anneden algılanan red ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişkide duygu düzenleme güçlükleri ve kişilerarası problemlerin aracı rolüne ilişkin Seri Çoklu Aracı Değişken Analizi

*** $p < .001$, ** $p < .01$, kesik çizgi: Beta (β) değerleri anlamlı değil, kesintisiz çizgiler: Beta (β) değerleri anlamlı.

Dolaylı etkiler incelendiğinde, ilk dolaylı etki, anneden algılanan reddin duygu düzenleme güçlükleri aracılığıyla psikolojik belirtiler üzerindeki dolaylı etkisidir (anneden algılanan red $\rightarrow$ duygu düzenleme güçlükleri $\rightarrow$ psikolojik belirtiler), $a_1b_1 = (0.87)(0.69) = 0.60$. Bu dolaylı etki için bootstrap güven aralığı sıfırın üzerindedir (CI [.32, .92]). Dolayısıyla bu dolaylı etki, istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu bulgular, anneden algılanan reddin arttıkça duygu düzenleme güçlüklerinin arttığını ve duygu düzenleme güçlüklerinin artmasının da psikolojik belirtilerin artmasıyla kişilerarası problemlerden bağımsız bir şekilde ilişkili olduğuna işaret etmektedir.

İkinci dolaylı etki, anneden algılanan reddin duygu düzenleme güçlüğü ve kişilerarası problemlerin seri aracılığıyla psikolojik belirtiler üzerindeki dolaylı etkisidir (anneden algılanan red $\rightarrow$ duygu düzenleme güçlükleri $\rightarrow$ kişilerarası problemler $\rightarrow$ psikolojik belirtiler), $a_1d_1b_2 = (0.87)(0.40)(0.74) = 0.26$. Bu dolaylı etki için bootstrap güven aralığı sıfırın üzerindedir (CI [.13, .44]). Dolayısıyla bu dolaylı etki, istatistiksel olarak

anlamlıdır. Bu bulgular, anneden algılanan reddin arttıkça duygu düzenleme güçlüklerinin arttığını, duygu düzenlemede daha fazla güçlük yaşayanların da daha fazla kişilerarası problem yaşadığını ve daha fazla kişilerarası problem yaşamayanın da psikolojik belirtilerin artmasıyla ilişkili olduğunu göstermektedir.

Üçüncü dolaylı etki, anneden algılanan reddin kişilerarası problemler aracılığıyla psikolojik belirtiler üzerindeki dolaylı etkisidir (anneden algılanan red → kişilerarası problemler → psikolojik belirtiler), $a_2b_2 = (0.17)(0.74) = 0.12$. Bu dolaylı etki için bootstrap güven aralığı sıfırın üzerinde değildir (CI [-.02, .31]). Dolayısıyla bu dolaylı etki, istatistiksel olarak anlamlı değildir. Bu sonuçlar, kişilerarası problemler aracılığıyla babadan algılanan reddin psikolojik belirtiler üzerinde duygu düzenleme güçlüklerinden bağımsız bir şekilde ilişkili olmadığına işaret etmektedir.

Son olarak, analiz sonuçlarına göre, tüm model anlamlı olup ($F_{(3, 243)} = 89.10, p < .001, R^2 = .52$) ve toplam varyansın %52'sini açıkladığı görülmektedir (Bkz. Tablo 13.).

Tablo 13. *Erkek Katılımcılarda Anneden Algılanan Red ile Psikolojik Belirtiler Arasındaki İlişkide Duygu Düzenleme Güçlükleri ve Kişilerarası Problemlerin Rolünün Seri Çoklu Aracı Değişken Analizi ile Değerlendirilmesi*

Sonuç									
A ₁				A ₂			Y		
D	β	SH	p	β	SH	p	β	SH	p
X	0.87	0.19	.00	0.17	0.12	.15	-0.20	0.21	.34
A ₁	...	...	...	0.40	0.04	.00	0.69	0.08	.00
A ₂	...	...	...	...	...	...	0.74	0.11	.00
S	55.80	6.18	.00	34.00	4.25	.00	-54.56	8.49	.00
$R^2 = .08$				$R^2 = .35$			$R^2 = .52$		
$F(1, 245) = 20.93,$				$F(2, 244) = 65.54,$			$F(3, 243) = 89.10,$		
$p = .00$				$p = .00$			$p = .00$		

D= Değişken, S= Sabit, Y= Psikolojik Belirtiler, X= Anneden Algılanan Toplam Red, A₁= Duygu Düzenleme Güçlükleri, A₂= Kişilerarası Problemler

3.4.3. Kadın Katılımcılarda Babadan Algılanan Kabul-Reddinin Psikolojik Belirtiler ile İlişkisinde Duygu Düzenleme Güçlükleri ve Kişilerarası Problemlerin Aracı Rolünün İncelenmesi

Kadın katılımcılarda babadan algılanan toplam reddin psikolojik belirtileri yordamasında, duygu düzenleme güçlükleri ve kişilerarası problemlerin aracı rolünü incelemek için Seri Çoklu Aracı Değişken Analizi yapılmıştır. Analizde, 5000 bootstrap örnekleme ve %95 güven aralığı kullanılmıştır. Babadan algılanan red ile ilişkili bulunan kardeş sayısı ($r_s = .13, p < .05$) ve babadan algılanan red ile psikolojik belirtiler üzerinde etkisi bulunan algılanan ekonomik seviye değişkenleri (sırasıyla $F(2, 106,66) = 5.66, p < .01$; $F(2, 326) = 4.38, p < .05$), kontrol amacıyla eşdeğişken olarak analizlere dahil edilmiştir.

Baron ve Kenny (1986)'nin belirttiği koşulların kontrolü için değişkenler arasındaki korelasyon katsayıları incelenmiştir. Kadın katılımcılarda babadan algılanan red, duygu düzenleme güçlükleri, kişilerarası problemler ve psikolojik belirtiler arasındaki korelasyon analizi sonuçları Tablo 14'te verilmiştir.

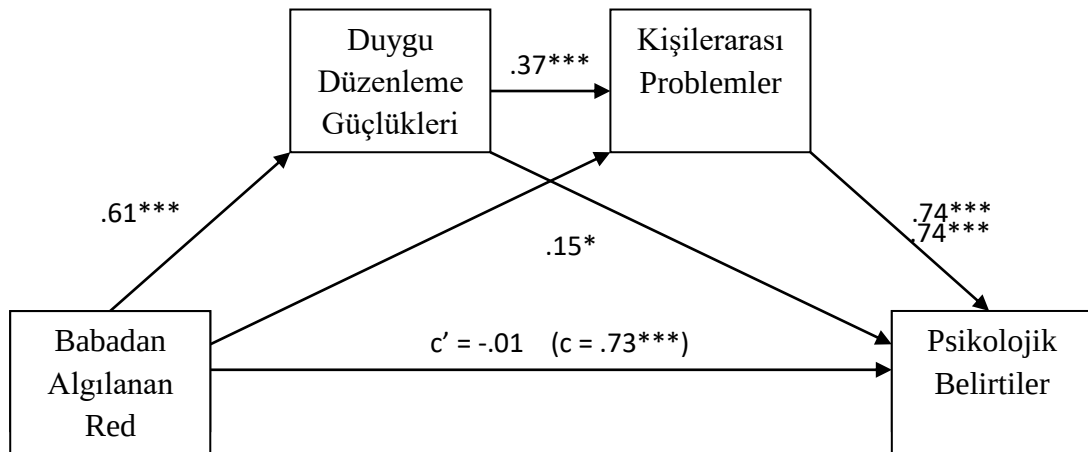
Tablo 14. *Kadın Katılımcılarda Baba Toplam Reddi, Duygu Düzenleme Güçlükleri, Kişilerarası Problemler ve Psikolojik Belirtiler Değişkenlerine Dair Korelasyon Analizi Sonuçları*

Değişkenler	1	2	3	4
1- Baba Toplam Reddi	1			
2- Duygu Düzenleme Güçlükleri	.31**	1		
3- Kişilerarası Problemler	.28**	.57**	1	
4- Psikolojik Belirtiler	.25**	.68**	.61**	1

** $p < .01$

Tüm değişkenler arasındaki ilişkiler istatistiksel olarak anlamlı olduğu için Seri Çoklu Aracı Değişken Analizi gerçekleştirilmiştir. Babadan algılanan red yordayıcı değişken, duygu düzenleme güçlükleri ile kişilerarası problemler aracı değişkenler ve psikolojik belirtiler yordanan değişken olarak analize dâhil edilmiştir.

Analiz sonuçlarına göre, babadan algılanan toplam red duygu düzenleme güçlüklerini istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde yordamaktadır (a_1 yolu ; $\beta = .61$, $SH = .11$, $t = 5.52$, $p < .001$, CI [0.39, .83]). Babadan algılanan red, kişilerarası problemleri anlamlı bir şekilde yordamaktadır (a_2 yolu ; $\beta = .15$, $SH = .07$, $t = 2.24$, $p < .05$, CI [0.02, 0.29]). Duygu düzenleme güçlükleri de kişilerarası problemleri anlamlı bir şekilde yordamaktadır (d_1 yolu ; $\beta = .37$, $SH = .03$, $t = 11.23$, $p < .001$, CI [0.31, 0.44]). Duygu düzenleme güçlükleri ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişki incelendiğinde, analiz sonuçları duygu düzenleme güçlüklerinin psikolojik belirtileri anlamlı bir şekilde yordadığına işaret etmektedir (b_1 yolu ; $\beta = .74$, $SH = .07$, $t = 10.27$, $p < .001$, CI [0.60, 0.88]). Benzer şekilde, kişilerarası problemlerin de psikolojik belirtileri anlamlı bir şekilde yordadığı görülmektedir (b_2 yolu ; $\beta = .74$, $SH = .10$, $t = 7.15$, $p < .001$, CI [0.54, 0.94]). Babadan algılanan reddin, psikolojik belirtiler üzerindeki toplam etkisi istatistiksel olarak anlamlıdır (c yolu; $\beta = .73$, $SH = .17$, $t = 4.22$, $p < .001$, CI [.39, 1.07]). Fakat, duygu düzenleme güçlükleri ve kişilerarası problemler değişkenleri aracı olarak eklendiğinde babadan algılanan red ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişkinin anlamsızlaştığı görülmüştür (c' yolu; $\beta = -.01$, $SH = .13$, $t = -0.05$, $p > .05$, CI [-.26, .25]) . Sonuç olarak, bulgular babadan algılanan red ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişkide, duygu düzenleme güçlükleri ve kişilerarası problemlerin aracı rolü olduğuna işaret etmektedir (Bkz. Şekil 6.).

Şekil 6. Kadın katılımcılarda babadan algılanan red ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişkide duygu düzenleme güçlükleri ve kişilerarası problemlerin aracı rolüne ilişkin Seri Çoklu Aracı Değişken Analizi

*** $p < .001$, * $p < .05$, kesintisiz çizgiler: Beta (β) değerleri anlamlı.

Dolaylı etkiler incelendiğinde, ilk dolaylı etki, babadan algılanan reddin duygu düzenleme güçlükleri aracılığıyla psikolojik belirtiler üzerindeki dolaylı etkisidir (babadan algılanan red $\rightarrow$ duygu düzenleme güçlükleri $\rightarrow$ psikolojik belirtiler), $a_1b_1 = (0.61)(0.74) = 0.455$. Bu dolaylı etki için bootstrap güven aralığı sıfırın üzerindedir (CI [.28, .66]). Dolayısıyla bu dolaylı etki, istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu bulgular, babadan algılanan reddin arttıkça duygu düzenleme güçlüklerinin arttığını ve duygu düzenleme güçlüklerinin artmasının da psikolojik belirtilerin artmasıyla kişilerarası problemlerden bağımsız bir şekilde ilişkili olduğuna işaret etmektedir.

İkinci dolaylı etki, babadan algılanan reddin duygu düzenleme güçlüğü ve kişilerarası problemlerin seri aracılığıyla psikolojik belirtiler üzerindeki dolaylı etkisidir (babadan algılanan red $\rightarrow$ duygu düzenleme güçlükleri $\rightarrow$ kişilerarası problemler $\rightarrow$ psikolojik belirtiler), $a_1d_1b_2 = (0.61)(0.37)(0.74) = 0.17$. Bu dolaylı etki için bootstrap güven aralığı sıfırın üzerindedir (CI [.10, .27]). Dolayısıyla bu dolaylı etki, istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu bulgular, babadan algılanan reddin arttıkça duygu düzenleme güçlüklerinin arttığını, duygu düzenlemede daha fazla güçlük yaşayanların da daha fazla kişilerarası problem yaşadığını ve daha fazla kişilerarası problem yaşamının da psikolojik belirtilerin artmasıyla ilişkili olduğunu göstermektedir.

Üçüncü dolaylı etki, babadan algılanan reddin kişilerarası problemler aracılığıyla psikolojik belirtiler üzerindeki dolaylı etkisidir (babadan algılanan red $\rightarrow$ kişilerarası problemler $\rightarrow$ psikolojik belirtiler), $a_2b_2 = (0.15)(0.74) = 0.11$. Bu dolaylı etki için bootstrap güven aralığı sıfırın üzerindedir (CI [.02, .23]). Dolayısıyla bu dolaylı etki, istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu bulgular, babadan algılanan reddin arttıkça kişilerarası problemlerin arttığını ve kişilerarası problemlerin artmasının da psikolojik belirtilerin artmasıyla duygu düzenleme güçlüklerinden bağımsız bir şekilde ilişkili olduğunu göstermektedir.

Son olarak, analiz sonuçlarına göre, tüm model anlamlı olup ($F_{(5, 322)} = 75.79, p < .001, R^2 = .54$) ve toplam varyansın %54'ünü açıkladığı görülmektedir (Bkz. Tablo 15).

Tablo 15. *Kadın Katılımcılarda Babadan Algılanan Red ile Psikolojik Belirtiler Arasındaki İlişkide Duygu Düzenleme Güçlükleri ve Kişilerarası Problemlerin Rolünün Seri Çoklu Aracı Değişken Analizi ile Değerlendirilmesi*

Sonuç									
	A ₁			A ₂			Y		
D	β	SH	p	β	SH	p	β	SH	p
X	0.61	0.11	.00	0.15	0.07	.026	-0.01	0.13	.96
KS	-0.43	1.14	.71	-0.44	0.68	.52	0.62	1.26	.62
AED	-2.57	2.02	.20	-0.97	1.20	.42	-3.18	2.23	.16
A ₁	...	...	...	0.37	0.03	.00	0.74	0.07	.00
A ₂	...	...	...	...	...	...	0.74	0.10	.00
S	72.25	8.67	.00	39.01	5.67	.00	-52.13	11.30	.00
	$R^2 = .10$			$R^2 = .34$			$R^2 = .54$		
	$F(3, 324) = 11.94,$			$F(4, 323) = 41.65,$			$F(5, 322) = 75.79,$		
	$p = .00$			$p = .00$			$p = .00$		

D= Değişken, S= Sabit, Y= Psikolojik Belirtiler, X= Babadan Algılanan Toplam Red, KS= Kardeş Sayısı, AED: Algılanan Ekonomik Düzey, A₁= Duygu Düzenleme Güçlükleri, A₂= Kişilerarası Problemler

3.4.4. Erkek Katılımcılarda Babadan Algılanan Kabul-Reddinin Psikolojik Belirtiler ile İlişkisinde Duygu Düzenleme Güçlükleri ve Kişilerarası Problemlerin Aracı Rolünün İncelenmesi

Erkek katılımcılarda babadan algılanan toplam reddin psikolojik belirtileri yordamasında, duygu düzenleme güçlükleri ve kişilerarası problemlerin aracı rolünü incelemek için Seri Çoklu Aracı Değişken Analizi yapılmıştır. Analizde, 5000 bootstrap örnekleme ve %95 güven aralığı kullanılmıştır.

Baron ve Kenny (1986)'nin belirttiği koşulların kontrolü için değişkenler arasındaki korelasyon katsayıları incelenmiştir. Erkek katılımcılarda babadan algılanan red, duygu düzenleme güçlükleri, kişilerarası problemler ve psikolojik belirtiler arasındaki korelasyon analizi sonuçları Tablo 16'da verilmiştir.

Tablo 16. *Erkek Katılımcılarda Baba Toplam Reddi, Duygu Düzenleme Güçlükleri, Kişilerarası Problemler ve Psikolojik Belirtiler Değişkenlerine Dair Korelasyon Analizi Sonuçları*

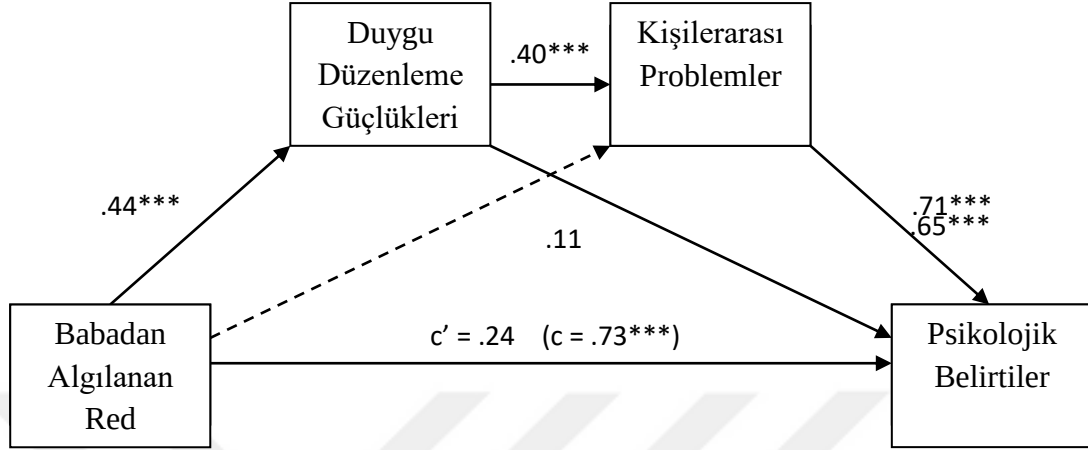
Değişkenler	1	2	3	4
1- Baba Toplam Reddi	1			
2- Duygu Düzenleme Güçlükleri	.24**	1		
3- Kişilerarası Problemler	.22**	.59**	1	
4- Psikolojik Belirtiler	.27**	.66**	.62**	1

** p<.01

Tüm değişkenler arasındaki ilişkiler istatistiksel olarak anlamlı olduğu için Seri Çoklu Aracı Değişken Analizi gerçekleştirilmiştir. Babadan algılanan red yordayıcı değişken, duygu düzenleme güçlükleri ile kişilerarası problemler aracı değişkenler ve psikolojik belirtiler yordanan değişken olarak analize dâhil edilmiştir.

Analiz sonuçlarına göre, babadan algılanan toplam red duygu düzenleme güçlüklerini istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde yordamaktadır (a_1 yolu ; $\beta = .44$, $SH = .12$, $t = 3.81$, $p < .001$, CI [0.21, .67]). Babadan algılanan red, kişilerarası problemleri anlamlı bir şekilde yordamamaktadır (a_2 yolu ; $\beta = .11$, $SH = .07$, $t = 1.63$, $p > .05$, CI [-0.02, 0.25]). Duygu düzenleme güçlükleri ise kişilerarası problemleri anlamlı bir şekilde yordamaktadır (d_1 yolu ; $\beta = .40$, $SH = .04$, $t = 10.66$, $p < .001$, CI [0.33, 0.47]). Duygu düzenleme güçlükleri ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişki incelendiğinde, analiz sonuçları duygu düzenleme güçlüklerinin psikolojik belirtileri anlamlı bir şekilde yordadığına işaret etmektedir (b_1 yolu ; $\beta = .65$, $SH = .08$, $t = 8.10$, $p < .001$, CI [0.49, 0.81]). Benzer şekilde, kişilerarası problemlerin de psikolojik belirtileri anlamlı bir şekilde yordadığı görülmektedir (b_2 yolu ; $\beta = .71$, $SH = .11$, $t = -6.23$, $p < .001$, CI [0.48, 0.93]). Babadan algılanan reddin, psikolojik belirtiler üzerindeki toplam etkisi istatistiksel olarak anlamlıdır (c yolu; $\beta = .73$, $SH = .17$, $t = 4.34$, $p < .001$, CI [.39, 1.06]). Fakat, duygu düzenleme güçlükleri ve kişilerarası problemler değişkenleri aracı olarak eklendiğinde babadan algılanan red ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişkinin anlamsızlaştığı görülmüştür (c' yolu; $\beta = 0.24$, $SH = .12$, $t = 1.92$, $p = .056$, CI [-.01, .48]). Sonuç olarak, bulgular babadan algılanan red ile psikolojik belirtiler arasındaki

ilişkide, duygu düzenleme güçlükleri ve kişilerarası problemlerin aracı rolü olduğuna işaret etmektedir (Bkz. Şekil 7.).

Şekil 7. Erkek katılımcılarda babadan algılanan red ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişkide duygu düzenleme güçlükleri ve kişilerarası problemlerin aracı rolüne ilişkin Seri Çoklu Aracı Değişken Analizi

*** $p < .001$, kesik çizgi: Beta (β) değerleri anlamlı değil, kesintisiz çizgiler: Beta (β) değerleri anlamlı.

Dolaylı etkiler incelendiğinde, ilk dolaylı etki, babadan algılanan reddin duygu düzenleme güçlükleri aracılığıyla psikolojik belirtiler üzerindeki dolaylı etkisidir (babadan algılanan red $\rightarrow$ duygu düzenleme güçlükleri $\rightarrow$ psikolojik belirtiler), $a_1b_1 = (0.44)(0.65) = 0.29$. Bu dolaylı etki için bootstrap güven aralığı sıfırın üzerindedir (CI [.15, .47]). Dolayısıyla bu dolaylı etki, istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu bulgular, babadan algılanan reddin arttıkça duygu düzenleme güçlüklerinin arttığını ve duygu düzenleme güçlüklerinin artmasının da psikolojik belirtilerin artmasıyla kişilerarası problemlerden bağımsız bir şekilde ilişkili olduğuna işaret etmektedir.

İkinci dolaylı etki, babadan algılanan reddin duygu düzenleme güçlüğü ve kişilerarası problemlerin seri aracılığıyla psikolojik belirtiler üzerindeki dolaylı etkisidir (babadan algılanan red $\rightarrow$ duygu düzenleme güçlükleri $\rightarrow$ kişilerarası problemler $\rightarrow$ psikolojik belirtiler), $a_1d_1b_2 = (0.44)(0.40)(0.71) = 0.12$. Bu dolaylı etki için bootstrap güven aralığı sıfırın üzerindedir (CI [.106, .21]). Dolayısıyla bu dolaylı etki, istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu bulgular, babadan algılanan reddin arttıkça duygu düzenleme güçlüklerinin arttığını, duygu düzenlemede daha fazla güçlük yaşayanların da daha fazla

kişilerarası problem yaşadığını ve daha fazla kişilerarası problem yaşamanın da psikolojik belirtilerin artmasıyla ilişkili olduğunu göstermektedir.

Üçüncü dolaylı etki, babadan algılanan reddin kişilerarası problemler aracılığıyla psikolojik belirtiler üzerindeki dolaylı etkisidir (babadan algılanan red $\rightarrow$ kişilerarası problemler $\rightarrow$ psikolojik belirtiler), $a_2b_2 = (0.11)(0.71) = 0.08$. Bu dolaylı etki için bootstrap güven aralığı sıfırın üzerinde değildir (CI [-.01, .20]). Dolayısıyla bu dolaylı etki, istatistiksel olarak anlamlı değildir. Bu sonuçlar, kişilerarası problemler aracılığıyla babadan algılanan reddin psikolojik belirtiler üzerinde duygu düzenleme güçlüklerinden bağımsız bir şekilde ilişkili olmadığına işaret etmektedir.

Son olarak, analiz sonuçlarına göre, tüm model anlamlı olup ($F_{(3, 243)} = 91.04$, $p < .001$, $R^2 = .53$) ve toplam varyansın %53'ünü açıkladığı görülmektedir (Bkz. Tablo 17.).

Tablo 17. *Erkek Katılımcılarda Babadan Algılanan Red ile Psikolojik Belirtiler Arasındaki İlişkide Duygu Düzenleme Güçlükleri ve Kişilerarası Problemlerin Rolünün Seri Çoklu Aracı Değişken Analizi ile Değerlendirilmesi*

Sonuç									
	A ₁			A ₂			Y		
D	β	SH	p	β	SH	p	β	SH	p
X	0.44	0.12	.00	0.11	0.07	.10	0.24	0.12	.056
A ₁	...	...	...	0.40	0.04	.00	0.65	0.08	.00
A ₂	...	...	...	...	...	...	0.71	0.11	.00
S	66.58	4.63	.00	34.95	3.69	.00	-64.80	7.64	.00
	$R^2 = .06$			$R^2 = .35$			$R^2 = .53$		
	$F(1, 245) = 14.49$,			$F(2, 244) = 65.99$,			$F(3, 243) = 91.04$,		
	$p = .00$			$p = .00$			$p = .00$		

D= Değişken, S= Sabit, Y= Psikolojik Belirtiler, X= Babadan Algılanan Toplam Red, A₁= Duygu Düzenleme Güçlükleri, A₂= Kişilerarası Problemler

4. BÖLÜM

TARTIŞMA

Bu çalışma ebeveyn kabul-reddi, duygu düzenleme güçlükleri, kişilerarası problemler ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişkileri araştırmayı amaçlamıştır. Bu bölümde çalışmanın araştırma sorularına cevap aramak amacıyla gerçekleştirilen istatistiksel analizlerden elde edilen bulgular, literatür ışığında değerlendirilmiştir. İlk olarak ebeveyn kabul-reddi, duygu düzenleme güçlükleri, kişilerarası problemler ve psikolojik belirtiler değişkenleri arasındaki ilişkilere dair bulgular tartışılmıştır. Daha sonra çalışmada yer alan ana değişkenlerin demografik özelliklere göre karşılaştırılmasına dair bulgular değerlendirilmiştir. Son olarak, ebeveyn kabul-reddi ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişkide duygu düzenleme güçlükleri ve kişilerarası problemlerin rolü incelenmiştir. Anneden ve babadan algılanan kabul red ile ilgili erkek ve kadın katılımcılar için ayrı ayrı oluşturan modeller değerlendirilmiştir. Araştırma sorularına ilişkin bulgular değerlendirildikten sonra, çalışmanın genel bulguları, çalışma bulgularının klinik doğrular, çalışmanın sınırlılıkları ve ileriki çalışmalar için öneriler tartışılmıştır.

4.1. EBEVEYN KABUL-REDDİ, DUYGU DÜZENLEME GÜÇLÜKLERİ, KİŞİLERARASI PROBLEMLER VE PSİKOLOJİK BELİRTİLER ARASINDAKİ İLİŞKİLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Ebeveyn kabul-reddi ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişkide duygu düzenleme güçlükleri ve kişilerarası problemlerin rolünün araştırıldığı bu çalışmada, öncelikle bu değişkenler arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Tablo 3'te aktarılan Pearson Korelasyon Analizi sonuçlarına göre, çalışmanın ana değişkenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler bulunmaktadır. Bu bölümde, değişkenler arasındaki ilişkiler literatür ışığında tartışılmıştır.

İlk olarak, anneden ve babadan algılanan red puanları birbirleriyle anlamlı bir şekilde ilişkili bulunmuştur. Bu bulgu, Türkiye'de ve yurtdışında yapılan çalışmalarla paralellik göstermektedir (Cournoyer, Sethi ve Cordero, 2005; Forehand ve

Noussianine, 1993; Litovsky ve Dusek, 1985; Chen ve Rubin, 1994; Varan, Rohner ve Eryuksel, 2008; Karpat, 2010; Ünübol, 2011; Yakın, 2011). Ayrıca, katılımcıların ebeveynlerinden algılamış oldukları kabul ve red genel olarak incelendiğinde, ebeveyn kabul reddi ölçeğinden alınan puan ortalamalarının erkek ve kadın katılımcılar için sıcaklık boyutunun olumlu ucuna yakın olduğu görülmektedir. Katılımcılar ebeveynlerinden sıcaklık, şefkat, ilgi, bakım, destek veya sevgiyi içeren kabul etme algılamışlardır. Bu bulgu, Türkiye’de ve yurtdışında yapılan ebeveyn kabul reddi ile ilgili çalışma bulgularıyla uyumludur (Cournoyer, Sethi ve Cordero, 2005; Dwary, 2010; Rohner ve Rohner, 1981; Dural ve Yalçın, 2014; Varan, 2005; Akkuş-Örün, 2010; Varan, Rohner ve Eryuksel, 2008; Erkman ve Rohner, 2006; Eryavuz, 2006; Karpat, 2010; Öngider, 2006; Batum, 2007; Salahur, 2010; Ünübol, 2011; Lila, García ve Gracia, 2007; Geyik, 2018; Kavak, 2013).

Çalışma bulgularına göre hem anneden hem de babadan algılanan reddin psikolojik belirtiler ile olumlu yönde anlamlı bir şekilde ilişkili olduğu bulunmuştur. Başka bir deyişle, kişilerin çocukluk döneminde anne ve babalarından algılamış oldukları red arttıkça psikolojik belirti düzeyleri de artmaktadır. Kişilerin çocukluk döneminde ebeveynlerinden algılamış oldukları tutumların ileriki dönemde psikopatoloji göstermeleriyle ilişkisi birçok farklı çalışmada incelenmiştir. Giriş bölümünde de aktarıldığı gibi, ebeveyn reddi, depresyon, depresif belirtiler ve intihar eğilimi, kaygı, obsesif kompulsif bozukluk, davranım problemleri, yeme bozuklukları olmak üzere farklı psikopatolojik belirtilerle ilişkili bulunmuştur (Chen, Rubin ve Li, 1995; Rojo-Moreno, Livianos-Aldana, Cervera-Martinez ve Dominguez-Carabantes, 1999; Robertson ve Simons, 1989; Campos, Besser, ve Blatt, 2013; Rapee, 1997; Giaouzi ve Giovazolias, 2015; Arrindell ve diğ., 1989; Azevedo, Simões, Marques, Cunha ve Santo, 2013; Vulić-Prtoric ve Macuka, 2006; Alonso ve diğ., 2004; Kim ve diğ., 2003; Esparon ve Yelowlees, 1992; Herraiz-Serran ve diğ. , 2015). Rohner ve Britner tarafından yapılan gözden geçirme çalışmasına göre (2002), ebeveyn kabul reddi depresyon ve depresif duygudurumu, davranış problemleri ve madde bağımlılığı ile evrensel olarak ilişkili gözükmemektedir. Sonuç olarak, ebeveyn kabul-reddi ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişkiye dair çalışma bulguları, literatürdeki çalışma bulgularıyla paralellik göstermektedir.

Literatürde bağlanma kuramından hareketle yürütülen çalışmalarda, genellikle anne-çocuk ilişkisine odaklanılmaktadır. EKAR kuramı üzerine bina edilen bu çalışmada ise annenin etkisinin yanı sıra babanın etkisi de araştırılmaktadır. Çalışmada kadın katılımcılarda anneden ve babadan algılanan toplam reddin, psikolojik belirtilerle ilişkisi benzer orandayken, erkek katılımcılarda algılanan baba reddi, algılanan anne reddine kıyasla, psikolojik belirtilerle daha yüksek düzeyde ilişkili bulunmuştur. Erkek katılımcıların babalarından algıladıkları reddin psikolojik belirtilerle ilişkisinin daha yüksek olması, erkek çocukların hemcins oldukları ebeveyn olarak babalarını daha fazla örnek almaları ve babalarının davranışlarına daha fazla dikkat etmeleri dolayısıyla olabilir.

Babanın katılımı ve ergenlik öncesi çocukların davranışsal problemleri arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışmada (Yılmazçetin, 2003), babanın katılımının çocukların davranışsal problemleri ile olumsuz yönde ilişkili olduğu bulunmuştur. Bayat (2015)'ın çalışmasında, baba reddinin psikopatolojiyle ilişkisinin anne reddiyle psikopatoloji arasındaki ilişkiye kıyasla daha yüksek olduğu görülmüştür. Başka bir çalışmada ise, hem baba ve hem anneden algılanan red, çocukların psikolojik uyumuyla ilişkiliyken, algılanan anne reddi çocuğun davranışsal problemlerinde doğrudan, baba reddi ise anne reddinin aracılığıyla dolaylı olarak ilişkili bulunmuştur (Lila, García ve Gracia, 2007). Çin'de ebeveyn kabul reddi ölçeği kullanılarak yapılan bir çalışmada ise annenin sert ebeveynliğinin etkisi cinsiyete göre farklılaşmazken, babaların sert ebeveynliğinin, erkek çocuklarını kızlara göre daha fazla etkilediği bulunmuştur (Chang, Schwartz, Dodge, ve McBride-Chang, 2003). Loeber ve Stouthamer-Loeber (1986) tarafından yapılan meta analiz çalışmasına göre, babanın davranışı, çocuklarda saldırganlık ve suç işlemeye daha fazla ilişkili olma eğilimindedir. Rohner ve Veneziano (2001)'nin babanın rolünü inceledikleri çalışmada, anne gibi babanın da çocukların gelişiminde önemli bir figür olduğu vurgulanmıştır. Hem anne hem de babanın reddi, çeşitli psikolojik bozukluklar, psikolojik uyum sorunları, akademik sorunlar, madde ve alkol bağımlılığı, davranım problemleriyle ilgiliyken; anne ve baba kabulünün, bu sorunların çoğu için etkili bir koruyucu olduğu ve mutluluk, fiziksel ve psikolojik sağlık, sosyal yeterlilik, akademik başarı gibi durumlarla ilişkili olduğu gösterilmiştir (Rohner ve Veneziano, 2001).

Çalışmada ebeveyn kabul-reddi, duygu düzenleme güçlükleri ve kişilerarası problemler değişkenleriyle istatistiksel olarak anlamlı şekilde ilişkili bulunmuştur. Ebeveynler, çocukların duygu düzenleme becerileri ve sosyal becerilerinin gelişiminde önemli rol oynamaktadır. Ebeveynlerin çocukların duygu düzenleme becerilerine olan etkisine birçok makalede işaret edilmektedir (Cole, Michel ve Teti, 1994; Thompson, 1994; Shipman ve diğ., 2007; Kitahara, 1987; Rohner, 2004). Benzer şekilde, ebeveynlerin olumsuz yaklaşımlarının çocukların sosyal yetkinlik, psikososyal yeterlilik, sosyal problem çözme becerileri gibi sosyal ilişkilere dair değişkenlerde olumsuzluklarla ilişkili olduğu literatürdeki çeşitli çalışma bulgularındandır (Pettit, Dodge ve Brown, 1988; Lamborn, Mounts, Steinberg, ve Dornbusch, 1991; Tepeli ve Yılmaz, 2013). Gilbert, Allan ve Goss (1996) tarafından yapılan çalışmada, ebeveynleri tarafından küçük düşürme/utandırma ve kayırmacılık algılamış olmanın, kişilerarası problemler ve psikopatoloji yatkinlığında önemli olduğu bulunmuştur. Özetle, ebeveyn kabul-reddinin duygu düzenleme güçlükleri ve kişilerarası problemlerle ilişkisine dair çalışma bulguları literatürle tutarlılık göstermektedir.

Duygu düzenleme güçlükleri, kişilerarası problemler ile de orta düzeyde, istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki göstermiştir. Kişilerin duygu düzenlemede yaşadığı güçlük arttıkça kişilerarası problem göstermelerinde de artış gözlenmiştir. Literatürde daha çok çocuklarla yürütülen çalışmalarda duygu düzenlemede yaşanan güçlüklerin, akranla sosyal ilişkiler ile olumsuz ilişkili olduğu, yüksek düzey sosyal işlevselliğin ise duygu düzenleme becerisi ile ilişkili olduğu ifade edilmektedir (Eisenberg ve diğ., 1993; Hubbard ve Cole, 1994; Eisenberg ve diğ., 1997). Gross ve John (2003) tarafından yürütülen çalışmada, olumlu duygu düzenleme, kişilerarası ilişkilerin daha iyi olmasıyla ilişki bulunmuştur. Sonuç olarak, duygu düzenleme güçlükleri ile kişilerarası problemler arasındaki anlamlı ilişki, literatürle uyumlu gözükmektedir.

Çalışma bulgularına göre, duygu düzenleme güçlükleri ile psikolojik belirtiler arasında pozitif yönde, orta düzeyde, anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Diğer bir ifadeyle, kişilerin duygu düzenlemede yaşadıkları güçlük arttıkça, gösterdikleri psikolojik belirti miktarı da artmaktadır. İlgili literatür incelendiğinde, duygu düzenlemenin, depresyon, kaygı bozukluğu, travma sonrası stres bozukluğu, sınır kişilik bozukluğu, yeme bozuklukları gibi birçok farklı psikopatoloji ile ilişkili bulunduğu görülmektedir (Mennin, Heimberg, Turk, ve Fresco, 2005; McLaughlin, Mennin ve Farach, 2007;

Mennin, Holoway, Fresco, Moore ve Heimberg, 2007; Soenke, Hahn, Tull ve Gratz, 2009; Kim ve Cicchetti, 2010; Berking, Wirtz, Svaldi, ve Hofmann, 2014; Garnefski, Teerds, Kraaij, Legerstee ve van den Kommer, 2004; Tull, Barrett, McMillan ve Roemer, 2007; Niedtfeld ve diğ., 2010; Svaldi, Griepenstroh, Tuschen-Caffier ve Ehring, 2012; Harrison, Sullivan, Tchanturia ve Treasure, 2009; Sim ve Zeman, 2005; Gupta, Rosenthal, Mancini, Cheavens ve Lynch, 2008). Çalışmada duygu düzenleme güçlükleri ile psikolojik belirtiler arasında anlamlı bir ilişki bulunması, beklenen ve literatürle paralellik gösteren bir bulgudur.

Son olarak, kişilerarası problemler ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişkiye bakıldığında, pozitif yönde, orta düzeyde, anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Başka bir deyişle, kişilerin yaşadığı kişilerarası problemler arttıkça, gösterdikleri psikolojik belirtiler de artmaktadır. Daha önceki çalışmalarda kişilerarası problemlerin, sosyal ve genel kaygı bozukluklarıyla, psikolojik belirtilerle, sınır kişilik bozukluğu, antisosyal kişilik bozukluğu, çekingen kişilik bozukluğu olmak üzere kişilik bozukluklarıyla ilişkili olduğu bulunmuştur (Eng ve Heimberg, 2006; Kachin, Newman, ve Pincus, 2001; Akyunus ve Gençöz, 2016; Hilsenroth, Menaker, Peters ve Pincus, 2007; Barnow ve diğ., 2009; Edens, 2009; Alden ve Capreol, 1993).

Özetle, çalışmanın ana değişkenleri olan ebeveynlerden algılanan red, duygu düzenleme güçlükleri, kişilerarası problemler ve psikolojik belirtiler, birbirleriyle istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler göstermiştir ve bu bulgular, literatürle uyumlu gözükmektedir.

4.2. ÇALIŞMADAKİ ANA DEĞİŞKENLERİN DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERE GÖRE KARŞILAŞTIRILMASINA İLİŞKİN DEĞERLENDİRMELER

Çalışmada ebeveyn kabul-reddi, duygu düzenleme güçlükleri, kişilerarası problemler ve psikolojik belirtiler değişkenlerinin, cinsiyet, yaşanılan yer, en uzun süre yaşanılan yer, anne ve baba eğitim seviyeleri, kardeş sayısı, kaçınıcı kardeş olduğu ve algılanan ekonomik seviye olmak üzere çeşitli demografik özellikler açısından farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Analiz sonuçlarına göre, algılanan baba kabul-reddinin cinsiyet, kardeş sayısı ve algılanan ekonomik seviye açısından, anne kabul-reddi kardeş sayısı açısından farklılaşmıştır. Duygu düzenleme güçlükleri ve kişilerarası problemler

demografik değişkenler açısından anlamlı bir şekilde farklılaşmamıştır. Psikolojik belirtiler ise yalnızca algılanan ekonomik seviye açısından farklılaşmıştır. Bu bölümde, bu değişkenlerin demografik özelliklere göre farklılaşması tartışılacaktır.

Ebeveyn kabul-reddinin cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığının araştırıldığı analiz sonuçlarına göre, anneden algılanan toplam red, kadın ve erkek katılımcılarda farklılaşmazken, babadan algılanan toplam red, erkek katılımcılarda istatistiksel açıdan anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur. Cinsiyetin ebeveyn kabul-reddine etkisi konusunda literatürde birbirinden farklı bulgular bulunmaktadır. Çalışma sonuçlarıyla uyumlu bir şekilde, üç kuşaktan katılımcıların ebeveyn kabul-reddi açısından incelendiği çalışmada (Ünüböl, 2011), algılanan anne reddi üç grupta da cinsiyet açısından farklılaşmazken, algılanan baba reddinin yetişkin grupta erkek katılımcılarda daha yüksek olduğu gözlenmiştir. Dwairy (2010)'nin çalışmasında da erkek katılımcılar, kadın katılımcılara göre toplamda daha fazla red, daha az kabul algılamışlardır. Çalışma bulgularıyla paralellik gösteren bir şekilde, Geyik (2018)'in çalışmasında da anne reddi, cinsiyetler açısından farklılaşmazken, baba reddi erkek katılımcılarda kadınlara kıyasla daha yüksek bulunmuştur. Deniz (2014)'in çalışmasında da erkek katılımcılarda kadınlara kıyasla baba reddi daha yüksektir. Hussain, Alvi, Zeeshan, ve Nadeem (2013)'ın baba reddini inceledikleri çalışmada, erkekler kadınlara göre babalarını daha fazla reddedici algılamışlardır. Vulić-Prtorić ve Macuka (2006) tarafından çocuk ve ergenlerle yürütölen çalışmada da, erkeklerde kızlara kıyasla baba ve anne reddi daha yüksek bulunmuştur. Dural ve Yalçın (2014) ise, erkek katılımcıların kadın katılımcılara göre hem anne hem de babalarından daha fazla red algıladığını bulmuşlardır, fakat babadan algılanan red açısından olan karşılaştırmada kadın ve erkeklerin baba toplam red ortalamaları farkı ve anlamlılık düzeyi daha yüksektir. Batum (2007)'un 7-11 yaşlarındaki çocuklarla gerçekleştirdiği çalışmada ise erkekler anne ve babalarını daha fazla reddedici algılamışlardır. Kavak (2013)'ın çalışmasında da erkek katılımcılarda kadınlara kıyasla, algılanan anne ve baba reddinin daha yüksek olduğu bulunmuştur. Anne-babası evli olan çocuklarla anne-babası boşanma sürecinde olan çocukların karşılaştırıldığı bir çalışmada ise (Kabaoğlu, 2011), anne-babası boşanma sürecinde olan çocuklarda ebeveyn kabul-reddi cinsiyet açısından farklılaşmazken, anne-babası evli olan çocuklarda anne ve baba reddi erkeklerde daha yüksek bulunmuştur. Varan (2005), Salahur (2010), Eryavuz (2006), ve

Cournoyer, Sethi ve Cordero (2005) 'un çalışmalarında ise, ebeveyn kabul-reddi cinsiyete göre farklılaşmamıştır. Sonuç olarak, erkek katılımcıların babalarından algıladığı reddin kadın katılımcılara göre yüksek olması, literatürdeki bazı çalışmalarla tutarlılık göstermektedir.

Erkek katılımcıların algıladığı baba reddinin kadınlara kıyasla daha yüksek olmasında etkili olan farklı sosyokültürel ve psikolojik etkenler olabilir. Toplumsal olarak bakıldığında, anneler babalara kıyasla çocuklarıyla daha yakından ilgilenme eğilimindeyken, babalar çocuklarıyla ilişkilerini belirli bir mesafede sürdürerek otoritelerini koruma eğilimindedir (Erkman ve Rohner, 2006). Çocuklar hemcins oldukları ebeveyni model alırlar ve bu durum bu ebeveynle kurulan duygusal bağı geliştirir (Bussey ve Bandura, 2014). Dolayısıyla babaların otoritelerini korumaya çalışırken mesafeli bir tavır içerisinde bulunmaları, hemcinsleri olarak erkek çocuklarını daha fazla etkiliyor olabilir. Ayrıca, bu bulgu kız çocuklarının, birtakım ev içi sorumlulukları almaları ve dolayısıyla bu yönden ebeveynlerinin takdirini kazanmaları ile ilişkili olabilir (Geyik, 2018). Çocuk yetiştirmede annenin rolünün fazla olması, çocukların anneye ilişkilerini belirli bir yakınlığa taşıyor olabilir.

Ebeveyn kabul-reddinin kardeş sayısına göre bir değişim gösterip göstermediğinin araştırıldığı analiz sonuçlarına göre, katılımcıların kardeş sayılarındaki artış, ebeveyn reddindeki artış ile ilişkilidir. Kardeş sayısının ebeveyn kabul-reddine etkisi konusunda literatürde birbirinden farklı bulgular bulunmaktadır. Yakın (2011)'ın çalışmasında ise baba reddi kardeş sayısına göre farklılaşmazken, anne reddi kardeş sayısına göre farklılaşmaktadır. Kardeşi olmayan ya da bir kardeşi olan katılımcılara kıyasla, iki veya daha fazla kardeşi olanlar annelerinden daha az sıcaklık, daha fazla düşmanlık/saldırganlık ve ihmal algılamışlardır. Deniz (2014)'in çalışmasında da kardeşi olmayan ya da bir kardeşi olan katılımcılara kıyasla birden fazla kardeşi olanlar, ebeveynlerini daha fazla reddedici algılamışlardır. Kardeşi olmayanlar, tek kardeşe sahip olanlar ve iki veya daha fazla kardeşe sahip olan katılımcıların karşılaştırıldığı çalışmada ise, algılanan anne/baba sıcaklığı, anne/baba düşmanlığı, anne/baba ihmali, anne/baba ayrışmamış reddi kardeş sayısına göre farklılaşmamıştır (Pektaş, 2015). Kardeş sayısının ebeveyn kabul-reddiyle ilişkisi konusunda farklı bulgular bulunmaktadır. Bu çalışmada kardeş sayısındaki artış ile ebeveyn reddinin artmasının farklı açıklamaları olabilir. Kardeş sayısı arttıkça ebeveynlerin bir çocuğa ayırabildikleri

vakit ve enerji azalabilmektedir. Çocuk sayısının artmasıyla maddi imkânların sınırlanması, ebeveynde strese sebep olarak çocuğa yansiyabilir.

Ebeveyn kabul-reddinin algılanan ekonomik seviyeye göre farklılaşıp farklılaşmadığının araştırıldığı analiz sonuçlarına göre, anne kabul-reddi algılanan ekonomik seviyeye göre farklılaşmamaktadır. Fakat baba toplam red puanları, ailesinin ekonomik bakımdan alt veya orta-alt seviyeye girdiğini belirten katılımcılarda, ailesinin ekonomik bakımdan üst veya orta-üst seviyeye girdiğini belirten katılımcılara göre daha yüksek bulunmuştur. Deniz (2014)'in çalışmasında, düşük ve orta gelir seviyesine sahip olan katılımcılar, yüksek gelir seviyesine sahip olanlara kıyasla daha fazla ebeveyn reddi algılamışlardır. Yakın (2011)'in çalışmasında ise, ebeveyn kabul-reddi ailenin gelirine göre farklılaşmamıştır. Alt ve üst sosyoekonomik seviyeden annelerin çocuk kabul-reddinin karşılaştırıldığı çalışmada, alt sosyoekonomik seviyeden annelerin red puanlarının, üst sosyoekonomik seviyedekilere kıyasla daha yüksek olduğu bulunmuştur (Erkman ve Toran, 2010). Dwairy (2010) tarafından yürütülen çalışmada ise, ebeveyn kabulünün aile ekonomik seviyesiyle olumlu yönde, ebeveyn reddinin ise aile ekonomik seviyesiyle olumsuz olarak ilişkili olduğu saptanmıştır. Çin'de yapılan bir çalışmada (Chen ve Rubin, 1994) ise aile geliri ve konut koşulları, ebeveyn kabulüyle olumsuz olarak ilişkili bulunmuştur. Çalışmada, bu durumu açıklamak için, ebeveynlerin daha fazla gelir elde etmek için çalışırken çocuk yetiştirmeye daha az ilgileniyor olabilecekleri ifade edilmiştir. Ekonomik durumu zayıf ailelerin ise çocuklarının gelecekte başarılı olmalarına ilişkin daha fazla beklentiye sahip olma ihtimallerinin yüksek olabileceği ve bundan dolayı çocuklarına daha fazla zaman ve enerji ayırıyor olabilecekleri belirtilmiştir.

Psikolojik belirtilerin algılanan ekonomik seviyeye göre farklılaşıp farklılaşmadığının araştırıldığı analiz sonuçlarına göre, ailesinin ekonomik bakımdan alt veya orta-alt seviyeye girdiğini belirten katılımcıların psikolojik belirti puanlarının, ailesinin ekonomik bakımdan üst veya orta-üst seviyeye girdiğini belirten katılımcılara göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Ailenin ekonomik bakımından zayıf olması, kişinin yetersiz beslenme ve bakım, ekonomik belirsizlikler, sağlık ve eğitim imkânlarının düşük olması gibi çeşitli stresörlere daha fazla maruz kalmasına sebep olarak psikopatolojiye yol açıyor olabilir. Evans ve English (2002) tarafından yürütülen çalışmada, şiddet, ailevi çalkantı, çocuk-aile ayrılığı olmak üzere üç psikososyal ve

kalabalık, gürültü ve konut kalitesi olmak üzere üç fiziksel stres etkeni ele alınmıştır. Çalışma bulguları, düşük gelirli çocukların orta gelirli çocuklara göre daha fazla stres etkenine maruz kaldığına ve düşük gelirli çocukların kendi beyanlarına dayalı psikolojik iyi oluşları ve anneleri tarafından değerlendirilen psikolojik sağlıklarının daha düşük olduğuna işaret etmiştir. Ülkemizde yapılmış çalışma sonuçlarına bakıldığında, Deniz (2014)'in çalışmasında da bu çalışmanın bulgularıyla uyumlu olarak, düşük gelir seviyesine sahip olan katılımcıların, orta ve yüksek gelir seviyesine sahip olanlara kıyasla daha fazla psikolojik belirti gösterdiği bulunmuştur. Yakın (2011) çalışmasında, aile gelirinin depresyon üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmamıştır.

4.3. EBEVEYN KABUL-REDDİ İLE PSİKOLOJİK BELİRTİLER ARASINDAKİ İLİŞKİDE DUYGU DÜZENLEME GÜÇLÜKLERİ VE KİŞİLERARASI PROBLEMLERİN ROLÜNE İLİŞKİN DEĞERLENDİRİLMELER

Bu bölümde, erkek ve kadın katılımcılar için algılanan anne ve baba reddi ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişkide duygu düzenleme güçlükleri ve kişilerarası problemlerin rolüne ilişkin ulaşılan bulgular değerlendirilmiştir.

Kadın katılımcılarda anneden ve babadan algılanan reddin psikolojik belirtilerle ilişkisi karşılaştırıldığında, oluşturulan modellerin analiz sonuçlarına göre benzer değerlerde olduğu görülmektedir. Kadın katılımcılarda, hem anneden hem babadan algılanan reddin psikolojik belirtilerle ilişkisinde duygu düzenleme güçlüklerinin ve kişilerarası problemlerin aracı rolü bulunmaktadır. Ebeveyn kabul-reddi ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişki de, kadın katılımcılarda anne ve baba için aynı orandadır. Bu bulgular, kadınlarda babanın da anneye benzer olarak etkili olduğuna işaret etmektedir.

Erkek katılımcılarda da anneden ve babadan algılanan reddin psikolojik belirtilere olan doğrudan etkisi, duygu düzenleme güçlükleri ile kişilerarası problemlerin eklenmesiyle anlamlılığını kaybetmektedir. Ebeveyn kabul-reddi ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişkide duygu düzenleme güçlüklerinin ve kişilerarası problemlerin aracı rolü bulunmaktadır. Erkek katılımcılarda, babadan algılanan reddin psikolojik belirtilere olan doğrudan etkisi duygu düzenleme güçlükleri ile kişilerarası problemlerin eklenmesiyle istatistiksel anlamlılığını kaybetmiştir, fakat anlamlılık düzeyinin sınıra yakın bir

değerde olması ($p = .056$) dikkat çekmiştir. Katılımcı sayısının daha fazla olması durumunda bu bulgunun değişebileceği, erkeklerde baba reddinin psikolojik belirtileri yordamasında doğrudan veya başka değişkenlerle açıklanabilecek bir etkisinin olabileceği düşünülmektedir. Ebeveyn kabul-reddi, duygu düzenleme güçlükleri, kişilerarası problemlerin ele alındığı hem erkek hem kadın katılımcılar için oluşturulan modellerde, psikolojik belirtilerdeki varyansın yaklaşık yarısı açıklanmaktadır.

Kadın katılımcılarda, ebeveyn kabul-reddinin psikolojik belirtiler üzerindeki dolaylı etkileri incelendiğinde, her üç dolaylı etki de istatistiksel olarak anlamlıdır. Anneden veya babadan algılanan reddin psikolojik belirtiler üzerindeki kişilerarası problemler aracılığıyla olan dolaylı etkisi ile duygu düzenleme güçlüğü ve kişilerarası problemlerin seri aracılığıyla olan dolaylı etkisinin birbirine yakın büyüklükte olduğu görünmektedir. Anneden veya babadan algılanan reddin duygu düzenleme güçlükleri aracılığıyla psikolojik belirtiler üzerindeki dolaylı etkisi ise toplam dolaylı etkide en yüksek paya sahiptir.

Erkek katılımcılarda, ebeveyn kabul-reddinin psikolojik belirtiler üzerindeki dolaylı etkileri incelendiğinde, ebeveyn kabul reddinin kişilerarası problemler aracılığıyla psikolojik belirtileri etkilediği dolaylı yol istatistiksel olarak anlamlı olmayıp, kişilerarası problemler bu açıdan denkleme girmemektedir. İlgili modelde erkek katılımcılar için kişilerarası problemlerin ebeveyn kabul-reddi ile psikolojik belirtiler arasında doğrudan bir aracı rolünün olmamasının sebebi net değildir. Ebeveyn kabul reddi ile kişilerarası problemlerin birlikte araştırıldığı araştırmalar, saptanabildiği kadarıyla oldukça kısıtlıdır. Anneden veya babadan algılanan reddin psikolojik belirtiler üzerindeki duygu düzenleme güçlükleri aracılığıyla olan dolaylı etkisi ile duygu düzenleme güçlüğü ve kişilerarası problemlerin seri aracılığıyla olan dolaylı etkisi ise anlamlı bulunmuştur.

Özetlenecek olursa, ebeveyn kabul reddi ile psikolojik belirtiler arasındaki doğrudan ilişki, duygu düzenleme güçlükleri ve kişilerarası problemler değişkenlerinin denkleme girmesiyle istatistiksel olarak anlamlılığını kaybetmiştir. Başka bir ifadeyle, ebeveyn kabul-reddinin psikolojik belirtilerle ilişkisinin, duygu düzenleme güçlükleri ve kişilerarası problemler aracılığıyla olduğu bulunmuştur. Buna göre, ebeveyn kabul-reddi ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişkide, duygu düzenleme güçlükleri ve kişilerarası problemler tam aracı rol üstlenmektedir. Literatürde ebeveyn kabul-reddi ile

psikolojik belirtiler arasındaki ilişkide duygu düzenlemenin aracı rolüne işaret eden çalışmalar bulunmaktadır.

Konuyla ilgili olarak literatür incelendiğinde, çalışma bulgularıyla benzeşen çalışma sonuçları bulunmaktadır. Baker ve Hoerger (2012) tarafından yapılan çalışmada da üniversite öğrencilerinde ebeveynlerin çocuk yetiştirme davranışları ile öz-düzenleme, sosyo-duygusal uyum ve psikopatoloji arasında ilişki incelenmiş ve ebeveynlerin çocuk yetiştirme davranışları ile sosyo-duygusal uyum ve psikopatoloji arasında ilişkide duygu düzenlemeyi de içeren öz-düzenleme değişkeninin aracı rolünün olduğu bulunmuştur. Bu çalışmada ayrıca ebeveynin sıcaklığının öz-düzenlemenin ve kişilerarası ve akademik uyumun daha iyi olmasıyla ilişkili olduğu bulunmuştur. Kim ve Cicchetti (2010) tarafından 6-12 yaşlarındaki çocuklarla yürütülen boylamsal bir çalışmada, istismarla ilgili değişkenler, adaptif duygu düzenlemenin düşük olmasıyla ilişkili bulunmuş, duygu düzenlemenin içselleştirme ve dışsallaştırma belirtileriyle ilişkisine bakıldığında akran ilişkilerinin etkisi görülmüştür. Çalışmaya göre, daha yüksek duygu düzenleme, takip süresi sonunda daha yüksek akran kabulünü yordamaktadır, bu da daha düşük içselleştirme belirtileri göstermekle ilişkilidir. Ayrıca, daha düşük duygu düzenlemenin, daha yüksek dışsallaştırma belirtileriyle ilişkili olduğu; yüksek dışsallaştırma belirtilerinin, takip süresi sonundaki akran reddi ile, bunun da takip sonunda daha yüksek dışsallaştırma belirtileriyle ilişkili olduğu bulunmuştur. Ergenlik öncesi çağda olan kızlarla yapılan bir başka boylamsal bir çalışmada ise üzüntüyü düzenlemede güçlüklerin sonraki dönemdeki depresif belirtileri yordadığı ve özellikle düşük ebeveyn kabulünün varlığında, üzüntünün düzenlenmesinde yaşanan güçlüklerin, ileride depresyon riskini artırdığı bulunmuştur (Feng ve diğ., 2009). Chang, Schwartz, Dodge, ve McBride-Chang (2003) tarafından yürütülen çalışmada, sert ebeveynliğin, okul ortamında çocuğun saldırganlık seviyesiyle hem doğrudan hem de duygu düzenleme aracılığıyla dolaylı bir şekilde ilişkili olduğu bulunmuştur. Burns, Jackson ve Harding (2010) tarafından yürütülen çalışmada, fiziksel, cinsel veya duygusal istismar yaşadığını bildiren kadınlarda daha fazla duygu düzenleme güçlükleri görüldüğü ve duygu düzenleme güçlüklerinin fiziksel ve duygusal istismar ile travma sonrası stres belirtileri arasındaki ilişkiyi kısmi olarak açıkladığı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak, çocukluk dönemine ilişkin algılanan ebeveyn kabul-reddinin, duygu düzenleme güçlükler yaşama eğilimini arttırdığı ve bunun da kişilerin kişilerarası

problemler yaşaması üzerinde etkili olarak psikolojik belirti gösterme eğilimini olumsuz yönde etkilediği ifade edilebilir. Çalışma sonucunda elde edilen bu bulgunun, kişilerin ebeveynleriyle ilişkilerinin duygu düzenlemenin ve sosyal becerilerin gelişiminde önemli bir rol oynadığı ve duygu düzenleme becerilerinin de sosyal yetkinlik geliştirilmesinde etkili olduğu yönündeki hipotezleri desteklediği söylenebilir. Saptanabildiği kadarıyla literatürde toplu olarak bu değişkenlerle yapılmış başka bir çalışma bulunmamaktadır. Dolayısıyla bu çalışmanın literatürdeki bir boşluğu doldurduğu düşünülmektedir.

4.4. KLİNİK DOĞURGULAR

Bu çalışma ile ebeveyn kabul reddi ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişki ve bu ilişkiyi etkileyen faktörler ele alınmıştır. Ebeveyn kabul-reddi, duygu düzenleme güçlükleri ve kişilerarası problemler, psikolojik belirtileri yordamada etkilidir. Dolayısıyla, kliniğe psikolojik belirtilerle başvuran kişilerin geçmişte algılamış oldukları ebeveyn tutumları, duygu düzenleme güçlükleri ve sosyal becerilerinin ayrıntılı olarak incelenmesinin önemli olduğu düşünülmektedir. Klinik ortamda, kişinin psikolojik belirtileri ele alınırken, uygulayıcıların kişinin ebeveynine dair algısının, duygu düzenleme becerilerinin ve kişilerarası ilişkilerinin yakınmaları etkileyebileceğini dikkate alarak, görüşmelerin planlaması ve yürütmesinin önemli olduğu düşünülmektedir.

Çalışma bulguları, ebeveyn kabul reddi ile psikolojik belirtiler arasında anlamlı bir ilişki olduğunu fakat duygu düzenleme güçlükleri ve kişilerarası problemler değişkenleri kontrol edildiğinde, ebeveyn kabul-reddinin psikolojik belirtiler üzerindeki etkisinin istatistiksel olarak anlamsızlaştığını göstermiştir. Başka bir ifadeyle, çocukluk dönemine ilişkin algılanan ebeveyn reddinin, yetişkinlikte psikolojik belirti göstermekle ilişkisi anlamlı olmakla birlikte, bu ilişkide duygu düzenleme güçlükleri ve kişilerarası problemlerin aracılığı bulunmaktadır. Çocukluk dönemine ilişkin algılanan ebeveyn kabul-reddinin kişilerin psikolojik belirtileri üzerindeki etkisiyle ilişkili müdahalelerin, kişilerin duygu düzenleme süreçlerine ve kişilerarası ilişkilerine temas etmeyi de içerecek şekilde yapılandırılmasının önemli olduğu düşünülmektedir. Dolayısıyla, kişilere sunulacak müdahalelerin kişilerin şu anki duygu düzenleme ve sosyal beceriyle ilişkili süreçleri hedeflemesi önem arz etmektedir.

Ebeveyn kabul-reddi ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişkide, duygu düzenleme güçlükleri ve kişilerarası problemlerin rolünün cinsiyetler için ayrı ayrı değerlendirilmesi, daha detaylı bulguların ortaya çıkmasına yardımcı olmuştur. Ayrıca çalışma bulguları, ebeveyn kabul-reddinin erken yetişkinlik döneminde de önemli olmaya devam ettiğine işaret etmektedir. Kişilerin ileride psikolojik belirti göstermelerinde etkili olan ebeveyn tutumlarına karşı, erken dönemde önlem alınmasının ileride karşılaşılabilecek sorunları önlemede önemli olduğu düşünülmektedir. Çocuk yetiştirmeye dair ailelere yönelik eğitim programlarının tasarlanması ve uygulanmasının, olumsuz ebeveyn tutumlarının sebep olabileceği sorunların önlenmesine yardımcı olabileceği düşünülmektedir. Ayrıca, bu çalışma, gelişimsel düzlemde babanın etkisinin de annenin yanı sıra ayrı bir şekilde göz önünde bulundurulmasının önemine işaret etmektedir. Dolayısıyla babaları hedef alan programların da yürütülmesi önemli görülmektedir.

Sonuç olarak, çocukluk döneminde algılanan ebeveyn kabul reddinin yetişkinlikte psikolojik belirtiler göstermeye götüren etkileri daha iyi anlaşıldıkça, bu durumdan etkilenen kişiler için kültür uyumlu, uygulanabilir müdahale ve koruma programları ve politikalar geliştirilmesi kolaylaşacaktır. Çalışma da bu alana bir katkı sağlamaktadır.

4.5. ÇALIŞMANIN SINIRLILIKLARI

Çalışmada ulaşılan bulgular, genel olarak literatürle uyumlu görülmekle birlikte, bu bulguları değerlendirirken, çalışmanın sınırlılıklarını da dikkate almak önem arz etmektedir. Çalışmanın temel sınırlılıklarından biri, örnekleme ilişkin özelliklerdir. Çalışmanın örneklemi, Ankara’da Hacettepe Üniversitesi’nde eğitim alan üniversite öğrencilerinden oluşmaktadır. Katılımcıların büyük bir çoğunluğunun en uzun süre yaşadıkları yerin il veya metropol olduğu görülmektedir. Bu çalışmadaki bulgular, eğitilmiş genç yetişkinlerden oluşan bir örneklemden elde edilmiştir. Bu durum bulguların dış geçerliliğini sınırlamaktadır. Çalışmanın bulguları, farklı şehirlerde yaşayan veya farklı alt kültürlerden gelen kişilere genellenememektedir. Ünübol (2011) tarafından üç kuşaktan katılımcılarla yürütülen çalışmada ebeveyn kabul-reddi ve incelenen ilgili değişkenler arasındaki ilişkiler, çocuk, yetişkin ve yaşlı gruplarında her zaman aynı sonuçları vermemiştir. Çalışmanın genç yetişkinlerle yürütülmüş olması,

Çalışma bulgularının farklı yař gruplarından bireylere genellenmesini engellemektedir. Çalışmada incelenen değişkenler ve aralarındaki ilişkiye dair verilerin, farklı yař gruplarında farklı şekilde olabileceği dūřunılmaktadır. Örneklem ilişkin bir diğer sınırlılık ise, aracılık analizlerinde erkek ve kadın katılımcılar için ayrı analizler yūrutūlmesi dolayısıyla örneklem sayısının dūřmesidir. Ek olarak, erkek ve kadın katılımcıların sayıları birbirlerine eřit değildir. Erkek katılımcıların sayısının kadınlara göre daha az olması, iki grubun ayrı ele alınması ve karşılaştırılması için bir sınırlılık oluşturmaktadır. Çalışmanın bulguları değerlendirilirken örneklem dair bu özelliklerin göz nūnde bulundurulmasının önemli olduğu dūřunılmaktadır. Ayrıca ebeveyn reddinin ele alındığı bu çalışmada, katılımcılar genel olarak ebeveynlerinden kabul algılamışlardır. Bu durum ebeveyn reddinin etkilerini incelemeyi sınırlandırmıştır.

Çalışmada kullanılan yönteme ilişkin zayıflıklar da dikkate alınmalıdır. Çalışmada veri toplama araçları olarak, özbeyana dayalı ölçekler kullanılmıştır. Bu yöntemde katılımcıların cevaplarken dūrūst, kendilerini yansıtan bir şekilde cevap verdikleri varsayılmaktadır. Ayrıca katılımcıların kendilerine dair durumu nasıl algıladıklarına göre cevapları şekillenmektedir. Katılımcıların çalışmada kullanılan ölçekleri doldururkenki yaklaşımları veya kendilerini algılamalarıyla ilgili yanlılıklar, çalışma verilerini etkileyebilecek etkenlerdendir. Yöntemsel sınırlılıklardan bir diğeri, katılımcıların doldurması gereken soru sayısının fazla olmasıdır. Yorgunluk etkisini kontrol etmek için ölçekler katılımcılara değişen sıralarda dizilmiş bir şekilde verilmiştir. Fakat lūmlerin uzun sūrmesi, katılımcıların dikkatlerini sūrdürmekte zorlanmasına sebep olmuş olabilir. Ayrıca ebeveyn kabul-reddi ölçeğindeki sorular katılımcıların çocukluk dönemine ilişkin, geriye dnūk değerlendirmeleri içermektedir. Katılımcılar bu dönemi hatırlamada zorlanmış veya anıların geri çağrılması sūrecinde anılarda değişim gözlenmiş olabilir. Bu durumun çalışmanın verilerini etkilemiş olabileceği dūřunılmaktadır.

Çalışmada demografik değişkenlerin çalışmanın ana değişkenleri ūzerindeki etkisi incelenirken, grup sayılarını birbirine yaklaştırmak için demografik değişkenler genellikle iki ya da ū gruba ayrılmıştır. Bu durum dolayısıyla demografik değişkenlerde farklı gruplar arası karşılaştırmalar daha detaylı bir şekilde yapılamamıştır.

Çalışmanın bir diğer yöntemsel zayıflığı, çalışmanın ilişkisel ve kesitsel bir çalışma olmasıdır. Çalışmanın sonuçları değerlendirilirken çalışmanın doğası göz önünde bulundurulmalı ve nedensel sonuçlar çıkarılmamalıdır. Çalışma bulgularına göre, çocukluk dönemine ilişkin algılanan ebeveyn kabul-reddi, kişilerin şu anki dönemde psikolojik belirti göstermeleriyle ilişkili olduğu ve bu ilişkide duygu düzenleme güçlükleri ile kişilerarası problemlerin aracı rolünün olduğu bulunmuştur. Fakat bu bulgu, ebeveyn kabul-reddinin duygu düzenleme güçlükleri, kişilerarası problemler veya psikolojik belirtilere neden olduğu anlamına gelmemektedir. Psikolojik belirtiler, duygu düzenleme güçlükleri ya da kişilerarası problemlerin de ebeveyn kabul-reddini etkiliyor olabileceği dikkate alınmalıdır. Psikolojik belirtiler nedeniyle de kişilerarası problemler yaşanabilir.

4.6. YENİ ÇALIŞMALAR İÇİN ÖNERİLER

Çalışmada, çocukluk dönemine ilişkin ebeveyn kabul-reddinin kişilerin hâlihazırda psikolojik belirti göstermelerine etkisi ve bu ilişkide etkili olabilecek değişkenler incelenmiş ve bir model oluşturulmuştur. Psikopatoloji gelişimi ve ebeveyn tutumlarının buna etkisi konusunda daha fazla bilgiye sahip olmak ve daha etkili müdahaleler planlamak için daha kapsamlı çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Gelecekte benzer çalışmaların farklı ülkelerde, farklı örneklem gruplarında yapılmasıyla kültürler üstü bir bakış açısıyla yaklaşılabılır ve evrensel olarak geçerli bulgulara ulaşılabilir. Alanda çalışan klinisyenler ve araştırmacılar kültür, dil ve geleneksel özelliklerin ötesine bakarak ebeveynlik ve kişilerin temel ihtiyaçlarının karşılanması üzerine değerlendirme yapabilirler.

Ebeveyn kabul-reddiyle ilişkili çalışmalar genellikle ergenler, üniversite öğrencileri gibi belirli özelliklerdeki örneklem grubunu kapsamaktadır. Gelecek çalışmalarda, farklı yaş gruplarından bireylerin çalışmaya dâhil edilmesiyle, farklı yaş grupları arasında karşılaştırmalar yapılabilir. Böylece ebeveyn etkisine dair daha derinlemesine bilgi sağlanabilir ve değişkenler arasındaki ilişkilerin gelişimsel olarak değişim göstermediği saptanabilir. Ayrıca çalışma kapsamında ulaşılan örneklem klinik bir örneklem değildir. Dolayısıyla psikopatolojinin daha iyi anlaşılmasında klinik örneklemelerin de incelenmesi kritik önem arz etmektedir.

Bu çalışmada da olduğu gibi Türkiye’de ebeveyn tutumlarıyla ilgili yapılmış birçok çalışma, özbeyana dayanan ölçümleri içermektedir. Gelecek çalışmalarda, ebeveyn tutum ve davranışlarının çocuğa olan etkisini daha detaylı araştırmak için çeşitli nitel yöntemlerden faydalanabilir (Sümer, Gündoğdu-Aktürk ve Helvacı, 2010). Böylelikle özbeyana dayalı yaklaşımın dezavantajlarından uzaklaşmış olacaktır. Bu yöntemler, kültüre özgü özelliklerin ortaya çıkarılmasında da önemli olabilir (Sümer, Gündoğdu-Aktürk ve Helvacı, 2010). Çalışmada ebeveyn kabul-reddi, kişinin kendisi olmak üzere tek bir kaynaktan alınan ölçüm ile değerlendirilmiştir. Gelecek çalışmalarda, ebeveynlerden kendilerine ve çocuklarına dair ölçüm alınarak daha derinlemesine bir değerlendirme yapılabilir. Ek olarak, boylamsal bir çalışma ile ayrıca farklı gelişim dönemlerinde anne ve babanın etkisinin nasıl olduğu derinlemesine incelenebilir.

Bu çalışma kapsamında, ebeveyn kabul reddi, duygu düzenleme güçlükleri ve kişilerarası problemler değişkenlerinin psikolojik belirtilerle ilişkisine bakılmış, belirli bir psikopatoloji ele alınmamıştır. Dolayısıyla, farklı psikopatolojilerde bu değişkenler arasındaki ilişkinin nasıl olacağı gelecek çalışmalarda incelenebilir. Örneğin, farklı psikopatolojiye sahip gruplar için çalışmadaki değişkenler arasındaki ilişkinin farklılaşıp farklılaşmadığı, depresyon hastaları ile davranış bozukluğuna sahip olanlar arasında duygu düzenleme güçlükleri açısından bir farklılık olup olmadığı gibi sorular gelecek çalışmaların araştırma sorularını oluşturabilir.

Çalışmada, ebeveyn kabul-reddi ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişkide önem arz ettiği düşünülen duygu düzenleme güçlükleri ve kişilerarası problemler değişkenleri ele alınmıştır. Gelecek çalışmalarda bu ilişkide yer alabilecek farklı aracı ya da düzenleyici değişkenler göz önünde bulundurularak model geliştirebilir. Örneğin, kişilik özellikleri, öz-düzenleme gibi çalışmadaki değişkenlerle ilişkili olabilecek diğer faktörler bu düzlemde ele alınabilir ve daha geniş bir model oluşturabilir. Buna göre daha etkili müdahale yöntemleri geliştirmek mümkün olacaktır. İleriki çalışmalarda ebeveyn kabul reddinin duygu düzenlemeyle ilişkisinde etkili olabilecek ara değişkenlerin araştırılması da duygusal gelişimin ne yolla bozulduğunu anlamada önemli gözükmemektedir. Ek olarak, anne ve baba reddinin birbirini nasıl etkilediği, resmi daha ayrıntılı görebilmek için önemlidir. İleriki çalışmalarda anne ve babanın tutumlarının birbiriyle etkileşiminin de göz önünde bulundurulması önerilmektedir.

Çalışmadaki değişkenler arasındaki ilişkiler bir model bağlamında genel eğilimler göz önünde bulundurularak incelenmiştir. Bu ilişkilerdeki bireysel farklılıklar gelecekteki çalışmaların konusu olabilir. Örneğin, ebeveyn kabul-reddinin baş etme alt kuramına göre, bazı kişiler ebeveynlerinden red algılamalarına rağmen, duygusal olarak iyi gelişebilir ve psikolojik uyumları iyi olabilir (Rohner, 2004). Bu kişilerin bu olumsuz yaşantıyla başa çıkmasında etkili olan etkenlerin incelenmesi de literatüre anlamlı bir katkıda bulunabilir ve etkili tedavilerin geliştirilmesinde önemli bilgiler sağlayabilir.

Çalışma çocukluk döneminde ebeveynlerden algılanan tutum ve davranışların kişilerin bugününe etkisini incelemekte fakat ebeveynlerin etkisi kabul ve red olarak sıcaklık boyutu açısından ele almaktadır. Gelecek çalışmalarda ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutum ve davranışlarını daha geniş bir açıdan ele alabilecek ölçüm araçlarının kullanılması amaçlanmalıdır. Ayrıca çalışmada ebeveyn kabul-reddinin değerlendirildiği ölçek, Batı kültüründe geliştirilmiş bir ölçektir. Gelecek çalışmalarda ebeveyn tutumlarının kültüre özgü bir şekilde ölçülmesi çalışmalardan elde edilecek verilerin zenginleşmesine yardımcı olacaktır.

Son olarak, çalışmada ebeveynlerden algılanan tutum ve davranışların kişinin bugününe etkisi incelenirken duygu düzenlemede ve sosyal uyumda yaşanan güçlükler ve psikopatoloji açısından yaklaşmıştır. Kişilerin güçlü ve olumlu özelliklerinin gelişimiyle ebeveyn tutumlarının ilişkisi de önem arz etmektedir. Gelecek çalışmalarda bu özelliklerin de yordanan değişken olarak eklenmesi düşünülebilir. Bu özelliklerin de dahil edilmesi, alanda daha bütünsel bir resim elde etmeye yardımcı olabilir.

4.7. SONUÇ

Bu çalışmada ebeveyn kabul-reddi ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişkide duygu düzenleme güçlükleri ve kişilerarası problemlerin rolü incelenmiştir. Çalışma örneklemini Hacettepe Üniversitesi'nde eğitim alan 580 katılımcı oluşturmuştur. Katılımcılar çalışma kapsamında Demografik Bilgi Formu, Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği, Duygu Düzenlemede Güçlükler Ölçeği, Kişilerarası Problemler Envanteri ve Kısa Semptom Envanteri'ni doldurmuşlardır. Araştırma sorularına cevap aramak amacıyla T testi, Tek Yönlü Varyans Analizleri, Korelasyon Analizleri, Seri Çoklu Aracı Değişken

Analizi uygulanmıştır. Çalışma bulguları ve bunlara yönelik değerlendirmeler aşağıda özetlenmiştir:

- 1) Çalışma bulgularına göre, katılımcıların ebeveyn kabul-red seviyeleri incelendiğinde, erkek ve kadın katılımcıların ebeveyn kabul reddi ölçeğinden aldığı puan ortalamaları sıcaklık boyutunun olumlu ucuna yakındır. Bu durum, genel olarak kişilerin ebeveynlerinden sıcaklık, şefkat, ilgi, bakım, destek veya sevgiyi içeren kabul etme algıladığına işaret etmektedir. Ülkemizde ve yurtdışında yapılan çeşitli çalışmalarda da benzer sonuçlar bulunmuştur.
- 2) Algılanan ebeveyn kabul-reddi ile psikolojik belirtiler arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki gözlenmiştir. Katılımcıların anne ve babalarından algıladıkları red arttıkça gösterdikleri psikolojik belirti de artmaktadır. Literatür incelendiğinde, bu bulgunun, literatürdeki bulgularla uyumlu olduğu görülmüştür. Kadın katılımcılarda anne ve baba reddinin psikolojik belirtilerle ilişkisi benzer orandayken, erkek katılımcılarda babadan algılanan toplam reddi, anneden algılanana kıyasla, psikolojik belirtilerle daha yüksek seviyede ilişkili bulunmuştur. Çalışma bulguları, annenin yanı sıra babanın etkisine de dikkat çekmektedir.
- 3) Ebeveyn kabul-reddi ile duygu düzenleme güçlükleri ve kişilerarası problemler arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Katılımcıların algıladıkları anne ve baba reddi arttıkça duygu düzenleme güçlükleri ve yaşadıkları kişilerarası problemler artmaktadır. Bu durum, çocukluk döneminde ebeveyn tutum ve davranışlarına ilişkin algının, kişilerin duygu düzenleme ve sosyal becerilerinin gelişimine olan etkisine dikkat çekmektedir. Çalışma bulguları ilgili literatürle uyumlu görünmektedir.
- 4) Çalışma bulgularına göre, duygu düzenleme güçlükleri ve kişilerarası problemler arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Katılımcıların yaşadıkları duygu düzenleme güçlükleri arttıkça kişilerarası problemleri de artmaktadır. Bu bulgu, kişilerin sosyal becerileri ile duygu düzenleme becerileri arasındaki ilişkiye dikkat çekmektedir. Bu bulgu, literatürle uyumlu gözükmektedir.
- 5) Psikolojik belirtiler ile duygu düzenleme güçlükleri ve kişilerarası problemler arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Katılımcıların duygu düzenleme güçlükleri ve yaşadıkları kişilerarası problemler arttıkça gösterdikleri psikolojik belirtiler de artmaktadır. Literatürde duygu düzenleme güçlüklerinin de kişilerarası

problemlerin de çeşitli psikopatoloji türleriyle ilişkisi olduğuna işaret eden çalışmalar bulunmaktadır.

6) Çalışmadaki ana değişkenlerin demografik değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığı değerlendirildiğinde, anneden algılanan red, cinsiyete göre farklılaşmazken, baba reddinin cinsiyete göre anlamlı bir şekilde değiştiği ve erkek katılımcılarda kadınlara kıyasla daha yüksek olduğu bulunmuştur. Literatürde çalışma bulgularıyla uyumlu olarak, erkek katılımcıların babalarından algıladığı reddin kadın katılımcılara göre yüksek bulunduğu birçok çalışma bulunmaktadır. Fakat ebeveyn kabul-reddinin cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığı konusunda literatürde birbirinden farklı çalışma bulguları bulunmaktadır.

7) En çok yaşanan yer, ailenin yanında yaşayıp yaşamamak, anne ve babanın eğitim seviyesi, kişinin kaçınıcı kardeş olduğu değişkenlerinin ebeveyn kabul reddi, duygu düzenleme güçlükleri, kişilerarası problemler ve psikolojik belirtiler üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin olmadığı gözlenmiştir. Çalışma örneklemin üniversitede eğitimi alan, genel olarak kentsel kökenli olan genç yetişkinlerden oluşması, çalışmanın ana değişkenlerinde bu demografik değişkenler açısından bir farklılık gözlenmemesiyle ilişkili olabilir.

8) Kardeş sayısı ile anne ve baba reddi arasında anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Buna göre, kardeş sayısı arttıkça kişinin algıladığı anne ve baba reddi de artmaktadır. Bu konuda literatürde saptanan sınırlı sayıdaki çalışma sonuçları birbiriyle tutarlı bulunmamıştır.

9) Algılanan ekonomik seviyenin çalışmadaki ana değişkenlere olan etkisi incelendiğinde, ekonomik seviyenin algılanan baba reddi ve psikolojik belirtiler üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmuştur. Ailesinin ekonomik bakımdan alt veya orta-alt seviyeye girdiğini belirten katılımcıların baba reddi ve psikolojik belirti puanları, ailesinin ekonomik bakımdan üst veya orta-üst seviyeye girdiğini belirten katılımcılara göre daha yüksektir. Katılımcılara algılamış oldukları ekonomik seviye sorulduğu için bulgularda yanlışlıklar gözlenmiş olabilir.

10) Ebeveyn kabul-reddi ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişkide duygu düzenleme güçlükleri ve kişilerarası problemlerin rolü incelendiğinde, katılımcılarda hem anneden hem babadan algılanan reddin psikolojik belirtilerle ilişkisinde duygu düzenleme güçlüklerinin ve kişilerarası problemlerin aracı rolü bulunmaktadır. Ebeveyn kabul-

reddinin psikolojik belirtiler üzerindeki dolaylı etkileri incelendiğinde, kadın katılımcılarda duygu düzenleme güçlükleri aracılığıyla, kişilerarası problemler aracılığıyla ve duygu düzenleme güçlüğü ile kişilerarası problemlerin seri aracılığıyla olmak üzere tüm dolaylı etkiler istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Fakat erkek katılımcılarda, ebeveyn kabul reddinin kişilerarası problemler aracılığıyla psikolojik belirtileri etkilediği dolaylı yol anlamlı bulunmamıştır. Sonuç olarak, çocukluk dönemine ilişkin algılanan ebeveyn kabul-reddinin, duygu düzenleme güçlükleri ve kişilerarası problemlerin psikolojik belirtileri anlamlı bir şekilde yordadığı ifade edilebilir. Çalışma bulguları, kişilerin anne ve babalarından algıladıkları reddin, duygu düzenleme güçlüklerini ve bunun da kişilerarası problemleri etkileyerek psikolojik belirti gösterme riskini artırdığına işaret etmektedir. Saptanabildiği kadarıyla literatürde çalışmanın ana değişkenleriyle toplu olarak yapılmış başka bir çalışma bulunmamaktadır. Bu nedenle çalışmanın literatüre katkıda bulunduğu düşünülmektedir. Çalışmanın çeşitli sınırlılıklara sahip olması dolayısıyla alanda yapılacak daha kapsamlı çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

KAYNAKÇA

- Adrian, M., Zeman, J., Erdley, C., Lisa, L. ve Sim, L. (2011). Emotional dysregulation and interpersonal difficulties as risk factors for nonsuicidal self-injury in adolescent girls. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 39(3), 389-400.
- Akkuş-Örün, I. (2010). *Alkol bağımlısı olan ve olmayan kişilerin çocuklarının anne-baba kabul-reddi, psikolojik uyum ve çocukluk dönemi kararları açısından incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ege Üniversitesi, İzmir.
- Akyunus, M. ve Gençöz, T. (2016). Psychometric properties of the inventory of interpersonal problems-circumplex scales short form: A reliability and validity study. *Düşünen Adam - The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences*, 29(1), 36-48.
- Alonso, P., Menchón, J. M., Mataix-Cols, D., Pifarré, J., Urretavizcaya, M., Crespo, J. M., ... Vallejo, J. (2004). Perceived parental rearing style in obsessive-compulsive disorder: relation to symptom dimensions. *Psychiatry Research*, 127(3), 267-278.
- Aldao, A., Nolen-Hoeksama, S. ve Schweizer, S. (2010). Emotion-regulation strategies across psychopathology: A meta analytic review. *Clinical Psychology Review*, 30, 217-237.
- Alden, L. E. ve Capreol, M. J. (1993). Avoidant personality disorder: Interpersonal problems as predictors of treatment response. *Behavior Therapy*, 24(3), 357-376.
- Alden, L.E., Wiggins, J.S. ve Pincus, A.L. (1990) Construction of circumplex scales for the Inventory of Interpersonal Problems. *Journal of Personality Assessment*, 55, 521-536.
- Arrindell, W. A., Kwee, M. G., Methorst, G. J., van der Ende, J., Pol, E. ve Moritz, B. J. (1989). Perceived parental rearing styles of agoraphobic and socially phobic inpatients. *The British Journal of Psychiatry*, 155(4), 526-535.
- Azevedo, V., Simões, S., Marques, M., Cunha, M., & Santo, H. E. (2013). 2164—The role of parental rearing styles in the perception of college adolescents' anxiety symptoms. *European Psychiatry*, 28, 1.
- Baker, C. N., & Hoerger, M. (2012). Parental child-rearing strategies influence self-regulation, socio-emotional adjustment, and psychopathology in early adulthood:

- Evidence from a retrospective cohort study. *Personality and Individual Differences*, 52(7), 800-805.
- Bandura, A. (1994). Self-efficacy. In V. S. Ramachaudran (Ed.), *Encyclopedia of human behavior* (Vol. 4, pp. 71-81). New York: Academic Press. (Reprinted in H. Friedman [Ed.], *Encyclopedia of mental health*. San Diego: Academic Press, 1998)
- Barnow, S., Stopsack, M., Grabe, H. J., Meinke, C., Spitzer, C., Kronmüller, K. ve Sieswerda, S. (2009). Interpersonal evaluation bias in borderline personality disorder. *Behaviour Research and Therapy*, 47(5), 359-365.
- Baron, R. M., & Kenny, D. A. (1986). The moderator–mediator variable distinction in social psychological research: Conceptual, strategic, and statistical considerations. *Journal of Personality and Social Psychology*, 51(6), 1173.
- Batum, P., (2007). *Öğrenme bozukluklarında ebeveyn kabulü/reddi ile içselleştirme ve dışsallaştırma sorunlarının incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Bayat, B. (2015). *Algılanan ebeveyn kabul reddinin yetişkinlik dönemindeki psikopatoloji ile ilişkisi: kontrol odağının ve benlik kurgularının aracı rolü* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Berking, M., Wirtz, C. M., Svaldi, J., ve Hofmann, S. G. (2014). Emotion regulation predicts symptoms of depression over five years. *Behaviour Research and Therapy*, 57, 13-20.
- Borkovec, T. D., Newman, M. G., Pincus, A. L., & Lytle, R. (2002). A component analysis of cognitive-behavioral therapy for generalized anxiety disorder and the role of interpersonal problems. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 70(2), 288.
- Bowlby, J. (1951). Maternal care and mental health. *Bulletin of the World Health Organization*, 3, 355-534.
- Burns, E. E., Jackson, J. L., & Harding, H. G. (2010). Child maltreatment, emotion regulation, and posttraumatic stress: The impact of emotional abuse. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*, 19(8), 801-819.

- Bussey, K., ve Bandura, A. (1984). Influence of gender constancy and social power on sex-linked modeling. *Journal of Personality and Social Psychology*, 47(6), 1292-1302.
- Campo, A. T. ve Rohner, R. P. (1992). Relationships between perceived parental acceptance-rejection, psychological adjustment, and substance abuse among young adults. *Child Abuse & Neglect*, 16(3), 429-440.
- Campos, R. C., Besser, A., & Blatt, S. J. (2013). Recollections of parental rejection, self-criticism and depression in suicidality. *Archives of Suicide Research*, 17(1), 58-74
- Camras, L. A., Ribordy, S., Hill, J., Martino, S., Spaccarelli, S. ve Stefani, R. (1988). Recognition and posing of emotional expressions by abused children and their mothers. *Developmental Psychology*, 24(6), 776.
- Carson, J. L. ve Parke, R. D. (1996). Reciprocal negative affect in parent-child interactions and children's peer competency. *Child Development*, 67, 2217-2226.
- Cassidy, J. (1994). Emotion regulation: Influences of attachment relationships. *Monographs of the Society for Research in Child Development*, 59(2-3), 228-249.
- Chang, L., Schwartz, D., Dodge, K. A., & McBride-Chang, C. (2003). Harsh parenting in relation to child emotion regulation and aggression. *Journal of Family Psychology*, 17(4), 598.
- Chen, X. ve Rubin, K.H. (1994). Family conditions, parental acceptance, and social competence and aggression in Chinese children. *Social Development*, 3(3), 269-290.
- Chen, X., Rubin, K. H. ve Li, B. S. (1995). Depressed mood in Chinese children: Relations with school performance and family environment. *Journal of Counseling and Clinical Psychology*, 63, 938-947.
- Chen, X., Rubin, K. H. ve Li, B. S. (1995). Depressed mood in Chinese children: Relations with school performance and family environment. *Journal of Counseling and Clinical Psychology*, 63, 938-947.
- Cicchetti, D., Ackerman, B.P. ve Izard, C.E. (1995). Emotions and emotion regulation in developmental psychopathology. *Development and Psychopathology*, 7, 1-10

- Cole, P. M., Michel, M. K. ve Teti, L. O. D. (1994). The development of emotion regulation and dysregulation: A clinical perspective. *Monographs of the Society for Research in Child Development*, 59(2-3), 73-102.
- Cournoyer, D. E., Sethi, R. ve Cordero, A. (2005). Perceptions of Parental Acceptance-Rejection and Self-Concepts among Ukrainian University Students. *Ethos*, 33(3), 335-346.
- Dedeler, M., Akün, E. ve Batıgün, A.D. (2017). Yetişkin ebeveyn kabul-red ölçeği – kısa form’un (yetişkin ekrö/k) uyarlama çalışması. *Düşünen Adam - Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi*, 30, 181-193.
- Deniz, P. (2014) *The effects of parental acceptance - rejection/control on personality and psychopathology: Mediator role of proneness to shame and guilt* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Derogatis, L. R. (1992). *The Brief Symptom Inventory (BSI): Administration, scoring & procedures manual-II*. Clinical Psychometric Research Inc.
- Dunn, J. ve Brown, J. (1994). Affect expression in the family, children's understanding of emotions, and their interactions with others. *Merrill-Palmer Quarterly*, 40, 120-137.
- Dural, G., & Yalçın, İ. (2014). Üniversite Öğrencilerinde Ebeveyn Kabulü ile Psikolojik Uyum Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Düşünen Adam - Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi*, 27(3), 221-232.
- Dwairy, M. (2010). Parental acceptance–rejection: a fourth cross-cultural research on parenting and psychological adjustment of children. *Journal of Child and Family Studies*, 19(1), 30-35.
- Edens, J. F. (2009). Interpersonal characteristics of male criminal offenders: Personality, psychopathological and behavioral correlates. *Psychological Assessment*, 21(1), 89-98.
- Eisenberg, N., Fabes, R. A., Bernszweig, J., Karbon, M., Poulin, R. ve Hanish, L. (1993). The relations of emotionality and regulation to preschoolers’ social skills and sociometric status. *Child Development*, 64, 1418–1438.
- Eisenberg, N., Fabes, R. A., Shepard, S. A., Murphy, B. C., Guthrie, I. K., Jones, S., ... Maszk, P. (1997). Contemporaneous and longitudinal prediction of children’s

- social functioning from regulation and emotionality. *Child Development*, 68, 642–664.
- Eng, W. ve Heimberg, R. G. (2006). Interpersonal correlates of generalized anxiety disorder: Self versus other perception. *Journal of Anxiety Disorders*, 20(3), 380-387.
- Erkman, F., ve Rohner, R. P. (2006). Youths' perceptions of corporal punishment, parental acceptance, and psychological adjustment in a Turkish metropolis. *Cross-Cultural Research*, 40(3), 250-267.
- Erkan, S., & Toran, M. (2010). Child acceptance-rejection behaviors of lower and upper socioeconomic status mothers. *Social Behavior and Personality: An International Journal*, 38(3), 427-432.
- Eryavuz, A. (2006). *Çocuklukta algılanan ebeveyn kabul veya reddinin yetişkinlik dönemi yakın ilişkiler üzerindeki etkileri* (Yayımlanmamış doktora tezi). Ege Üniversitesi, İzmir.
- Esparon, J., ve Yellowlees, A. J. (1992). Perceived parental rearing practices and eating disorders. *British Review of Bulimia & Anorexia Nervosa*, 6, 39-45.
- Evans, G. W., & English, K. (2002). The environment of poverty: Multiple stressor exposure, psychophysiological stress, and socioemotional adjustment. *Child Development*, 73(4), 1238-1248.
- Feng, X., Keenan, K., Hipwell, A. E., Henneberger, A. K., Rischall, M. S., Butch, J., ... Babinski, D. E. (2009). Longitudinal associations between emotion regulation and depression in preadolescent girls: Moderation by the caregiving environment. *Developmental psychology*, 45(3), 798.
- Field, T. (1994). The effects of mother's physical and emotional unavailability on emotion regulation. *Monographs of the society for research in child development*, 59(2-3), 208-227.
- Forehand, R. ve Nouseiainen, S. (1993). Maternal and paternal parenting: Critical dimensions in adolescent functioning. *Journal of Family Psychology*, 7, 213-221.
- Garnefski, N., Teerds, J., Kraaij, V., Legerstee, J., & van den Kommer, T. (2004). Cognitive emotion regulation strategies and depressive symptoms: Differences between males and females. *Personality and Individual Differences*, 36, 267-276.

- Ge, X., Best, K. M., Conger, R. D. ve Simons, R. L. (1996). Parenting behaviors and the occurrence and co-occurrence of adolescent depressive symptoms and conduct problems. *Developmental Psychology*, 32(4), 717.
- Geyik, G. (2018). *Ebeveyn kabul/reddinin yetişkinlikteki psikolojik uyum üzerindeki etkisinin cinsiyet açısından incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Giaouzi, A. ve Giovazolias, T. (2015). Remembered parental rejection and social anxiety: The mediating role of partner acceptance-rejection. *Journal of Child and Family Studies*, 24(11), 3170-3179.
- Gilbert, P., Allan, S. ve Goss, K. (1996). Parental representations, shame, interpersonal problems, and vulnerability to psychopathology. *Clinical Psychology & Psychotherapy: An International Journal of Theory and Practice*, 3(1), 23-34.
- Gratz, K. L. ve Roemer, L. (2004). Multidimensional assessment of emotion regulation and dysregulation: Development, factor structure, and initial validation of the difficulties in emotion regulation scale. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment*, 26(1), 41-54.
- Graves, P. L., Wang, N. Y., Mead, L. A., Johnson, J. V. ve Klag, M. J. (1998). Youthful precursors of midlife social support. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74, 1329-1336.
- Gross, J. J. (1998). The emerging field of emotion regulation: An integrative review. *Review of General Psychology*, 2(3), 271-299.
- Gross, J. J. (1999). Emotion regulation: Past, present, future. *Cognition and Emotion*, 13, 551-573.
- Gross, J. J. (2014). Emotion regulation: Conceptual and empirical foundations. J.J. Gross (Second Ed.), *Handbook of Emotion Regulation*. New York: Guilford Press.
- Gross, J. J. (2015) Emotion Regulation: Current Status and Future Prospects, *Psychological Inquiry: An International Journal for the Advancement of Psychological Theory*, 26(1), 1-26.
- Gross, J. J. ve John, O. P. (2003). Individual differences in two emotion regulation processes: implications for affect, relationships, and well-being. *Journal of Personality and Social Psychology*, 85(2), 348.

- Gross, J. J., ve Thompson, R. A. (2007). Emotion regulation: Conceptual foundations. In J.J. Gross (Ed.), *Handbook of Emotion Regulation* (pp. 3-24). New York: The Guilford Press.
- Gupta, S., Rosenthal, Z., Mancini, A., D., Cheavens, J. S. ve Lynch, T. R. (2008). Emotion regulation skills mediate the effects of shame on eating disorder symptoms in women. *Eating Disorders*, 16(5), 405–417
- Harrison, A., Sullivan, S., Tchanturia, K. ve Treasure, J. (2009). Emotion recognition and regulation in anorexia nervosa. *Clinical Psychology and Psychotherapy*, 16(4), 348-356.
- Hartmann, A., Zeeck, A., & Barrett, M. S. (2010). Interpersonal problems in eating disorders. *International Journal of Eating Disorders*, 43(7), 619-627.
- Herraiz-Serran, C. Rodríguez-Cano, T., Beato-Fernández, L., Latorre-Postigo, J. M., Rojo-Moreno, L. ve Vaz-Leal, F. J. (2015). Parental rearing and eating psychopathology. *Actas Españolas de Psiquiatría*, 43(3), 91-98.
- Hill, R. W., Zrull, M. C. ve Turlington, S. (1997). Perfectionism and interpersonal problems. *Journal of Personality Assessment*, 69(1), 81-103.
- Hilsenroth, M. J., Menaker, J., Peters, E. J. ve Pincus, A. L. (2007). Assessment of borderline pathology using the Inventory of Interpersonal Problems Circumplex Scales (IIP-C): A comparison of clinical samples. *Clinical Psychology and Psychotherapy*, 14, 365-376.
- Horowitz, L. M. ve Vitkus, J. (1986). The interpersonal basis of psychiatric symptoms. *Clinical Psychology Review*, 6(5), 443-469.
- Horowitz, L.M., Rosenberg, S.E., Baer, B.A., Ureno, G. ve Villasenor, V.S. (1988). Inventory of interpersonal problems: Psychometric properties and clinical applications. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 56, 885- 892.
- Horowitz, L. M., Rosenberg, S. E., & Bartholomew, K. (1993). Interpersonal problems, attachment styles, and outcome in brief dynamic psychotherapy. *Journal Of Consulting And Clinical Psychology*, 61(4), 549.
- Horowitz, L. M., Alden, L. E., Wiggins, J. S. ve Pincus, A. L. (2000). *Inventory of Interpersonal Problems manual*. The Psychological Corporation: Texas.

- Horowitz, L. M., Alden, L. E., Wiggins, J. S. ve Pincus, A. L. (2003). *Inventory of Interpersonal Problems manual*. The Psychological Corporation: Texas.
- Hubbard, J. A. ve Coie, J. D. (1994). Emotional correlates of social competence in children's peer relationships. *Merrill-Palmer Quarterly*, 40, 1–20.
- Hurrell, K. E., Hudson, J. L., & Schniering, C. A. (2015). Parental reactions to children's negative emotions: Relationships with emotion regulation in children with an anxiety disorder. *Journal of Anxiety Disorders*, 29, 72-82.
- Hussain, S., Alvi, T., Zeeshan, A., ve Nadeem, S. (2013). Perceived childhood paternal acceptance-rejection among adults. *Jouranl of the College of Physicians and Surgeons, Pakistan*, 23(4), 269-271.
- Johnson, J. G., Cohen, P., Gould, M. S., Kasen, S., Brown, J. ve Brook, J. S. (2002). Childhood adversities, interpersonal difficulties, and risk for suicide attempts during late adolescence and early adulthood. *Archives of General Psychiatry*, 59, 741–749.
- Kabaoğlu, F. (2011). *Anne-babası evli ve boşanmakta olan çocuk ve ergenlerin anne ve babalarından algıladıkları kabul veya red düzeyleri ile kişilik özellikleri arasındaki ilişki* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Kachin, K. E., Newman, M. G. ve Pincus, A. L. (2001). An interpersonal problem approach to the division of social phobia subtypes. *Behavior Therapy*, 32(3), 479-501.
- Karpat, V. (2010). *Eşi alkol bağımlısı olan ve olmayan kadınların anne-baba kabul-reddi, psikolojik uyum, eş kabul-reddi ve eşler arası çatışma açısından incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ege Üniversitesi, İzmir.
- Kavak, G. (2013). *Üniversite öğrencilerinde ebeveyn kabulü ile psikolojik uyum arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Kessler, R. C., McLaughlin, K. A., Green, J. G., Gruber, M. J., Sampson, N. A., Zaslavsky, A. M., ... Benjet, C. (2010). Childhood adversities and adult psychopathology in the WHO World Mental Health Surveys. *The British Journal of Psychiatry*, 197(5), 378-385.

- Kim, I. J., Ge, X., Brody, G. H., Conger, R. D., Gibbons, F. X. ve Simons, R. L. (2003). Parenting behaviors and the occurrence and co-occurrence of depressive symptoms and conduct problems among African American children. *Journal of Family Psychology*, 17(4), 571.
- Kim, J. ve Cicchetti, D. (2010). Longitudinal pathways linking child maltreatment, emotion regulation, peer relations, and psychopathology. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 51(6), 706-716.
- Kitahara, M. (1987). Perception of parental acceptance and rejection among Swedish university students. *Child Abuse & Neglect*, 11(2), 223-227.
- Koole, S. L. (2009). The psychology of emotion regulation: An integrative review. *Cognition and Emotion*, 23(1), 4-41.
- Lackner, J. M., & Gurtman, M. B. (2005). Patterns of interpersonal problems in irritable bowel syndrome patients: A circumplex analysis. *Journal of Psychosomatic Research*, 58(6), 523-532.
- Lamborn, S. D., Mounts, N. S., Steinberg, L. ve Dornbusch, S. M. (1991). Patterns of competence and adjustment among adolescents from authoritative, authoritarian, indulgent, and neglectful families. *Child Development*, 62, 1049-1065.
- Larose, S. ve Boivin, M. (1998). Attachment to parents, social support expectations, and socioemotional adjustment during the high school-college transition. *Journal of Research on Adolescence*, 8(1), 1-27.
- Leary, T. F. (1957). *Interpersonal diagnosis of personality: A functional theory and methodology for personality evaluation*. New York: Ronald Press.
- Lila, M., Garcia, F. ve Gracia, E. (2007). Perceived paternal and maternal acceptance and child outcomes in Colombia. *Social Behavior and Personality*, 35, 115-124.
- Litovsky, V. G., ve Dusek, J. B. (1985). Perceptions of child rearing and self-concept development during the early adolescent years. *Journal of Youth and Adolescence*, 14(5), 373-387.
- Loeber, R., ve Stouthamer-Loeber, M. (1986). Family factors as correlates and predictors of juvenile conduct problems and delinquency. *Crime and Justice*, 7, 29-149.

- Lopes, P. N., Salovey, P., & Straus, R. (2003). Emotional intelligence, personality, and the perceived quality of social relationships. *Personality and Individual Differences*, 35(3), 641-658.
- Maughan, A., & Cicchetti, D. (2002). Impact of child maltreatment and interadult violence on children's emotion regulation abilities and socioemotional adjustment. *Child Development*, 73(5), 1525-1542.
- McLaughlin, K. A., Mennin, D. S., & Farach, F. J. (2007). The contributory role of worry in emotion generation and dysregulation in generalized anxiety disorder. *Behaviour Research and Therapy*, 45(8), 1735-1752.
- McLaughlin, K.A., Hatzenbuehler, M.L., Mennin, D.S. ve Nolen-Hoeksama, S. (2011). Emotion dysregulation and adolescent psychopathology: A prospective study. *Behaviour Research and Therapy*, 49, 544-554.
- Mennin, D. S., Heimberg, R. G., Turk, C. L. ve Fresco, D. M. (2005). Preliminary evidence for an emotion dysregulation model of generalized anxiety disorder. *Behaviour Research and Therapy*, 43(10), 1281-1310.
- Mennin, D. S., Holaway, R. M., Fresco, D. M., Moore, M. T. ve Heimberg, R. G. (2007). Delineating components of emotion and its dysregulation in anxiety and mood psychopathology. *Behavior Therapy*, 38(3), 284-302.
- Morris, A. S., Silk, J. S., Steinberg, L., Myers, S. S. ve Robinson, L. R. (2007). The role of the family context in the development of emotion regulation. *Social development*, 16(2), 361-388.
- Naz, F., & Kausar, R. (2015). Parental neglect, negative self-esteem, emotional instability and depressive symptoms in adolescents with somatic symptoms. *Pakistan Journal of Social Sciences (PJSS)*, 35(1), 25-36.
- Neumann, A., van Lier, P. A., Gratz, K. L. ve Koot, H. M. (2010). Multidimensional assessment of emotion regulation difficulties in adolescents using the Difficulties in Emotion Regulation Scale. *Assessment*, 17(1), 138-149.
- Niedtfeld, I., Schulze, L., Kirsch, P., Herpertz, S. C., Bohus, M. ve Schmahl, C. (2010). Affect regulation and pain in borderline personality disorder: a possible link to the understanding of self-injury. *Biological Psychiatry*, 68(4), 383-391.

- Öngider, N. (2006). *Evli ve boşanmış ailelerde algılanan ebeveyn kabul veya reddinin çocuğun psikolojik uyumu üzerindeki etkileri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ege Üniversitesi, İzmir.
- Pektaş, E. (2015). *Üniversite öğrencilerinin algıladıkları ebeveyn kabul-reddi ile depresyon ve sürekli kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi: duygu düzenleme güçlüklerinin aracı rolü* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Pettit, G. S., Dodge, K. A. ve Brown, M. M. (1988). Early family experience, social problem solving patterns, and children's social competence. *Child Development*, 59, 107-120.
- Putnick, D. L., Bornstein, M. H., Lansford, J. E., Malone, P. S., Pastorelli, C., Skinner, A. T., ... Alampay, L. P. (2015). Perceived mother and father acceptance-rejection predict four unique aspects of child adjustment across nine countries. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 56(8), 923-932.
- Rapee, R. M. (1997). Potential role of childrearing practices in the development of anxiety and depression. *Clinical Psychology Review*, 17(1), 47-67.
- Repetti, R., Taylor, S. ve Seeman, T. (2002). Risky families: Family social environments and the mental and physical health of offspring. *Psychological Bulletin*, 128, 330-366.
- Robertson, J., & Simons, R. (1989). Family factors, self-esteem, and adolescent depression. *Journal of Marriage and Family*, 51(1), 125-138. doi:10.2307/352374
- Rohner, R. P. (1975). *They love me, they love me not: A worldwide study of the effects of parental acceptance and rejection*. New Haven, CT: HRAF Press.
- Rohner, R. P. (1980). Worldwide tests of parental acceptance-rejection theory: An overview. *Cross-Cultural Research*, 15(1), 1-21.
- Rohner, R. P. (2005). Parental Acceptance-Rejection Questionnaire: Test Manual. In R. P. Rohner & A. Khaleque, *Handbook for the Study of Parental Acceptance and Rejection*, 4th edition (pp. 43-106). Storrs, CT: Rohner Research Publications.
- Rohner, R. P. (2015). Glossary of significant concepts in interpersonal acceptance-rejection theory (IPARTheory). Retrieved from <https://csiar.uconn.edu/glossary/>

- Rohner, R. P. (2016). Introduction to interpersonal acceptance-rejection theory (ipartheory), methods, evidence, and implications. Retrieved from <https://csiar.uconn.edu/introduction-to-partheory/#>
- Rohner, R. P. ve Britner, P. A. (2002). Worldwide mental health correlates of parental acceptance-rejection: Review of cross-cultural and intracultural evidence. *Cross-Cultural Research*, 36(1), 16-47.
- Rohner, R. P., & Brothers, S. A. (1999). Perceived parental rejection, psychological maladjustment, and borderline personality disorder. *Journal of Emotional Abuse*, 1(4), 81-95.
- Rohner, R. P., Khaleque, A., & Cournoyer, D. E. (2005). Parental acceptance-rejection: Theory, methods, cross-cultural evidence, and implications. *Ethos*, 33(3), 299-334.
- Rohner, R. P. ve Rohner, E. C. (1981). Parental acceptance-rejection and parental control: Cross-cultural codes. *Ethnology*, 20(3), 245-260.
- Rohner, R. P., Saavedra, J. M. ve Granum, E. O. (1978). Development and validation of the parental acceptance and rejection questionnaire: Test manual. *JSAS Catalog of Selected Documents in Psychology (Manuscript 1635)*, 8, 7-8.
- Rohner, R. P., & Veneziano, R. A. (2001). The importance of father love: History and contemporary evidence. *Review of General Psychology*, 5(4), 382.
- Rohner, R. P. (2004). The parental "acceptance-rejection syndrome": Universal correlates of perceived rejection. *American Psychologist*, 59(8), 830.
- Rojó-Moreno, L., Livianos-Aldana, L., Cervera-Martínez, G., ve Domínguez-Carabantes, J. A. (1999). Rearing style and depressive disorder in adulthood: A controlled study in a Spanish clinical sample. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 34, 548-554.
- Rugancı, R. N. ve Gençöz, T. (2010). Psychometric properties of a Turkish version of the Difficulties in Emotion Regulation Scale. *Journal of Clinical Psychology*, 66(4), 442-455.
- Salahur, E. (2010). *Üniversite öğrencilerinin geriye dönük olarak çocukluklarında algılamış oldukları ebeveyn kabul veya reddinin yetişkin bağlanma biçimleri ve depresif belirtiler ile ilişkisi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

- Shipman, K. L., Schneider, R., Fitzgerald, M. M., Sims, C., Swisher, L. ve Edwards, A. (2007). Maternal emotion socialization in maltreating and non-maltreating families: Implications for children's emotion regulation. *Social Development*, 16(2), 268-285.
- Silk, J. S., Steinberg, L. ve Morris, A. S. (2003). Adolescents' emotion regulation in daily life: Links to depressive symptoms and problem behavior. *Child Development*, 74(6), 1869-1880.
- Sim, L. ve Zeman, J. (2005). The contribution of emotion regulation to body dissatisfaction and disordered eating in early adolescent girls. *Journal of Youth and Adolescence*, 35(2), 219-228.
- Simons, R. L., Robertson, J. F. ve Downs, W. R. (1988). The nature of the association between parental rejection and delinquent behavior. *Journal of Youth and Adolescence*, 18(3), 297-310.
- Simons, R. L. ve Robertson, J. F. (1989). The impact of parenting factors, deviant peers, and coping style upon adolescent drug use. *Family Relations*, 38, 273-281.
- Soenke, M., Hahn, K. S., Tull, M. T. ve Gratz, K. L. (2009). Exploring the relationship between childhood abuse and analogue generalized anxiety disorder: The mediating role of emotion dysregulation. *Cognitive Therapy and Research*, 34, 401-412.
- Steinberg, L., Lamborn, S. D., Darling, N., Mounts, N. S. ve Dornbusch, S. M. (1994). Over-time changes in adjustment and competence among adolescents from authoritative, authoritarian, indulgent, and neglectful families. *Child Development*, 65, 754-770.
- Stevens, N. R., Gerhart, J., Goldsmith, R. E., Heath, N. M., Chesney, S. A., & Hobfoll, S. E. (2013). Emotion regulation difficulties, low social support, and interpersonal violence mediate the link between childhood abuse and posttraumatic stress symptoms. *Behavior Therapy*, 44(1), 152-161.
- Sümer, N., Gündoğdu-Aktürk, E. ve Helvacı, E. (2010). Anne-baba tutum ve davranışlarının psikolojik etkileri: Türkiye’de yapılan çalışmalara toplu bakış. *Türk Psikoloji Yazıları*, 13(25), 42-59.

- Svaldi, J., Griepenstroh, J., Tuschen-Caffier, B., & Ehring, T. (2012). Emotion regulation deficits in eating disorders: a marker of eating pathology or general psychopathology?. *Psychiatry Research*, 197(1), 103-111.
- Şahin, N. H. ve Durak, A. (1994). Kısa semptom envanteri: Türk gençleri için uyarlanması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 9(31), 44-56.
- Vandewalle, J., Moens, E., & Braet, C. (2014). Comprehending emotional eating in obese youngsters: the role of parental rejection and emotion regulation. *International Journal of Obesity*, 38(4), 525-530.
- Varan, A. (2005). Relation between Perceived Parental Acceptance and Intimate Partner Acceptance in Turkey: Does History Repeat Itself?. *Ethos*, 33(3), 414-426.
- Varan, A., Rohner, R. P. ve Eryuksel, G. (2008). Intimate partner acceptance, parental acceptance in childhood, and psychological adjustment among Turkish adults in ongoing attachment relationships. *Cross-Cultural Research*, 42(1), 46-56.
- Vulić-Prtorić, A., & Macuka, I. (2006). Family and coping factors in the differentiation of childhood anxiety and depression. *Psychology and Psychotherapy: Theory, Research and Practice*, 79(2), 199-214.
- Watson, J. B. (1928). *Psychological care of infant and child*. New York: W. W. Norton & Co.
- Wiggins, J. S. ve Pincus, A. L. (1989). Conceptions of personality disorders and dimensions of personality. *Psychological Assessment*, 1(4), 305-316.
- Wong, C. F., Silva, K., Kecojevic, A., Schragar, S. M., Bloom, J. J., Iverson, E. ve Lankenau, S. E. (2013). Coping and emotion regulation profiles as predictors of nonmedical prescription drug and illicit drug use among high-risk young adults. *Drug and Alcohol Dependence*, 132(1), 165-171.
- Tepeli, K., & Yilmaz, E. (2013). Social Problem-Solving Skills of Children in Terms of Maternal Acceptance-Rejection Levels. *US-China Education Review*, 3(8), 581-592.
- Thompson, R. A. (1994). Emotion regulation: A theme in search of definition. *Monographs of the Society for Research in Child Development*, 59(2-3), 25-52.
- Tull, M. T., Barrett, H. M., McMillan, E. S. ve Roemer, L. (2007). A preliminary investigation of the relationship between emotion regulation difficulties and posttraumatic stress symptoms. *Behavior Therapy*, 38(3), 303-313.

Ünübol, M. (2011). *   farklı ya  grubunda ebeveyn kabul-reddi ve genel psikolojik uyumun incelenmesi* (Yayımlanmamı  yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Yakın, D. ve Gençöz, T. (2011). *Parental acceptance-rejection/control and symptoms of psychopathology: Mediator roles of personality characteristics* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.

Yılmaz etin, C. (2003). *The relation between father involvement and behavioral problems of preadolescents* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul.

EK 1.**Demografik Bilgi Formu**

Lütfen aşağıda istenilen bilgileri yazınız ve seçenekli sorularda size uygun olan seçeneğin yanındaki () ile gösterilen alana X işareti koyarak belirtiniz. **İsminizi yazmanıza gerek yoktur.**

1. Cinsiyetiniz: () Kadın () Erkek

2. Doğum Tarihiniz: / /

3. Öğrencisi Olduğunuz Üniversitenin Adı:

4. Bağlı Olduğunuz Fakülte:

5. Bölümünüz:

6. Sınıfınız:

7. Medeni Durumunuz:

() Bekar () Evli () Boşanmış () Dul () Ayrı Yaşıyor

8. Yaşamınızın büyük kısmını geçirmiş olduğunuz yer:

() Köy () Kasaba () İlçe () İl () Metropol (İstanbul/Ankara/İzmir) () Yurtdışı

9. Geldiğiniz/yetiştirdiğiniz aile türü:

() Çekirdek aile (anne, baba, kardeşler aynı evde)

() Geniş aile (bazı akrabalarla aynı evde)

() Tek ebeveynli aile

() Diğer:

10. Şu anda yaşamakta olduğunuz yer:

() Aileyle () Öğrenci yurdunda

() Akraba yanında

() Evde - arkadaş(lar)la birlikte () Evde - tek başına

() Diğer:

11. Anneniz:

() Okur-yazar değil

() Okur-yazar

() İlkokul mezunu

() Ortaokul mezunu

() Lise mezunu

() Ön Lisans mezunu

() Lisans mezunu

() Yüksek lisans mezunu

() Doktora mezunu

Babanız:

() Okur-yazar değil

() Okur-yazar

() İlkokul mezunu

() Ortaokul mezunu

() Lise mezunu

() Ön lisans mezunu

() Lisans mezunu

() Yüksek lisans mezunu

() Doktora mezunu

12. Annenizin mesleği:

Babanızın mesleği:

13. Anneniz hayatta mı? () Evet () Hayır

Hayatta değil ise,

Kaybettiğinizde kaç yaşındaydınız?:

Kim (ya da kimler) tarafından büyütüldünüz?:

14. Babanız hayatta mı? () Evet () Hayır

Hayatta değilse,

Kaybettiğinizde kaç yaşındaydınız?:

Kim (ya da kimler) tarafından büyütüldünüz?:

15. Anne ve babanız:

() Birlikte

() Boşanmış

(Boşandıklarında siz kaç yaşındaydınız?:)

(Boşandıklarında siz kiminle yaşamaya başladınız?:)

() Boşanmamış ancak ayrı yaşıyorlar.

(Ayrı yaşamaya başladıklarında siz kaç yaşındaydınız?:)

(Ayrı yaşamaya başladıklarında siz kiminle yaşamaya başladınız?)

16. Anneniz ve babanız arasındaki ilişkiyi nasıl tanımlarsınız?

() Çok kötü () Kötü () Orta () İyi () Çok iyi

17. Siz dahil kaç kardeşsiniz?:

18. Siz ailenizin kaçınıcı çocuğusunuz?

19. Hayatınızın ilk beş yılında bakımınızı büyük ölçüde kim üstlenmişti? (Birden çok şık işaretleyebilirsiniz)

() Anne () Baba () Abla/Abi () Anneanne/Babanne () Bir akraba () Bakıcı () Kreş

() Diğer:

20. 6 yaş ve öncesinde, anne ve/veya babanızdan ayrı yaşadığınız bir dönem oldu mu?

() Evet () Hayır

Evetse; annenizden mi babanızdan mı ayrı yaşadınız?

hangi yaş aralığında?

ne kadar süreliğine?

21. Sizce aileniz ekonomik bakımdan hangi gruba girer?

() Alt () Orta-Alt () Orta () Orta-Üst () Üst

22. Sizce sosyal ilişkileriniz nasıl?

() Çok kötü () Kötü () Orta () İyi () Çok iyi

23. Şu anda herhangi bir psikolojik/psikiyatrik rahatsızlığınız var mı? () Evet ()

Hayır

Cevabınız *EVET* ise, tanısı nedir?:

24. Şu anda herhangi bir psikolojik/psikiyatrik yardım alıyor musunuz? () Evet ()

Hayır

Cevabınız *EVET* ise, ne tür bir yardım alıyorsunuz?:

ve ne kadar süredir alıyorsunuz?:

25. Şu anda herhangi bir psikiyatrik ilaç kullanıyor musunuz? () Evet () Hayır

Cevabınız *EVET* ise, adı nedir?:

ve ne kadar süredir kullanıyorsunuz?:

26. Daha önce psikolojik/psikiyatrik bir rahatsızlık geçirdiniz mi? () Evet () Hayır

Cevabınız *EVET* ise tanısı nedir?:

ve kaç yaşında iken geçirdiniz?:

27. Ailenizde psikolojik/psikiyatrik rahatsızlığı olan kimse(ler) var mı? () Evet () Hayır

Cevabınız EVET ise, kim olduğunu (yakınlık derecenizi) ve biliyorsanız tanısını belirtiniz:

EK 2.

Yetişkin Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği – Kısa Form (Yetişkin EKRÖ-K)

Yetişkin EKRÖ: Anne (Kısa Form)

Bu sayfada anne-çocuk ilişkisini içeren ifadeler bulunmaktadır. Her ifadeyi dikkatlice okuyun ve annenizin siz çocukken, size olan davranışlarını ne derece tanımladığını düşünün.

Her ifadeyi okuduktan sonra, o ifadenin annenizin size karşı davranışları konusunda ne kadar uygun olduğunu düşünerek, “Hemen hemen her zaman doğru”, “Bazen doğru”, “Nadiren doğru” veya “Hiçbir zaman doğru değil” şıklarından birini işaretleyiniz.

		DOĞRU		DOĞRU DEĞİL	
		<i>Hemen Her Zaman Doğru</i>	<i>Bazen Doğru</i>	<i>Nadiren Doğru</i>	<i>Hiçbir Zaman Doğru Değil</i>
ANNEM	İyi davrandığımda bana sarılır ve beni öperdi.	☒	☐	☐	☐

		DOĞRU		DOĞRU DEĞİL	
		<i>Hemen Her Zaman Doğru</i>	<i>Bazen Doğru</i>	<i>Nadiren Doğru</i>	<i>Hiçbir Zaman Doğru Değil</i>
1.	Benim hakkımda güzel şeyler söylerdi.	☐	☐	☐	☐
2.	Bana hiç ilgi göstermezdi.	☐	☐	☐	☐
3.	Benim için önemli olan şeyleri anlatabilmemi kolaylaştırırdı.	☐	☐	☐	☐
4.	Hak etmediğim zaman bile bana vururdu.	☐	☐	☐	☐
5.	Beni büyük bir baş belası olarak görürdü.	☐	☐	☐	☐
6.	Kızdığı zaman beni çok kötü cezalandırırdı.	☐	☐	☐	☐
7.	Sorularımı cevaplayamayacak kadar meşguldü.	☐	☐	☐	☐
8.	Benden hoşlanmıyor gibiydi.	☐	☐	☐	☐
9.	Yaptığım şeylerle gerçekten ilgilenirdi.	☐	☐	☐	☐

ANNEM		DOĞRU		DOĞRU DEĞİL	
		<i>Hemen Her Zaman Doğru</i>	<i>Bazen Doğru</i>	<i>Nadiren Doğru</i>	<i>Hiçbir Zaman Doğru Değil</i>
10.	Bana bir sürü kırıcı şey söylerdi.	☐	☐	☐	☐
11.	Ondan yardım istediğimde beni duymazlıktan gelirdi.	☐	☐	☐	☐
12.	Bana istenilen ve ihtiyaç duyulan biri olduğumu hissettirirdi.	☐	☐	☐	☐
13.	Bana çok ilgi gösterirdi.	☐	☐	☐	☐
14.	Beni kırmak için elinden geleni yapardı.	☐	☐	☐	☐
15.	Hatırlaması gerekir diye düşündüğüm önemli şeyleri unutturdu.	☐	☐	☐	☐
16.	Eğer kötü davranırsam, beni artık sevmediğini hissettirirdi.	☐	☐	☐	☐
17.	Bana yaptığım şeylerin önemli olduğunu hissettirirdi.	☐	☐	☐	☐
18.	Yanlış bir şey yaptığımda beni korkutur veya tehdit ederdi.	☐	☐	☐	☐
19.	Benim ne düşündüğüme önem verir ve düşündüklerim hakkında konuşmamdan hoşlanırdı.	☐	☐	☐	☐
20.	Ne yaparsam yapayım, diğer çocukların benden daha iyi olduğunu düşünürdü.	☐	☐	☐	☐
21.	Bana istenmediğimi belli ederdi.	☐	☐	☐	☐
22.	Beni sevdiğini belli ederdi.	☐	☐	☐	☐
23.	Onu rahatsız etmediğim sürece benimle ilgilenmezdi.	☐	☐	☐	☐
24.	Bana karşı yumuşak ve iyi kalpliydi.	☐	☐	☐	☐

Yetişkin EKRÖ: Baba (Kısa Form)

Bu sayfada baba-çocuk ilişkisini içeren ifadeler bulunmaktadır. Her ifadeyi dikkatlice okuyun ve babanızın siz çocukken, size olan davranışlarını ne derece tanımladığını düşünün.

Her ifadeyi okuduktan sonra, o ifadenin babanızın size karşı davranışları konusunda ne kadar uygun olduğunu düşünerek, “Hemen hemen her zaman doğru“, “Bazen doğru“, “Nadiren doğru“ veya “Hiçbir zaman doğru değil“ şıklarından birini işaretleyiniz.

BABAM		DOĞRU		DOĞRU DEĞİL	
		<i>Hemen Her Zaman Doğru</i>	<i>Bazen Doğru</i>	<i>Nadiren Doğru</i>	<i>Hiçbir Zaman Doğru Değil</i>
	İyi davrandığımda bana sarılır ve beni öperdi.	☒	☐	☐	☐

BABAM		DOĞRU		DOĞRU DEĞİL	
		<i>Hemen Her Zaman Doğru</i>	<i>Bazen Doğru</i>	<i>Nadiren Doğru</i>	<i>Hiçbir Zaman Doğru Değil</i>
1.	Benim hakkımda güzel şeyler söylerdi.	☐	☐	☐	☐
2.	Bana hiç ilgi göstermezdi.	☐	☐	☐	☐
3.	Benim için önemli olan şeyleri anlatabilmemi kolaylaştırırdı.	☐	☐	☐	☐
4.	Hak etmediğim zaman bile bana vururdu.	☐	☐	☐	☐
5.	Beni büyük bir baş belası olarak görürdü.	☐	☐	☐	☐
6.	Kızdığı zaman beni çok kötü cezalandırırdı.	☐	☐	☐	☐
7.	Sorularımı cevaplayamayacak kadar meşguldü.	☐	☐	☐	☐
8.	Benden hoşlanmıyor gibiydi.	☐	☐	☐	☐
9.	Yaptığım şeylerle gerçekten ilgilenirdi.	☐	☐	☐	☐
10.	Bana bir sürü kırıcı şey söylerdi.	☐	☐	☐	☐
11.	Ondan yardım istediğimde beni duymazlıktan gelirdi.	☐	☐	☐	☐

BABAM		DOĞRU		DOĞRU DEĞİL	
		<i>Hemen Her Zaman Doğru</i>	<i>Bazen Doğru</i>	<i>Nadiren Doğru</i>	<i>Hiçbir Zaman Doğru Değil</i>
12.	Bana istenilen ve ihtiyaç duyulan biri olduğumu hissettirirdi.	☐	☐	☐	☐
13.	Bana çok ilgi gösterirdi.	☐	☐	☐	☐
14.	Beni kırmak için elinden geleni yapardı.	☐	☐	☐	☐
15.	Hatırlaması gerekir diye düşündüğüm önemli şeyleri unuturdu.	☐	☐	☐	☐
16.	Eğer kötü davranırsam, beni artık sevmediğini hissettirirdi.	☐	☐	☐	☐
17.	Bana yaptığım şeylerin önemli olduğunu hissettirirdi.	☐	☐	☐	☐
18.	Yanlış bir şey yaptığımda beni korkutur veya tehdit ederdi.	☐	☐	☐	☐
19.	Benim ne düşündüğüme önem verir ve düşündüklerim hakkında konuşmamdan hoşlanırdı.	☐	☐	☐	☐
20.	Ne yaparsam yapayım, diğer çocukların benden daha iyi olduğunu düşünürdü.	☐	☐	☐	☐
21.	Bana istenmediğimi belli ederdi.	☐	☐	☐	☐
22.	Beni sevdiğini belli ederdi.	☐	☐	☐	☐
23.	Onu rahatsız etmediğim sürece benimle ilgilenmezdi.	☐	☐	☐	☐
24.	Bana karşı yumuşak ve iyi kalpliydi.	☐	☐	☐	☐

EK 3.

Duygu Düzenlemede Güçlükler Ölçeği (DDGÖ)

Aşağıdaki cümlelerin size ne sıklıkla uyduğunu altlarında belirtilen 5 dereceli ölçek üzerinde değerlendiriniz. Her bir cümlenin altındaki 5 noktalı ölçekten, size uygunluk yüzdesini de dikkate alarak, yalnızca bir tek rakamı yuvarlak içine alarak işaretleyiniz.

	Bazen (%11-%35)		Çoğu zaman (%66-%90)	
1-----2-----3-----4-----5				
Hemen hemen hiç (%0-%10)		Yaklaşık yarı yarıya (%36-%65)		Hemen hemen her zaman (%91-%100)

1. Ne hissettiğim konusunda netimdir.

1-----2-----3-----4-----5

2. Ne hissettiğimi dikkate alırım.

1-----2-----3-----4-----5

3. Duygularım bana dayanılmaz ve kontrolsüz gelir.

1-----2-----3-----4-----5

4. Ne hissettiğim konusunda hiçbir fikrim yoktur.

1-----2-----3-----4-----5

5. Duygularıma bir anlam vermekte zorlanırım.

1-----2-----3-----4-----5

6. Ne hissettiğime dikkat ederim.

1-----2-----3-----4-----5

7. Ne hissettiğimi tam olarak bilirim.

1-----2-----3-----4-----5

8. Ne hissettiğimi önemserim.

1-----2-----3-----4-----5

9. Ne hissettiğim konusunda karmaşa yaşarım.

1-----2-----3-----4-----5

10. Kendimi kötü hissetmeyi kabullenebilirim.

1-----2-----3-----4-----5

11. Kendimi kötü hissettiğimde, böyle hissettiğim için kendime kızarım.

1-----2-----3-----4-----5

12. Kendimi kötü hissettiğim için utanırım.

1-----2-----3-----4-----5

13. Kendimi kötü hissettiğimde işlerimi bitirmekte zorlanırım.

1-----2-----3-----4-----5

14. Kendimi kötü hissettiğimde kontrolden çıkarım.

1-----2-----3-----4-----5

15. Kendimi kötü hissettiğimde uzun süre böyle kalacağıma inanırım.

1-----2-----3-----4-----5

16. Kendimi kötü hissetmemin yoğun depresif duyguyla sonuçlanacağına inanırım.

1-----2-----3-----4-----5

17. Kendimi kötü hissettiğimde duygularımın yerinde ve önemli olduğuna inanırım.

1-----2-----3-----4-----5

	Bazen (%11-%35)		Çoğu zaman (%66-%90)	
1-----2-----3-----4-----5				
Hemen hemen hiç (%0-%10)		Yaklaşık yarı yarıya (%36-%65)		Hemen hemen her zaman (%91-%100)

18. Kendimi kötü hissederken başka şeylere odaklanmakta zorlanırım.

1-----2-----3-----4-----5

19. Kendimi kötü hissederken kontrolden çıktığım duygusu yaşarım.

1-----2-----3-----4-----5

20. Kendimi kötü hissediyor olsam da çalışmayı sürdürebilirim.

1-----2-----3-----4-----5

21. Kendimi kötü hissettiğimde bu duygumdan dolayı kendimden utanırım.

1-----2-----3-----4-----5

22. Kendimi kötü hissettiğimde, eninde sonunda kendimi daha iyi hissetmenin bir yolunu bulacağımı bilirim.

1-----2-----3-----4-----5

23. Kendimi kötü hissettiğimde zayıf biri olduğum duygusuna kapılırım.

1-----2-----3-----4-----5

24. Kendimi kötü hissettiğimde de davranışlarım kontrolümün altındadır.

1-----2-----3-----4-----5

25. Kendimi kötü hissettiğim için suçluluk duyarım.

1-----2-----3-----4-----5

26. Kendimi kötü hissettiğimde konsantre olmakta zorlanırım.

1-----2-----3-----4-----5

27. Kendimi kötü hissettiğimde davranışlarımı kontrol etmekte zorlanırım.

1-----2-----3-----4-----5

28. Kendimi kötü hissettiğimde, daha iyi hissetmem için yapacağım hiçbir şey olmadığına inanırım.

1-----2-----3-----4-----5

29. Kendimi kötü hissettiğimde, böyle hissettiğim için kendimden rahatsız olurum.

1-----2-----3-----4-----5

30. Kendimi kötü hissettiğimde, kendimle ilgili olarak çok fazla endişelenmeye başlarım.

1-----2-----3-----4-----5

31. Kendimi kötü hissettiğimde, kendimi bu duyguya bırakmaktan başka çıkar yol olmadığına inanırım.

1-----2-----3-----4-----5

32. Kendimi kötü hissettiğimde, davranışlarım üzerindeki kontrolümü kaybederim.

1-----2-----3-----4-----5

33. Kendimi kötü hissettiğimde, başka bir şey düşünmekte zorlanırım.

1-----2-----3-----4-----5

34. Kendimi kötü hissettiğimde, duygumun gerçekte ne olduğunu anlamak için zaman ayırırım.

1-----2-----3-----4-----5

35. Kendimi kötü hissettiğimde, kendimi daha iyi hissetmem uzun zaman alır.

1-----2-----3-----4-----5

36. Kendimi kötü hissettiğimde duygularım dayanılmaz olur.

1-----2-----3-----4-----5

EK 4.

Kişilerarası Problemler Envanteri – Döngüsel Ölçekleri (KPE-D)

İnsanlar başkalarıyla ilişkilerinde aşağıda belirtilen problemleri yaşadıklarını ifade etmektedirler. Lütfen aşağıdaki ifadeleri okuyun ve her maddeyi hayatınızdaki

HERHANGİ BİR ÖNEMLİ KİŞİYLE (aile bireyleri, dostlar, iş arkadaşları gibi)

İLİŞKİNİZDE sizin için problem olup olmadığına göre değerlendirin. Problemin **SİZİN İÇİN NE KADAR RAHATSIZ EDİCİ OLDUĞUNU** numaralandırılmış daireleri yuvarlak içine alarak belirtiniz.

Aşağıdaki ifadeler başkalarıyla ilişkilerinizde yapmakta ZORLANDIĞINIZ şeylerdir.	Hiç değil	Biraz	Orta derecede	Oldukça	Fazlasıyla
Benim için,					
1. Başkalarına “hayır” demek zordur.	1	2	3	4	5
2. Gruplara katılmak zordur.	1	2	3	4	5
3. Bir şeyleri kendime saklamak zordur.	1	2	3	4	5
4. Birine beni rahatsız etmemesini söylemek zordur.	1	2	3	4	5
5. Kendimi yeni insanlara tanıtmak zordur.	1	2	3	4	5
6. İnsanları ortaya çıkan problemlerle yüzleştirmek zordur.	1	2	3	4	5
7. Başkalarına kendimi rahatlıkla ifade etmek zordur.	1	2	3	4	5
8. Başkalarına kızgınlığımı belli etmek zordur.	1	2	3	4	5
9. Başkalarıyla sosyalleşmek zordur.	1	2	3	4	5
10. İnsanlara sıcaklık/şefkat göstermek zordur.	1	2	3	4	5
11. İnsanlarla anlaşmak/geçinmek zordur.	1	2	3	4	5
12. Başkalarıyla ilişkimde, gerektiğinde kararlı durabilmek zordur.	1	2	3	4	5
13. Başka birisi için sevgi/aşk hissetmek zordur.	1	2	3	4	5
14. Başka birinin hayatındaki amaçları için destekleyici olmak zordur.	1	2	3	4	5
15. Başkalarına yakın hissetmek zordur.	1	2	3	4	5
16. Başkalarının problemlerini gerçekten umursamak zordur.	1	2	3	4	5
17. Başkalarının ihtiyaçlarını kendi ihtiyaçlarımdan öne koymak zordur.	1	2	3	4	5
18. Başka birinin mutluluğundan memnun olmak zordur.	1	2	3	4	5
19. Başkalarından benimle sosyal amaçla bir araya gelmesini istemek zordur.	1	2	3	4	5
20. Başkalarının duygularını incitmekten endişe etmeksizin kendimi rahatlıkla ifade etmek zordur.	1	2	3	4	5

Aşağıdaki ifadeler ÇOK FAZLA yaptığınız şeylerdir.	Hiç değil	Biraz	Orta derecede	Oldukça	Fazlasıyla
21. İnsanlara fazlasıyla açılırım/içimi dökerim.	1	2	3	4	5
22. Başkalarına karşı fazlasıyla agresifim/saldırganım.	1	2	3	4	5
23. Başkalarını memnun etmek için fazlasıyla uğraşırım.	1	2	3	4	5
24. Fark edilmeyi fazlasıyla isterim.	1	2	3	4	5
25. Başkalarını kontrol etmek için fazlasıyla uğraşırım.	1	2	3	4	5
26. Sıklıkla (fazlasıyla) başkalarının ihtiyaçlarını kendi ihtiyaçlarımın önüne koyarım.	1	2	3	4	5
27. Başkalarına karşı fazlasıyla cömerdim.	1	2	3	4	5
28. Kendi istediğimi elde edebilmek için başkalarını fazlasıyla yönlendiririm.	1	2	3	4	5
29. Başkalarına kişisel bilgilerimi fazla anlatırım.	1	2	3	4	5
30. Başkalarıyla fazlasıyla tartışırım.	1	2	3	4	5
31. Sıklıkla (fazlasıyla) başkalarının benden faydalanmasına izin veririm.	1	2	3	4	5
32. Başkalarının ızdırabından/mağduriyetinden fazlasıyla etkilenirim.	1	2	3	4	5

EK 5.

Kısa Semptom Envanteri (KSE)

Aşağıda insanların bazen yaşadıkları belirtiler ve yakınmaların bir listesi verilmiştir. Listedeki her maddeyi lütfen dikkatle okuyun. Daha sonra o belirtinin sizi bugün dâhil, **son bir haftadır** ne kadar rahatsız ettiğini yandaki kutulardan uygun olanının içini ☒ işaretleyerek gösterin. Her belirti için sadece bir yeri işaretlemeye ve hiçbir maddeyi atlamamaya özen gösterin. Fikir değiştirirseniz ilk yanıtınızın üstünü karalayın.

	Hiç	Biraz	Orta derecede	Oldukça fazla	Ciddi derecede
1. İçinizdeki sinirlilik ve titreme hali	☐	☐	☐	☐	☐
2. Baygınlık, baş dönmesi	☐	☐	☐	☐	☐
3. Bir başka kişinin sizin düşüncelerinizi kontrol edebileceği inancı	☐	☐	☐	☐	☐
4. Başınıza gelen sıkıntılardan dolayı başkalarının suçlu olduğu düşüncesi	☐	☐	☐	☐	☐
5. Olayları hatırlamada güçlük	☐	☐	☐	☐	☐
6. Çok kolayca kızıp öfkelenme	☐	☐	☐	☐	☐
7. Göğüs (kalp) bölgesinde ağrılar	☐	☐	☐	☐	☐
8. Meydanlık (açık) alanlardan korkma duygusu	☐	☐	☐	☐	☐
9. Yaşamınıza son verme düşünceleri	☐	☐	☐	☐	☐
10. İnsanların çoğuna güvenilmeyeceği düşüncesi	☐	☐	☐	☐	☐
11. İştahta bozukluklar	☐	☐	☐	☐	☐
12. Hiçbir nedeni olmayan ani korkular	☐	☐	☐	☐	☐
13. Kontrol edemediğiniz duygu patlamaları	☐	☐	☐	☐	☐
14. Başka insanlarla beraberken bile yalnızlık hissetme	☐	☐	☐	☐	☐
15. İşleri bitirme konusunda kendini engellenmiş hissetme	☐	☐	☐	☐	☐
16. Yalnızlık hissetme	☐	☐	☐	☐	☐
17. Hüzünlü, kederli hissetme	☐	☐	☐	☐	☐
18. Hiçbir şeye ilgi duymama	☐	☐	☐	☐	☐
19. Ağlamaklı hissetme	☐	☐	☐	☐	☐
20. Kolayca incinebilme, kırılma	☐	☐	☐	☐	☐
21. İnsanların sizi sevmediğine kötü davrandığına inanmak	☐	☐	☐	☐	☐
22. Kendini diğerlerinden daha aşağı görme	☐	☐	☐	☐	☐
23. Mide bozukluğu, bulantı	☐	☐	☐	☐	☐
24. Diğerlerinin sizi gözlediği ya da hakkınızda konuştuğu inancı	☐	☐	☐	☐	☐
25. Uykuya dalmada güçlük	☐	☐	☐	☐	☐
26. Yaptığınız şeyleri tekrar tekrar doğru mu diye kontrol etme	☐	☐	☐	☐	☐
27. Karar vermede güçlükler	☐	☐	☐	☐	☐

	Hiç	Biraz	Orta derecede	Oldukça fazla	Ciddi derecede
28. Otobüs, tren, metro gibi umumi vasıtalarla seyahat etmekten korkma	☐	☐	☐	☐	☐
29. Nefes darlığı, nefessiz kalma	☐	☐	☐	☐	☐
30. Sıcak, soğuk basmaları	☐	☐	☐	☐	☐
31. Sizi korkuttuğu için bazı eşya, yer, etkinliklerden uzak kalmaya çalışma	☐	☐	☐	☐	☐
32. Kafanızın birden bomboş kalması	☐	☐	☐	☐	☐
33. Bedeninizin bazı bölgelerinde uyuşmalar, karıncalanmalar	☐	☐	☐	☐	☐
34. Günahlarınız için cezalandırılmanız gerektiği düşüncesi	☐	☐	☐	☐	☐
35. Gelecek ile ilgili umutsuzluk duyguları içinde olmak	☐	☐	☐	☐	☐
36. Konsantrasyonda (dikkati bir şey üzerinde toplamada) güçlük/zorlanma	☐	☐	☐	☐	☐
37. Bedenin bazı bölgelerinde zayıflık, güçsüzlük hissi	☐	☐	☐	☐	☐
38. Kendini gergin ve tedirgin hissetme	☐	☐	☐	☐	☐
39. Ölüm ve ölmek üzerine düşünceler	☐	☐	☐	☐	☐
40. Birini dövme, ona zarar verme, yaralama isteği	☐	☐	☐	☐	☐
41. Bir şeyleri kırma/dökme isteği	☐	☐	☐	☐	☐
42. Diğerlerinin yanındayken kendini çok fazla gözlemek, yanlış bir şeyler yapmamaya çalışmak	☐	☐	☐	☐	☐
43. Kalabalıklarda rahatsızlık duymak	☐	☐	☐	☐	☐
44. Bir başka insana hiç yakınlık duymamak	☐	☐	☐	☐	☐
45. Dehşet ve panik nöbetleri	☐	☐	☐	☐	☐
46. Sık sık tartışmaya girme	☐	☐	☐	☐	☐
47. Yalnız bırakıldığında/kalındığında sinirlilik hissetme	☐	☐	☐	☐	☐
48. Başarılarınız için diğerlerinden yeterince takdir görmediğiniz düşüncesi	☐	☐	☐	☐	☐
49. Yerinde duramayacak kadar gergin ve tedirgin hissetme	☐	☐	☐	☐	☐
50. Kendini değersiz görme, değersizlik hissi	☐	☐	☐	☐	☐
51. İzin verdiğiniz takdirde insanların sizi sömüreceği düşüncesi	☐	☐	☐	☐	☐
52. Suçluluk duyguları	☐	☐	☐	☐	☐
53. Aklınızda bir bozukluk olduğu düşünceleri	☐	☐	☐	☐	☐

EK 6.

Gönüllü Katılım Formu

Bu çalışma, Prof. Dr. İhsan Dağ danışmanlığında Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü Klinik Psikoloji Yüksek Lisans programı öğrencisi Fatma Dilvin Abacı tarafından yürütülen bir tez çalışmasıdır. Bu çalışmada, çocukluk dönemine ilişkin algılanan ebeveyn kabul-reddi ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişkiyi ve bu ilişkide duygu düzenleme ile kişilerarası problemlerin rolünün araştırılması amaçlanmaktadır. Çalışmanın yürütülebilmesi için Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyonu'ndan gerekli izin alınmıştır.

Çalışmaya katılım gönüllülük esasına dayanmaktadır. Ölçeklerde, genel olarak, kişisel rahatsızlık verecek sorular bulunmamaktadır. Ancak katılım esnasında herhangi bir rahatsızlık hissederseniz, cevaplamayı yarıda bırakabilirsiniz. Böyle bir durumda, uygulayıcıya ölçekleri tamamlamadığınızı söylemeniz yeterli olacaktır. Çalışmaya başlamadan önce herhangi bir sorunuz varsa uygulayıcıya sorabilirsiniz. Çalışmada sizden kimlik belirleyici bir bilgi istenmemektedir. Verilen ölçeklerin hiçbirinin üzerine isminizi yazmayınız. Vereceğiniz bilgiler araştırmacılar tarafından değerlendirilip, yalnızca bilimsel amaçlı kullanılacaktır.

Bu çalışma, birden fazla psikolojik ölçek içermektedir. Lütfen her ölçeğin başındaki yönergeyi dikkatle okuyunuz ve sorulara sizi en iyi şekilde ifade eden cevabı vermeye çalışınız. Araştırmadan geçerli ve güvenilir sonuçlar elde edilebilmesi için tüm soruları samimi ve dürüst bir şekilde cevaplamanız ve hiçbir maddeyi boş bırakmamanız oldukça önemlidir.

Bu çalışma hakkında daha fazla bilgi almak isterseniz, Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü öğretim üyesi Prof. Dr. İhsan Dağ (e-posta: dagihsan@gmail.com) ve Klinik Psikoloji Yüksek Lisans öğrencisi Fatma Dilvin Abacı (e-posta: dilvin.abaci@gmail.com) ile iletişime geçebilirsiniz. Çalışmaya katıldığınız için teşekkür ederiz.

Bu çalışmaya tamamen gönüllü olarak katılıyorum ve istediğim zaman yarıda kesebileceğimi biliyorum. Verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlı kullanılmasını kabul ediyorum. (Formu doldurup imzaladıktan sonra uygulayıcıya geri veriniz).

Katılımcının Adı, Soyadı:

İmza:

Tarih: ----/----/----

EK 7.
Etik Kurul İzni

T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
Rektörlük

Sayı : 35853172/

433-2921

08 Eylül 2017

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi: 02.08.2017 tarih ve 4819 sayılı yazınız.

Enstitünüz Psikoloji (Klinik Psikoloji) Anabilim Dalı yüksek lisans programı öğrencilerinden **Fatma DİLVİN ABACI**'nın **Prof. Dr. İhsan DAĞ** danışmanlığında yürüttüğü **“Ebeveyn Kabul-Reddi İle Psikolojik Belirtiler Arasındaki İlişkide Duygu Düzenleme İle Kişilerarası Problemlerin Rolü”** başlıklı tez çalışması, Üniversitemiz Senatosu Etik Komisyonunun **15 Ağustos 2017** tarihinde yapmış olduğu toplantıda incelenmiş olup, etik açıdan uygun bulunmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Prof. Dr. Rahime M. NOHUTCU
Rektör a.
Rektör Yardımcısı

EK 8.
Orijinallik Raporu

 HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA
Tarih: 11/7/2018
Tez Başlığı: Ebeveyn Kabul-Reddi ile Psikolojik Belirtiler Arasındaki İlişkide Duygu Düzenleme ile Kişilerarası Problemlerin Rolü Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 103 sayfalık kısmına ilişkin, 11/7/2018 tarihinde tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda işaretlenmiş filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı %9'dur. Uygulanan filtrelemeler: 1- Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç 2- Kaynakça hariç 3- Alıntılar dâhil 4- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim. Gereğini saygılarımla arz ederim.
11/7/2018 <i>(Signature)</i>
Adı Soyadı: Fatma Dilvin Abacı Öğrenci No: N15227972 Anabilim Dalı: Psikoloji Anabilim Dalı Programı: Klinik Psikoloji - Tezli Yüksek Lisans
<u>DANIŞMAN ONAYI</u> UYGUNDUR. Prof. Dr. İhsan Dağ

**HACETTEPE UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
MASTER'S THESIS ORIGINALITY REPORT**

**HACETTEPE UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
TO THE DEPARTMENT OF PSYCHOLOGY**

Date: 11/7/2018

Thesis Title: The Role of Emotion Regulation and Interpersonal Problems in the Relationship Between Parental Acceptance-Rejection and Psychological Symptoms

According to the originality report obtained by my thesis advisor by using the Turnitin plagiarism detection software and by applying the filtering options checked below on 11/7/2018 for the total of 103 pages including the a) Title Page, b) Introduction, c) Main Chapters, and d) Conclusion sections of my thesis entitled as above, the similarity index of my thesis is 9%.

Filtering options applied:

1. Approval and Declaration sections excluded
2. Bibliography/Works Cited excluded
3. Quotes included
4. Match size up to 5 words excluded

I declare that I have carefully read Hacettepe University Graduate School of Social Sciences Guidelines for Obtaining and Using Thesis Originality Reports; that according to the maximum similarity index values specified in the Guidelines, my thesis does not include any form of plagiarism; that in any future detection of possible infringement of the regulations I accept all legal responsibility; and that all the information I have provided is correct to the best of my knowledge.

I respectfully submit this for approval.

11/7/2018

Name Surname: Fatma Dilvin Abacı

Student No: N15227972

Department: Psychology

Program: Clinical Psychology – Master's with Thesis

F. Abacı

ADVISOR APPROVAL

APPROVED.

[Signature]
Prof. Dr. İhsan Dağ